

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Bc. Martin Dvořák

**VYBRANÉ POLITICKOGEOGRAFICKÉ ASPEKTY VZTAHU
PÁSMO GAZY A ZÁPADNÍHO BŘEHU**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

OLMOUC

2016

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Martin Dvořák (R140194)

Studijní obor: Učitelství geografie pro SŠ (kombinace M-Z)

Název práce: Vybrané politickogeografické aspekty vztahu pásma Gazy a Západního břehu

Title of thesis: Selected political geographical aspects of relationship between the Gaza Strip and the West Bank

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Rozsah práce: 104

Anotace: Ačkoliv Západní břeh a pásmo Gazy patří do jednoho státního útvaru, jsou geograficky i politicky rozdělené. Autor se zaměřuje na identifikaci těchto území a hledání rozdílných a společných znaků. V souvislosti s vnitropolitickými problémy Palestinské autonomie se práce zabývá i nekončícím izraelsko-palestinským konfliktem. Autor sleduje geografické, demografické, hospodářské a politické aspekty pásma Gazy a Západního břehu, které následně srovnává a vyvozuje z nich souvislosti. V závěru práce odhaduje možný budoucí vývoj.

Klíčová slova: Západní břeh, pásmo Gazy, Palestinská autonomie, izraelsko-palestinské vztahy, Fatah, Hamás

Abstract: Although the West Bank and Gaza Strip belong to one state formation, they are geographically and politically separated. The author is focused on identification of these territories, searching for their differences and similarities. In terms of internal political problem of the Palestinian Autonomy, the thesis also deals with continuous Israeli-Palestinian conflict. The author follows geographical, demographic, economic and political aspects of the Gaza Strip and West Bank, which are further compared and relevant interconnections deducted. In the end of the thesis, possible future development is suggested.

Keywords: West Bank, Gaza Strip, Palestinian Autonomy, Israel and Palestine relationship, Fatah, Hamas

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin DVOŘÁK**
Osobní číslo: **R140194**
Studijní program: **N1101 Matematika**
Studijní obory: **Učitelství geografie pro střední školy**
Učitelství matematiky pro střední školy
Název tématu: **Vybrané politickogeografické aspekty vztahu pásma Gazy a Západního břehu**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je identifikace základních prostorových souvislostí a podmíněností politickogeografických vztahů mezi pásmem Gazy a Západním břehem Jordánu. Práce bude mít předběžně tuto strukturu:

- Úvod
- Cíle práce, pracovní hypotézy
- Přehled literatury
- Historicko-geografický úvod do problematiky Západního břehu a Gazy (Historie Palestiny do roku 1948; Vznik Izraele a otázka statutu arabských území v Palestině; Arabská území v Palestině v letech 1948-1967; Arabská území v Palestině po roce 1967; Mírové smlouvy z Osla a jejich řešení statutu arabských území (do roku 2000; Vývoj palestinských území po 2. intifádě; Hlavní sporné body izraelsko-palestinských; Otázka hranic palestinských území (postavení Jeruzaléma, problematika izraelských osad, bezpečnostní záruky, apod.); Problém palestinské státnosti; případně další)
- Komplexní geografická charakteristika Západního břehu v komparaci s pásmem Gazy (Fyzickogeografické podmínky; Sídlní struktura; Demografické znaky; Infrastruktura; Ekonomické znaky, vnější ekonomické styky, nezaměstnanost)
- Komparace politických hnutí Hamás a Fatah (Politická charakteristika obou hnutí před a po roce 1993; Analýza voleb na palestinských územích se zaměřením na parlamentní volby v roce 2006; Dvojvládní na palestinských územích po roce 2007 a jeho důsledky; Současný stav)
- Perspektivy budoucího vývoje, možné varianty vývoje
- Závěr
- Literatura

Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy: **20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **25. listopadu 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **10. dubna 2016**

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 25. listopadu 2014

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

Dostupná literatura historická, geografická a politologická, přesný seznam bude vytvořen v rámci předmětu Diplomová práce z geografie 1 (KGG/DPGG1).
Předběžně především:

- ARNON, Arie a kol. *The Palestinian economy: Between Imposed Integration and Voluntary Separation*. 1.vyd. Leiden: Koninklijke Brill, 1997. 278 s. ISBN 90-04-10538-7.
- BROŽ, Ivan. *Arabsko-izraelské války*. 1.vyd. Praha: Epoque, 2005. 358 s. ISBN 80-86328-91-0.
- ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Grada, 2011, 351 s. D (Grada). ISBN 978-802-4729-107.
- ČEJKA, Marek. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Brno: Barrister, 2007. ISBN 978-808-7029-190.
- ČEJKA, Marek. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Společnost pro odbornou FAURE, Claude. *Dictionary of the Israeli-Palestinian conflict: culture, history and politics*. Detroit, c2005, 2 v. (viii, 517 p.). ISBN 00-286-5996-1.
- CHAPMAN, Colin. *Čí je země zaslíbená?: pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Vyd. 1. Překlad Radek Hanzl. Praha: Volvox Globator, 2003, 332 s. Ypsilon (Volvox Globator). ISBN 80-720-7507-1.
- KUMARASWAMY, P. *Historical dictionary of the Arab-Israeli conflict*. Scarecrow Press, 2006, lxxv, 341 p. *Historical dictionaries of war, revolution, and civil unrest*, no. 32. ISBN 978-081-0853-430.
- LIVONCOVÁ, L'ubica. *Západní břeh Jordánu a pásmo Gazy: Teritoriální informace pro exportéry a investory*. Praha: Centrum vnějších ekonomických vztahů, 1996. 28 s. (brož.).
- JEŽOVÁ, Michaela BURGROVÁ, Helena (eds.). *Současný Blízký východ: politický, ekonomický a společenský vývoj od druhé světové války do současnosti*. 1. vyd. Brno: Barrister. ISBN 978-808-7474-457.
- REICH, Bernard a David Howard GOLDBERG. *Historical dictionary of Israel*. 2nd ed. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2008, xlvii, 636 p.
- ŠLACHTA, Mojmir, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 187 s. ISBN 978-808-6034-744.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci „Vybrané politickogeografické aspekty vztahu pásma Gazy a Západního břehu“ vypracoval samostatně pod vedením RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a s využitím uvedených pramenů, literatury.

V Olomouci dne 14. 4. 2016

Podpis:

Děkuji RNDr. Miloši Fňukalovi za odborné konzultace mé práce, cenné rady a připomínky. Dále bych chtěl poděkovat za podporu své rodině.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a pracovní hypotézy	11
3 Přehled literatury	13
4 Historicko-geografický úvod do problematiky pásma Gazy a Západního břehu.....	15
4.1 Historie Palestiny do roku 1948	17
4.2 Vznik Státu Izrael a otázka statutu arabských území v Palestině.....	24
4.2.1 Arabská území v Palestině v letech 1948–1967	26
4.2.2 Arabská území po roce 1967	29
4.3 Mírové smlouvy z Osla a řešení statutu arabských území	32
4.4 Druhá intifáda.....	38
5 Komplexní geografická charakteristika Západního břehu v komparaci s pásmem Gazy	39
5.1 Fyzickogeografické podmínky	39
5.2 Obyvatelstvo a sídla	40
5.3 Infrastruktura.....	44
5.4 Ekonomika	47
5.4.1 Ekonomika Západního břehu	47
5.4.2 Ekonomika pásma Gazy.....	50
5.4.3 Hlavní ekonomické disparity mezi Západním břehem a Gazou	55
5.4.5 Zahraniční obchod.....	62
6 Komparace politických hnutí Hamás a Fatah	64
6.1 Hnutí Hamás.....	64
6.1.1 Islámský fundamentalismus	64
6.1.2 Založení Islámského hnutí odporu (Hamás)	65
6.1.3 Organizační struktura Hamásu	67
6.1.4 Ideologie.....	68

6.2 Al Fatah	69
6.2.1 Nacionalismus v palestinském prostředí	69
6.2.2 Založení Fatahu	70
6.2.3 Organizační struktura	71
6.3.4 Ideologie.....	73
6.3 Komparace	74
6.4 Analýza voleb a následná reakce	76
6.4.1 Prezidentské a komunální volby	76
6.4.2 Parlamentní volby	77
6.4.3 Reakce na volby z roku 2006	82
6.5 Stav od roku 2011	83
7 Perspektivy budoucího vývoje	86
8 Závěr.....	90
9 Summary	93
10 Seznam použité literatury	95
11 Seznam obrázků	103
12 Seznam tabulek	104

1 Úvod

Blízký východ patří k dlouhodobě konfliktním oblastem, které se vyznačují neustálými vnitřními střety i nepřehledným zasahováním vnějších aktérů. Problémům Blízkého východu se soustředěně – pokaždé ze svého úhlu pohledu – věnují politologové, sociologové, teologové, geografové, bezpečnostní analytici, politici a díky stabilnímu zájmu médií i široká veřejnost. Proto, na rozdíl od ostatních konfliktních oblastí, má jistý vhléd do blízkovýchodních reálií prakticky každý. Více než šedesát let jsou epicentrem „blízkovýchodního problému“ palestinská území, resp. stále nedořešená otázka jejich případné nezávislé státní existence, poměru k Izraeli a v posledním desetiletí i hlubokého vnitropolitického rozkolu mezi převážně sekulárním hnutím Fatah a islamistickým Hamásem. Kořeny těchto problémů jsou ale přirozeně pevně ukotveny ve složitém politickém vývoji širšího regionu zejména v druhé polovině 19. a v první polovině 20. století.

O „palestinsko-palestinskou“ dimenzi se izraelsko-palestinský konflikt rozšířil od posledních voleb z roku 2006. Nejednotnost dvou dominantních politických subjektů Palestinskou autonomii zcela paralyzuje a vede k jejímu faktickému rozdělení nejen horizontálnímu, ale i vertikálnímu: Západní břeh a pásma Gazy se od roku 2006 pod odděleným vedením Fatahu a Hamásu vzdalují nejen politicky, ale i hospodářsky a kulturně. Předložená práce by se měla zaměřit právě na tento relativně nový fenomén dlouholetého konfliktu.

2 Cíl práce a pracovní hypotézy

Hlavním cílem diplomové práce je identifikace základních prostorových souvislostí a podmíněností politickogeografických vztahů mezi pásmem Gazy a Západním břehem Jordánu.

K dosažení toho cíle nejprve vysvětlíme významné milníky vývoje daných území, poté navážeme na fyzickogeografický a socioekonomický popis daných území a jejich společné a rozdílné rysy z hlediska těchto předpokladů. Dále se pokusíme poukázat na vytváření jejich politických strategií a jejich odlišnosti. Celou probíranou problematiku zkusíme predikovat z hlediska budoucího vývoje a zmínit některá možná řešení.

Práce se bude snažit naplnit následující dílčí cíle, které pomohou lépe pochopit hlavní cíl práce. Prvním dílčím cílem bude historicko-geografický přehled pásma Gazy a Západního břehu. Následně se budeme snažit o komparaci komplexní charakteristiky území. Pokusíme se vystihnout společné a rozdílné rysy, a to především z fyzickogeografické determinace území a ze socioekonomických identifikací. Ze socioekonomických aspektů se nejvíce budeme věnovat srovnání ekonomik Západního břehu a pásma Gazy.

Dalším dílčím cílem bude zjištění vnitropolitické situace v Palestinské autonomii. Tento cíl bude splněn komparací dvou nejvýznamnějších politických subjektů – Hamásu a Fatahu. Každé z těchto hnutí operuje a dominuje jednomu územnímu celku.

Posledním dílčím cílem bude porovnání variant možného budoucího vývoje Palestinské autonomie ve vztahu k Izraeli. Dále se zamyslíme nad teoretickým rozdělením pásma Gazy a Západního břehu a na reakci potenciálního sestavení národní vlády s členy Hamásu.

Práce se pokusí potvrdit nebo vyvrátit tyto pracovní hypotézy:

1. Vzhledem k výrazné izolaci pásma Gazy a relativnímu otevření do světové ekonomiky více integrovaného Západního břehu lze předpokládat, že se ekonomické i politické rozdíly mezi nimi od roku 2006 spíše prohlubují.
2. Pásmo Gazy je přelidněné a zcela závislé na vnějších zdrojích (voda, suroviny), proto je krajně nepravděpodobné, že by došlo k jeho trvalé separaci od Západního břehu, na druhou stranu pro Západní břeh by bylo odtržení Gazy minimálně z ekonomického hlediska výhodné.

3. Vnitropalestinské rozdělení oslabuje vyjednávací pozici Palestinců ve vztahu k Izraeli a zároveň do značné míry legitimizuje izraelské průtahy s vyjednáváním definitivního statutu palestinských území.
4. Ukončení palestinské snahy o „dvoustátní“ řešení a následné úsilí vytvořit jeden binárodní stát může paradoxně vést k ochotě Izraele k větší akceptaci „dvoustátního“ řešení.
5. Po konfliktu v pásmu Gazy je vysoce pravděpodobný růst meziročního HDP.
6. Vztah Hamásu k Státu Izrael je v současnosti víceméně podobný, jaký byl vztah Fatahu k Izraeli před rokem 1993.

3 Přehled literatury

Většina odborných knih k Blízkému východu se vztahuje k izraelsko-palestinskému konfliktu. Vnitropolitické problémy dvou územních celků Palestinské autonomie jsou zaznamenány převážně až od roku 2006 a vytváří nový rozměr celého izraelsko-palestinského konfliktu. Z tohoto důvodu bude autor čerpat informace o vnitropolitické problematice především z odborných článků a údajů poskytovaných palestinským statistickým úřadem. Oblast Západního břehu a pásma Gazy se nejčastěji zkoumají především z ekonomického hlediska a také z vlivu Izraele na dané území. Dále se odborníci věnují problematice mezinárodního uznání Palestinské autonomie a jejímu budoucímu vývoji.

Ve starších českých, respektive československých publikacích lze reflektovat vliv ideologie komunistického režimu v pohledu na izraelsko-palestinský konflikt. Proto tato diplomová práce bude čerpat jen z novější literatury.

Faktografické údaje týkající se hlavně ekonomiky pásma Gazy, Západního břehu a vnitropolitického soupeření dvou dominantních politických subjektů byly čerpány ze zahraničních zdrojů v anglickém jazyce. Při psaní této práce autor vycházel zejména ze studií a materiálů shromážděných organizacemi *COGAT* (*Coordination of Government Activities in the Territories*, www.cogat.idf.il), *PASSIA* (*Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs*, www.passia.org/) a *IMF* (*International Monetary Fund*, www.imf.org). Statistické údaje byly převážně převzaty od *Palestinian Central Bureau of Statistics* (www.pcbs.gov.ps), *The World Bank* (www.worldbank.org) a *CIA* (*Central Intelligence Agency*, www.cia.gov).

Z českých autorů se izraelsko-palestinským konfliktem zabývá především M. Čejka, autor obsáhlé monografie *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu* z roku 2013. Pro autora byly z obsáhlejšího souboru publikací v českém jazyce (viz seznam použité literatury) přínosné zejména práce M. Introvigne zabývající se problematikou Hamásu, zejména kniha *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi* z roku 2003. Za spolehlivý zdroj zejména faktografických detailů izraelských válek ve 20. století jsme považovali knihu *Arabsko-izraelské války* od I. Brože z roku 2010. Autor využil rovněž svých znalostí z již zpracované bakalářské práce na téma: *Politickogeografické problémy pásma Gazy* z roku 2014.

Pro doplnění nejnovějšího vývoje a aktualizaci starších zdrojů bylo využito mediální zpravodajství, zejména *Al Jazeera* (www.aljazeera.com), *České televize* (www.ceskatelevize.cz) nebo *The Jerusalem Post* (www.jpost.com).

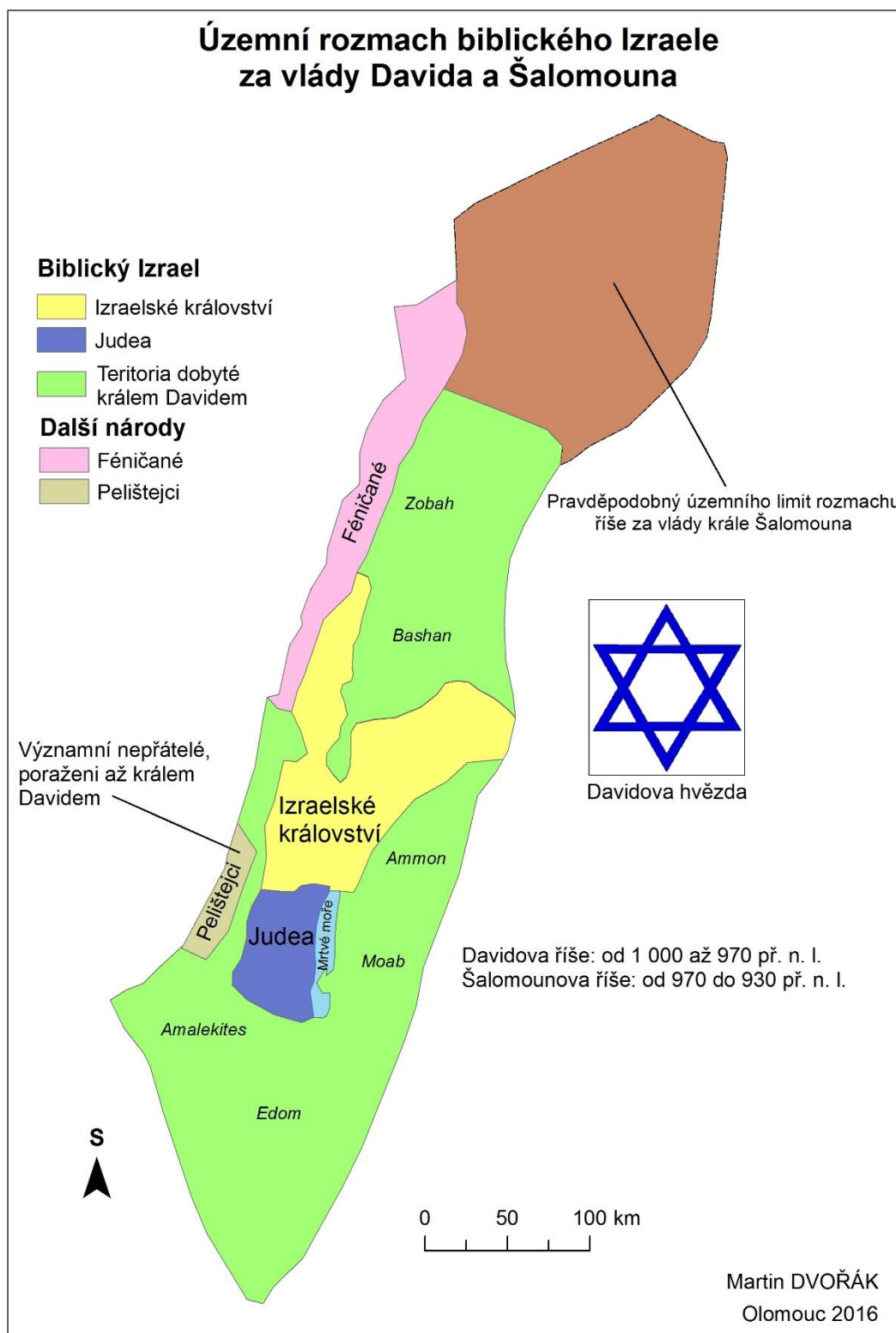
Jako zdroj informací pro perspektivy budoucího vývoje bylo použito větší množství politologických studií, pro autora byl přitom nejinspirativnější rozhovor s J. Halperem na téma: *It's time to abandon the two-state solution* z roku 2014 a odborný článek *The Death and Life of the Two-State Solution* od G. Rumley a A. Tibon.

Zdroje byly vybírány tak, abychom co nejvíce zamezili jednostrannému pohledu na danou problematiku.

4 Historicko-geografický úvod do problematiky pásma Gazy a Západního břehu

Území dnešního Izraele a Palestinské autonomie prodělalo značně složitý vývoj a bylo ovládáno nejrůznějšími národy. Oblast byla poprvé osídlena přibližně koncem čtvrtého tisíciletí př. n. l. semitským obyvatelstvem, převážně Kanaánejci, kteří tuto oblast pojmenovali Kanaán.

V dávné historii se na tomto území rozprostíraly a měly silný vliv různé mocenské civilizace. Za zmínku stojí vliv Mezopotámie a starověkého Egypta. Přibližně od 13. století př. n. l. začaly toto území osídlovat židovské kmeny, které postupně převažují nad Kanaánejci. Podle Bible Jozue vedl Izraelity do krajů západně od řeky Jordán, kde se postupně střetli s Kanaánejci a s Filištiny. Kolem roku 1050 př. n. l. je datován biblický židovský stát Izrael, jehož prvním králem byl král Saul. Jeden z jeho nástupců – David – následně dobyl Jeruzalém a učinil z něho hlavní město starověkého Izraele. Následná vláda Šalomouna je považována za zlatý věk starověkého Izraele. Tehdy území zažilo největší rozmach a byl postaven židovský chrám (První chrám), zvaný Šalomounův, který představoval symbol izraelského národa. Po smrti krále Šalomouna se stát Izrael rozdělil na dva samostatné státy – Judea a Izrael (Samařsko) a pomalu docházelo k úpadku.

Obr. 1: Územní rozsah biblického Izraele (Zdroj dat: PINTEREST.COM, 2016)

Po dobytí území Babyloňany museli Židé utéct, nebo byli zotročeni v babylonské říši. V období Babylónu byl dobyt i Šalomounův chrám. V dalších letech se Židé potýkali s perskou nadvládou. V té době bylo umožněno Židům postavit si svůj chrám podruhé (tzv.

Druhý chrám). Perskou říši porazil Alexandr Veliký a připojil ji k řecké říši. Dalším významným milníkem je římská nadvláda, která si zdejší židovské království podmanila a svěřila do správy zdejším loutkovým monarchům (jedním z nich byl v letech 37 př. n. l. – 4 př. n. l. Herodes). Do doby římské nadvlády se také datuje Ježíšovo narození a působení. Následné šíření křesťanství dalo této oblasti novou dimenzi vývoje. V roce 66 n. l. vypuklo Velké židovské povstání, které bylo krutě potlačeno, a jako reakce na to byl v roce 70 zničen Druhý chrám. Po potlačení dalšího povstání v letech 132–135 zůstal v oblasti nově označovaném jako Palestina jen malý počet Židů. V letech 324–637 toto území ovládala Byzantská říše, na území Palestiny převládlo křesťanství. V této době byla identifikována nejdůležitější křesťanská místa například Ježíšův hrob, Golgota. V roce 637 dobyli Jeruzalém Arabové a Palestina se na čtyři století dostala pod nadvládu Arabské říše. Arabové poskytli Židům i křesťanům úplnou autonomii a náboženskou svobodu, roste ale i počet muslimů a Jeruzalém se stává také významným muslimským poutním místem (Skalní dóm a mešita Al-Aksá). Arabská nadvláda byla přerušena křižáckými výpravami. Město Jeruzalém se dostalo pod správu Evropanů, v letech 1099–1291 bylo centrem Jeruzalémského království. Arabové získali oblast zpět zhruba po 200 letech, na začátku 16. století se pak území dostalo pod správu Osmanské říše. V 18. a 19. století osmanské impérium sláblo a na Blízký východ se snaží proniknout evropské velmoci, zejména Velká Británie.¹

4.1 Historie Palestiny do roku 1948

Od konce 19. století se začíná projevovat židovský sionismus. Sionismus je nacionální hnutí Židů usilujících o vytvoření vlastního národního státu. První přistěhovalecká vlna se uskutečnila již v roce 1882, tj. vlastně ještě před vznikem sionistického hnutí. V arabsko-muslimském prostředí nebyli Židé v té době znevýhodňováni tak, jak ve „vyspělé Evropě“. Jednotlivé přistěhovalecké vlny se nazývaly alija. V průběhu 20. století jich bylo sedm. Mezi hlavní představitele sionismu patří Theodor Herzl, který se snažil prosadit myšlenku o vytvoření židovského státu a založil Světovou sionistickou organizaci. Vnímá sionismus jako možnost rozšířit pokrok a civilizaci na Blízký východ Arabům. Herzl vypracoval různé návrhy, kde by mohl vzniknout nový židovský stát. Za zmínku stojí například i fakt, že návrhy se týkaly i jiných oblastí než jen Palestiny, a to například Argentiny, Kypru či Ugandy. Je podstatné si uvědomit, že sionista nemusí být nutně věřící. Velké množství sionistů byli lidé bez vyznání nebo lidé nepřiliš religiozni. Ortodoxní Židé se naopak stavěli –

¹ POTOČEK, Ch. *Putování: dějiny Židů*. 2002. a DVORÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.

a mnohdy dosud staví – k sionismu zdrženlivě, protože sionismus odmítal jeden z hlavních pilířů víry, a to ten, že židovský stát bude obnoven až po příchodu Mesiáše. Mnoho významných židovských rabínů veřejně vystoupilo proti myšlence sionismu.²

Po příchodu prvních židovských přistěhovalců vyvstal závažný problém vzájemného soužití sionistických Židů a Arabů, arabská strana nesla velmi těžce např. skupování arabské půdy sionisty. Na začátku 20. století palestinští Arabové pracovali především jako rolníci či pastevci na půdách, které vlastnily bohaté arabské rodiny z Arabského poloostrova. Sionisté – na rozdíl od nich – disponovali při nakupování půdy většími finančními prostředky, podporoval je také zvláštní fond, do kterého přispívali i někteří nejbohatší židovští podnikatelé (např. Edmond James de Rothschild). Vznikl v roce 1901 a označoval se jako Židovský národní fond. Arabové v této době takovými financemi nedisponovali a neměli žádnou možnost využít nějaký zahraniční kapitál. Ze začátku Arabové mohli nadále pracovat na půdách, které už vlastnili sionisté. S přibývajícím migrací sionisté řešili problém nezaměstnanosti, kterou vyřešili propuštěním arabských rolníků. Všeobecný důsledek byl, že mnoho Arabů muselo opustit půdu, kterou obhospodařovali po mnoho generací. V tomto napjatém sionisticko-arabském prostředí se začíná formovat arabský nacionalismus.

Sionismus byl větší částí Arabů chápán jako pokus podmanit si Blízký východ Evropou. Myšlenka Židů na legitimní návrat biblického Izraele se jim také nezamlouvala. Od zániku starověkého Izraele uplynulo více než dva tisíce let a navíc Židy nevyhnali Arabové.

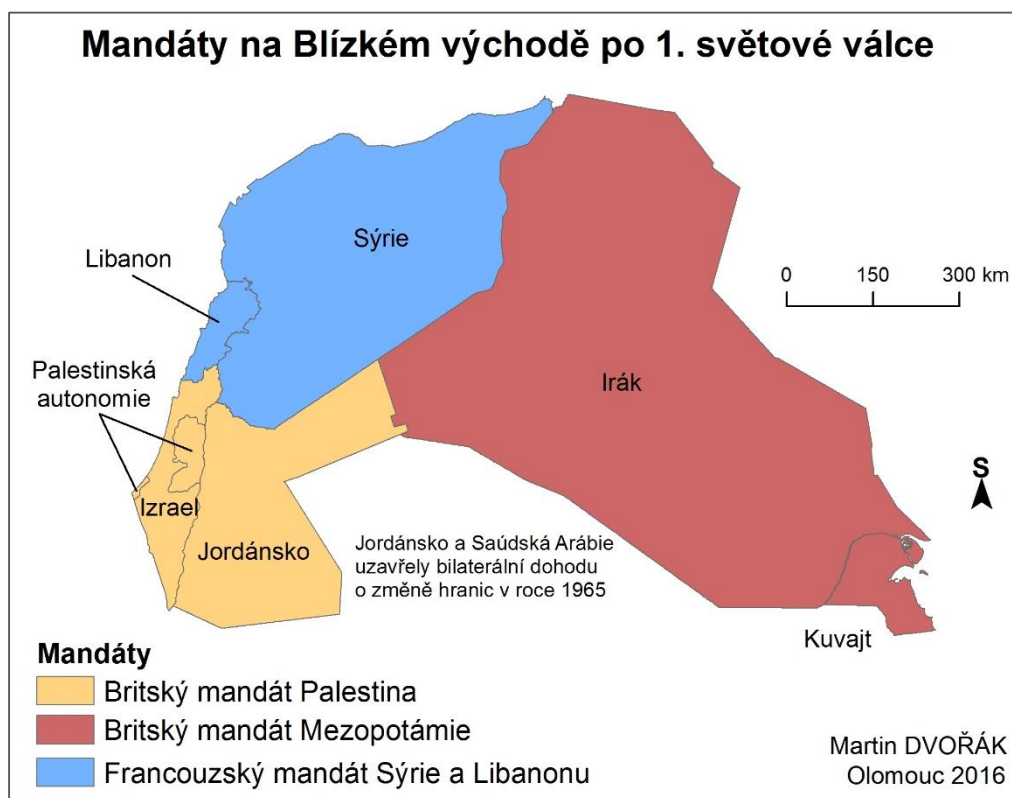
Během první světové války pro britskou zahraniční politiku měla prvořadý význam ropa v Iráku a Suezský průplav v Egyptě. Oblast Palestiny v tehdejší době pro Brity nebyla tak strategicky významná. Velká Británie vůči Arabům a sionistům zaujala především pragmatický přístup, který se mj. odrazil ve vydání tzv. Balfourovy deklaráce dne 2. 11. 1917. Jednalo se o velmi obratně napsaný dopis britským ministrem Arthurem Balfourem lordu Rothschildovi, vedoucímu britských sionistů. Obsahem deklaráce je vyjádření podpory na zřízení židovské domoviny, ale i respektování občanských a náboženských práv obyvatel nežidovského původu. V dopise se vlastně nemluví o žádném Židovském státě. Britové se domnívali, že tato deklaráce přiměje americké a ruské Židy k podpoře války proti Německu. Arabům za podporu v bitvách proti Turkům bylo přislíbeno vytvoření arabského státu v Sýrii. Ta však podle Sykes-Picotové dohody z roku 1916 byla garantována Francouzům. Z výše zmíněného vyplývá, že Britové podporovali Araby v období větších konfliktů (1. světová

² REICH, B. a GOLDBERG, D. *Historical dictionary of Israel*. 2008.

válka) a naopak v klidnějších obdobích podporovali sionisty. Postoj k oběma stranám byl čistě pragmatický a s budoucím splněním slibů nepočítali.³

Můžeme vysledovat, že současný arabsko-židovský problém zde není od nepaměti, a lze rozpoznat zárodky problému právě ve skupování půdy. Je také mylné se domnívat, že jejich prapůvod je v náboženství, avšak v současnosti je jedním z nedílných rysů celého konfliktu, ovšem rozhodně není nejpodstatnějším a původním. Základem konfliktu tedy jsou spíše nacionalistické hnutí a spory o území.

Po ukončení první světové války v dubnu roku 1920 vítězné mocnosti na mezinárodní konferenci přidělily Britům a Francouzům mandátní právo na Blízkém východě. Pod britskou správu se dostal Irák a Palestina, z nichž bylo v roce 1921 vyčleněno Zajordánsko. Francouzům byla přidělena Sýrie a Libanon. Dne 29. září 1923 oficiálně vznikl Britský mandát Palestina.⁴

Obr. 2: Mandáty na Blízkém východě (Zdroj dat: ČEJKA, 2007)

Mandát byla forma koloniálních území poražených velmocí, které byly pod správou vítězných mocností. Velmoc byla zodpovědná za chod státní správy v dané oblasti. Měla se snažit o pozvednutí sociálních prvků, kulturní úrovně či rozvoje obyvatelstva, a to do té doby,

³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

⁴ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*. 2011.

než bude mandát schopný se osamostatnit. V praxi se s mandátním územím zacházelo stejně jako s koloniemi. Neustálý příliv nových sionistů znemožňoval vytvoření arabského státu. Začaly přibývat výtržnosti a arabská či židovská společnost se více radikalizovala. Všeobecně násilí v té době mělo spíše charakter rabování než organizovaného zločinu. S odkupováním půdy sionisty čím dál více přibývalo palestinských Arabů bez práce, což mělo za následek větší strach ze sionismu, radikalizaci a vzájemné výtržnosti mezi Araby a sionisty. Tyto násilnosti se Britové snažili vyřešit omezením židovského přistěhovalectví vydáním tzv. první Bílé listiny.⁵

Na přelomu 20. a 30. let se situace velmi vyostřila kvůli snaze sionistů odkoupit Zeď nářků, která byla formálně ve vlastnictví muslimské náboženské nadace. Tento čin Arabové vnímali velmi negativně a obávali se, že to je možný symbol ovládnutí Palestiny. Celý problém byl velmi medializován a do vzájemných provokací se zapojili i významní náboženští představitelé obou komunit (Velký jeruzalémský muftí Al-Husajní a rabín Kook).⁶ Všeobecně vyostřená situace vedla k velkému masakru v Hebronu, v jehož důsledku museli být evakuováni všichni zdejší Židé. Město Hebron leží přibližně 30 kilometrů od Jeruzaléma. Je jedním z nejstarších osídlení v této oblasti. Ve zdejší svatyni Machpela jsou ostatky praotců všech tří hlavních monoteistických náboženství: Abraháma, Izáka a Jákoba. Proto toto město má velký teologický význam a zdejší vztahy mezi Palestinci a Židy jsou zde velmi vypjaté.⁷

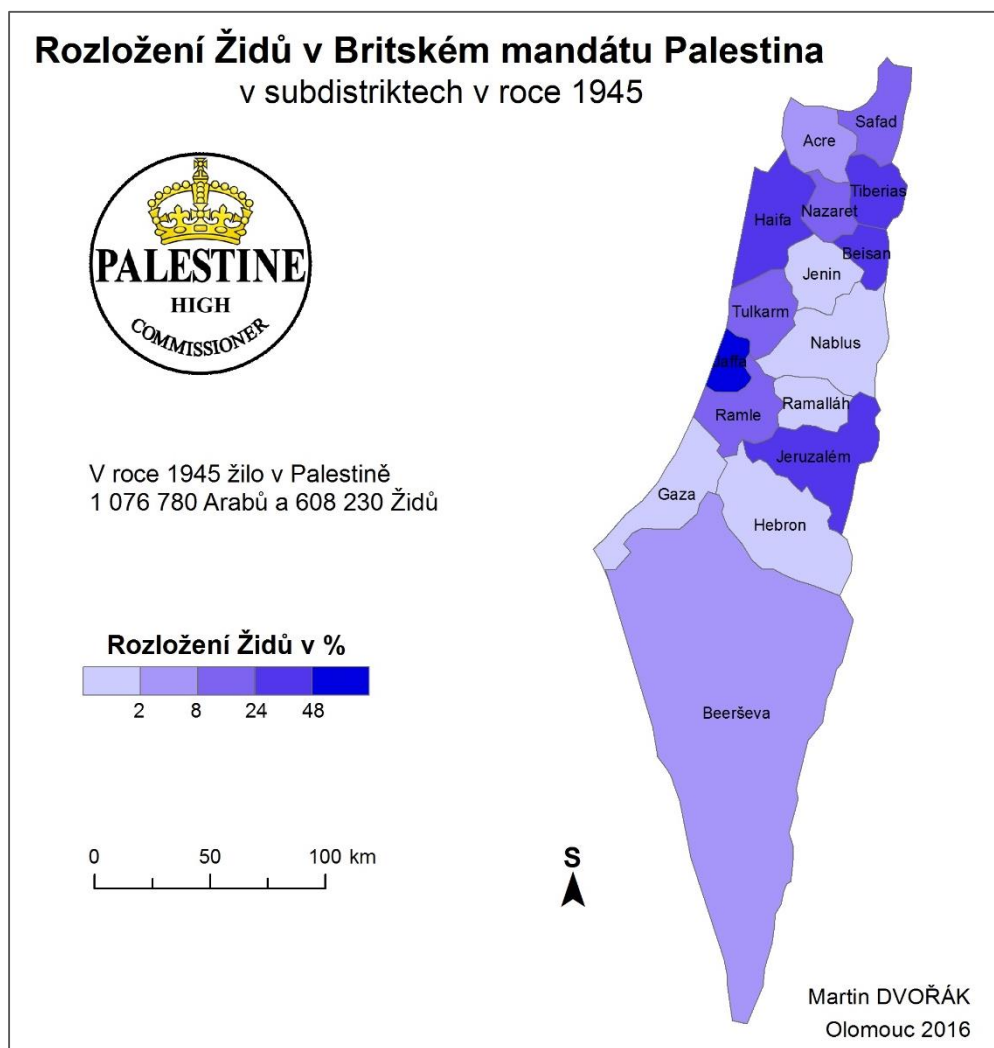
S propuknutím světové hospodářské krize a nástupu Adolfa Hitlera k moci v roce 1933 začala razantně stoupat židovská emigrace z Německa. Mezi lety 1933 a 1935 se židovská populace zdvojnásobila. Vzhledem k tíživé situaci německých Židů nechtěli Britové židovskou migraci omezovat, což mělo za důsledek zvyšování napětí na území Palestiny. Ve třicátých letech dospěla mladá arabská generace, která byla více radikální. Sám Velký jeruzalémský muftí začal veřejně vyzývat k ozbrojenému boji proti sionistům. Arabský odboj se začal více organizovat a v roce 1936 se sjednotil do orgánu zvaného Vysoká arabská komise. V roce 1936 se zvednula vlna nepokojů, která se nazývá Arabská revoluce. V této situaci bylo veřejně vyzýváno k bojkotu židovských výrobků, k útoku na židovské osídlení a na britské úřady. Byla vydána druhá Bílá listina, která i přes rostoucí antisemitismus v Evropě židovskou imigraci omezovala. Obsahovala mimo jiné vyjádření, že židovský stát nebude vytvořen proti vůli arabské většiny. Jak Arabové, tak Židé listinu odmítli. Sionisté byli rozhořčeni z důvodu porušení britských slibů z minulosti. Arabové nesouhlasili, protože

⁵ DVOŘÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.

⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

⁷ KUMARASWAMY, P. *Historical dictionary of the Arab-Israeli conflict*. 2006.

Arabský stát měl sice vzniknout, ale ne hned, jak se Arabové domnívali. V mandátu se začaly formovat nové politické skupiny, a to především na sionistické straně. Arabské politické prostředí v této době bylo ještě v zárodku. Odůvodnit si to můžeme odlišností kultur a neovlivnitelností evropského politického prostředí. Jednotně ale Arabové odmítali rozdělit Palestinu, a to především kvůli faktu, že měli vyšší podíl obyvatelstva než Židé.⁸

Obr. 3: Rozložení Židů v Britském mandátu Palestina (Zdroj dat: UN, 1950)

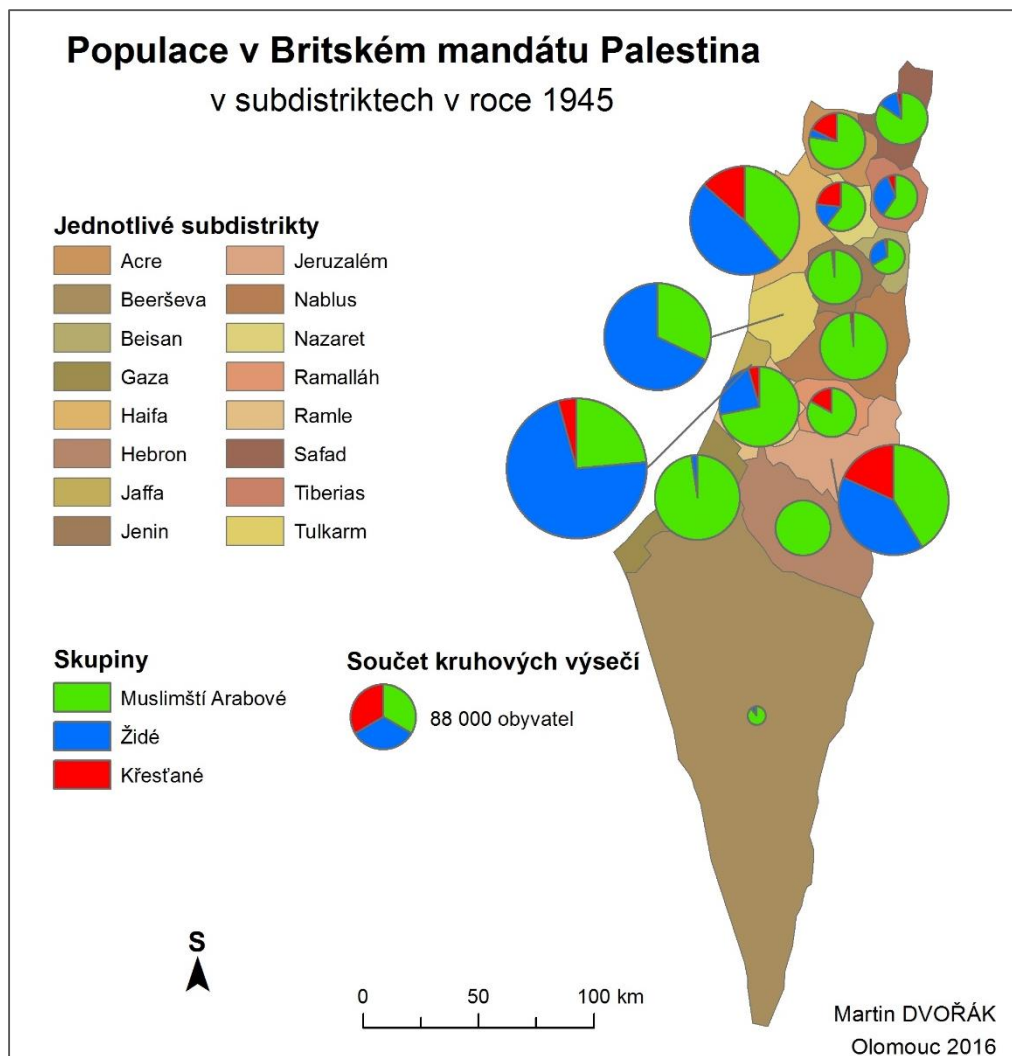
Tab. 1: Vývoj populace v britském mandátu Palestina

Rok	Muslimové	%	Židé	%	Křesťané	%	Ostatní	Celkově
1922	589 177	78	83 790	11	71 464	10	7 617	752 048
1931	761 922	74	175 138	17	89 134	9	10 145	1 036 339
1945	1 061 270	60	553 600	31	135 550	8	14 100	1 764 520

(Zdroj: sčítání 1922, 1931, soupis obyvatelstva 1945, upraveno)

⁸ DVORÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.

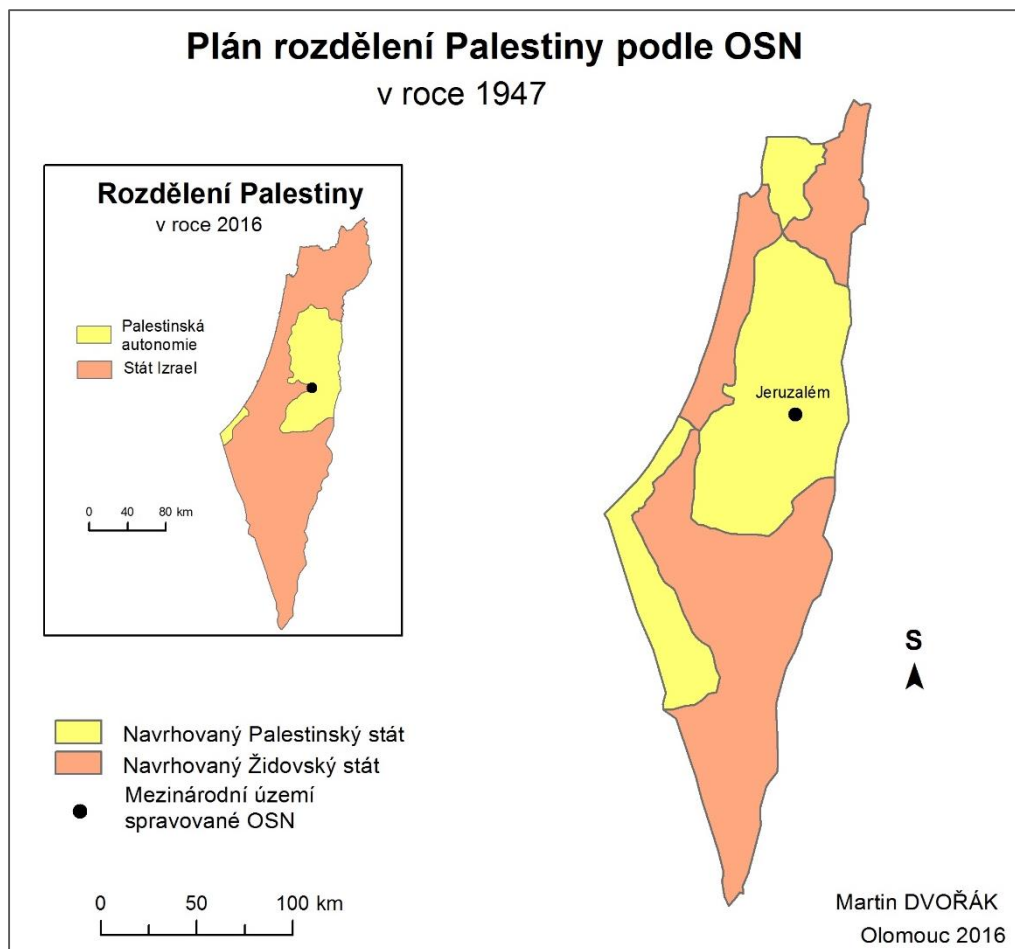
Z tab. 1. lze vypočítat velký nárůst židovského obyvatelstva, a to především kvůli 5. imigrační vlně, která proběhla od nástupu Adolfa Hitlera k moci.

Obr. 4: Populace v Britském mandátu Palestina v roce 1945 (Zdroj dat: UN, 1950)

Po ekonomických problémech Velké Británie, které přinesla 2. světová válka, byly záležitosti Palestiny předány v roce 1947 Organizaci spojených národů. Otázka budoucnosti Palestiny byla jedna z nejsložitějších problémů, které se před nedávnem vzniklá organizace OSN věnovala. Byla vytvořena zvláštní komise, která následně vytvořila plán na rozdělení Palestiny na dva samostatné státy. Arabové se od komise distancovali, protože celý vznik plánu vnímali jako porušení Charty OSN. Charta vyjadřovala právo národů rozhodovat o svém vlastním sebeurčení. Plán rozdělení Palestiny byl podrobný dokument konkretizující vypršení britského mandátu, stažení britských vojsk a vymezení hranic židovského a arabského státu. Palestina byla rozdělena do osmi částí, z nichž tři měly patřit židovskému státu a tři arabskému. Sedmá část bylo město Jaffa, které mělo tvořit arabskou enklávu uvnitř

židovského státu. Poslední část byl Jeruzalém, který měl speciální status a nepatřil ani do židovského ani do arabského státu.

Obr. 5: Plán rozdělení Palestiny v roce 1947 podle OSN (Zdroj dat: UN, 1950)

Arabové plán striktně odmítli. Vadilo jim, že mnoho arabského obyvatelstva bude začleněno do židovského státu, kde se stanou minoritou. Nesouhlasili také s kvalitou a velikostí území. Někteří radikálnější kritizovali i vznik samostatného židovského státu. Naopak většina Židů plán akceptovala, jen některé radikálnější smýšlející skupiny byly proti. Na území Palestiny navrhovaný plán vedl k nárůstu napětí mezi Araby a radikálními oddíly sionistů. Toto napětí vyústilo mezi roky 1945 a 1948, kdy bylo zaznamenáno velké množství výtržností z arabské i židovské strany. Za zmínku stojí napadení vesnice Dejr Jásín nedaleko Jeruzaléma dne 9. dubna 1948, kde bylo přibližně 250 osob nemilosrdně zmasakrováno extrémistickými oddíly sionistů Irgun a Stern. Tento masakr způsobil rozsáhlý palestinský exodus, což usnadnilo sionistům realizovat plán o vytvoření židovského státu. Během této emigrace zaniklo přibližně 450 vesnic.⁹ Palestinci utíkali především do okolních států.

⁹ DEIR YASSIN REMEMBERED. *Deir Yassin remembered* [online]. 2015

4.2 Vznik Státu Izrael a otázka statutu arabských území v Palestině

Hlasování Valné hromady OSN proběhlo 29. listopadu 1947. Bylo odsouhlaseno rozdělení Palestiny podle navrhovaného plánu. Plán byl schválen výraznou většinou hlasů v poměru 33:13. Deset států se zdrželo hlasování. Sovětský svaz hlasoval také pro rozdělení Palestiny, což je zajímavé a můžeme z toho usoudit, že Sovětský svaz měl snahu získat větší vliv na Blízkém východě, a to právě přes podporu Izraele, což se mu nakonec nepovedlo.

Židovský stát byl vyhlášen 14. května 1948, kdy David Ben Gurion na shromáždění prozatímní státní rady přečetl v telavivském muzeu Deklaraci izraelské nezávislosti. Hned další den byl stát Izrael uznán Spojenými státy americkými, avšak v tomto ohledu vzniklo velké napětí mezi americkým prezidentem Trumanem a ministrem zahraničí Marshalllem, který vidí v založení Izraele velké nebezpečí destabilizace celého Blízkého východu. Avšak známé strategické spojení mezi Izraelem a USA je navázáno až mnohem později.¹⁰ Ve stejný den stát Izrael uznává i Sovětský svaz především ze tří důvodů. Zaprvé, že nehodlal v důsledku vysokého stupně aktivity i přitažlivosti Trumanovy doktríny a Marshallova plánu zůstat v globální izolaci a také chtěl získat geostrategický vliv na Blízký východ. Nebo aspoň nepřipustit, aby na Středním Východě byly vytvářeny vojenské základny, které by v případě většího konfliktu ohrozily jeho ropné zdroje na Kavkazu. Druhý důvod Sovětského svazu spočíval v tom využít slábnoucího postavení Velké Británie na Blízkém východě a urychlit odsun jejich vojenských sil, a zároveň vybudovat si v očích tamní veřejnosti pozici zachránce. Za třetí Sovětský svaz podpořil vznik Izraele, neboť se domníval, že by to mohl být stát typu lidově demokratické země s levicovým zaměřením.¹¹

Stejného dne, kdy došlo k vytvoření židovského státu, mělo dojít i k vytvoření arabského státu. Jelikož ale Arabové odmítali plán rozdělení Palestiny, žádný arabský stát nevznikl a jako důsledek vzniku státu Izrael vypukla první arabsko-izraelská válka. Proti Izraeli bojovali zejména sousední státy, tedy Egypt, Libanon, Sýrie a Transjordánsko, které byly posíleny nepravidelnými arabskými jednotkami hlavně ze Saúdské Arábie. Válka měla dvě fáze. V první fázi se Izrael zaměřil na zastavení arabské invaze a udržení vlastních hranic. Toto válečné období bylo ukončeno příměřím zprostředkovaným OSN, které trvalo necelý měsíc. Ve druhé fázi války Izrael odrazil útoky Arabů a následně porazil arabská vojska.

¹⁰ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

¹¹ BROŽ, I. *Arabsko-izraelské války*. 2010.

Hlavním závěrem první arabsko-izraelské války bylo, že nový stát Izrael obhájil svoji nezávislost. Jeho vojenské vítězství jednak vycházelo z jeho hluboké vnitřní síly a odhodlání ubránit svoji vlast a jednak z technické a organizační dokonalosti založené na zkušenostech z přímé účasti na frontách ve 2. světové válce. Hlavní nevýhody Izraele v počáteční fázi arabsko-izraelské války spočívaly v početní přesile nepřítele, v evidentním nedostatku moderních zbraní a nutnosti vést boje současně na více frontách. Celkově se izraelské boje dají shrnout jako vojenská filozofie založená na velké pružnosti, využití momentu překvapení a neustálých inovacích. Přirozeně vyvinutou inovací byly noční boje, kdy izraelská armáda znevýhodňovala početní převahu soupeře. Mezi další aspekty, které pomohly ubránit svoji nezávislost, byla rychlost, pohyblivost a skutečnost, že velitelům byla ponechána větší možnost improvizace, tudíž nebyli tak moc svázáni nadřizenými rozkazy.

Izrael během boje trpěl vehementním nedostatkem kvalitních zbraní. Tento nedostatek řešil dodávkami zbraní z Československa. Nutno podotknout, že československá vojensko-technická pomoc Izraeli byla sice časově omezená, ale představovala mimořádně významnou podporu Izraelců v nejtěžší fázi boje. Stalin měl v úmyslu přerušit vazbu Velké Británie a Spojených států amerických na Blízkém východě a získat židovský stát na svoji stranu.

Pokud se nyní zaměříme na arabské armády, které byly jednoznačně v početní převaze, tak nejprofesionálnější arabské jednotky byly ze Saudské Arábie. Ostatním arabským armádám chybělo umění vést útočný boj a všeobecně arabské jednotky postrádaly organizovanost. Někteří velitelé si hleděli spíše jen svých osobních zájmů, například jordánská armáda obsadila území Západního břehu, které mělo patřit podle plánu rozdělení z roku 1947 arabskému státu. Jordánský král chtěl posílit svůj vliv na úkor ostatních arabských států, a to zejména Egypta a Saudské Arábie. Jeho konečnou vizí bylo připojení Sýrie a Libanonu, což se mu nepodařilo, jelikož ho roku 1951 atentátníci zabili u mešity Al-Aksá. Další nevýhody na arabské straně byly, že velitelé arabských jednotek nebyli připravováni na nové bojové situace a nevedli žádné bojové oddíly ve druhé světové válce. Například židovský plukovník Šlomo Šamír, velitel 7. izraelské brigády, sloužil jako mladý důstojník v pěchotě v Židovské brigádě za druhé světové války po boku britských bojových jednotek. Další významní izraelští velitelé, kteří bojovali ve druhé světové válce, byli plukovník Haim Laskov, dále Šimon Avidan či Ben Dunkelman. Mezi další nevýhody arabské armády patřila i menší psychická odolnost a motivace. Zatímco izraelští bojovníci

bojovali o svoji vlast a nemohli už nikde ustoupit, arabským armádám byla vždy otevřena ústupová cesta.¹²

Izrael za první arabsko-izraelské války nejen odrazil útoky sousedících států, ale získal prakticky dvakrát větší území. A právě na tyto nové vzniklé hranice se pak při všech diplomatických jednáních odkazuje. Tyto hranice následně roku 1949 pod dohledem OSN byly stanoveny za hranice příměří, tzv. „zelená linie“. Politika arabských zemí vůči Izraeli se obecně nezměnila. I nadále zavrhovala veškeré přímé jednání a dále odmítala uznání nezávislosti.

Praktickým důsledkem první arabsko-izraelské války bylo nenaplnění plánu OSN o rozdělení území. Arabský stát nevznikl, jelikož území, kde se měl rozkládat, byla připojena k jiným státům. Konkrétně pásmo Gazy obsadil Egypt. Západní břeh, jak již bylo zmíněno, obsadilo Jordánské království a stát Izrael obsadil větší část území, než bylo domluveno v plánu OSN. Město Jeruzalém bylo mezinárodně spravované OSN, ale zároveň rozděleno na dvě části, Východní Jeruzalém byl kontrolovaný Jordánskem a Západní Jeruzalém byl pod správou Izraele.

Konflikt sionistů s Araby je rozšířen o nový spor, který je zcela jednoznačnějšího rázu. Tato válka značně pozvedla židovské sebevědomí, což bylo důležité z hlediska dalšího vývoje židovského národa. V tomto období už název Palestina začíná být spojován jen s národními tužbami palestinských Arabů.¹³

4.2.1 Arabská území v Palestině v letech 1948–1967

Po první arabsko-izraelské válce se demografická struktura obyvatelstva na bývalém území britského mandátu Palestina výrazně změnila. Ještě v roce 1947 na tomto území bylo více než milion Arabů. Po útěku či vyhnání jich zbylo v roce 1949 jen něco kolem 100 tisíc. Naopak v důsledku židovské imigrace se zde židovská populace pohybovala již okolo jednoho milionu. Část nových přistěhovalců tvořili Židé z východní Evropy a také z muslimsko-arabských států, ve kterých žily do vyhlášení státu Izrael velké židovské komunity. Mezi země, ze kterých přicházely největší vlny přistěhovalců, patřily Maroko, Egypt, Tunisko, Irák a Írán. Byly vytvářeny izraelské programy na převoz Židů z muslimských zemí. V roce 1950 byl přijat klíčový tzv. zákon o návratu, který zaručoval každému člověku s židovskými kořeny právo stát se občanem Izraele. Naopak od počátku Izrael odmítal právo palestinských uprchlíků na návrat. Arabsko-izraelský konflikt byl

¹² BROŽ, I. *Arabsko-izraelské války*. 2010.

¹³ DVOŘÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.

vystupňovaný v tzv. Suezské krizi, kdy Izrael byl vmanévrován do sporů mezi Velkou Británií, Francií a Egyptem, jehož prezident Násir znárodnil Suezský průplav. Tato mezinárodní vypjatá situace vedla k válečnému konfliktu s Egyptem. Celý konflikt byl nakonec vyřešen na nátlak OSN a Spojených států amerických. Izraelské jednotky v konfliktu obsadily Sinaj a pásmo Gazy, ze kterých se stáhly v roce 1957.¹⁴

Prostor bývalého mandátního území Palestina neobsazená Izraelem prodělala v letech 1948–1967 poměrně zajímavý státoprávní vývoj, přičemž Západní břeh a pásmo Gazy se vyvíjely zcela odlišně. Dne 22. 9. 1948, tedy ještě během první arabsko-izraelské války, byla arabskými politiky vytvořena tzv. „celopalestinská vláda“ (*All-Palestine Government*). Tento orgán byl uznán všemi členskými státy Arabské ligy s výjimkou Transjordánska. Ačkoliv si vláda nárokovala moc na celém území bývalého mandátu Palestina s hlavním městem Jeruzalémem, reálně ji vykonávala pouze v pásmu Gazy. Vláda sídlila v Gaze a později v Káhiře. Celopalestinská vláda je považována za pokus o založení Palestinského státu pod oficiální egyptskou kontrolou. Prezidentem tohoto Palestinského státu byl zvolen bývalý jeruzalemský muftí Hadždž Amín al-Husajní (mj. strýc Jásira Arafata), premiérem se stal Ahmed Hilmi Paša. Význam palestinské vlády postupně klesal i kvůli tomu, že sídlo bylo přemístěno do Káhiry. Faktický zánik tohoto územně okleštěného Palestinského státu přišel se suezskou krizí. Od 2. 11. 1956 do 7. 3. 1957 bylo pásmo Gazy okupováno izraelskou armádou, kterou 10. 3. 1957 vystřídala dočasná správa OSN (*UNEF – United Nations Emergency Forces*). Po návratu Egyptů už byl vliv celopalestinské vlády zcela formální a v roce 1959 byl tento orgán rozpuštěn, správou pásma Gazy byla oficiálně pověřena egyptská armáda. V letech 1959–1967 tak bylo pásmo Gazy včleněno do administrativy Egypta a bylo pod plnou vojenskou správou, Egypt je ale nikdy oficiálně neanektoval a poskytl mu omezenou samosprávu – v roce 1962 byla vytvořena palestinská legislativní rada volená obyvateli z pásma Gazy.¹⁵

Tab. 2: Počet obyvatel v jednotlivých obvodech v pásmu Gazy v letech 1958 a 1966

Obvody	Gaza	Jabalia*	Deir al Balah	Bureij*	Nuserat*	Khan Yunis	Rafah	Celkem
1958	98 973	23 482	3 808	11 820	15 255	40 204	14 588	357 526
1966	152 776	49 009	15 002	14 204	20 416	75 155	66 181	454 900

(Zdroj: UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994)

* Jedná se o obvody pojmenované podle utečeneckých táborů

¹⁴ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

¹⁵ FAURE, C. *Dictionary of the Israeli-Palestinian conflict*. 2005.

Krátce po vyhlášení „All-Palestine goverment“ v pásmu Gazy oznámil transjordánský král Abdullah členům arabské ligy na konferenci v Jerichu svůj plán na anexi Západního břehu. Vyskytují se spekulace, že král jednal v dohodě s Izraelci, pro které byla arabská nejednotnost v přístupu k Palestině výhodná.¹⁶ Přítomnost velkého množství palestinských imigrantů z bývalého mandátu Palestina a regionální ambice krále Abdulláha, který chtěl získat kontrolu nad bývalým britským Jeruzalémem a provincií Samaří, vedl k postupné integraci Západního břehu do (trans)jordánského státu: v roce 1949 bylo arabským obyvatelům bývalého palestinského mandátu uděleno jordánské občanství a byl změněn název země na „Jordánsko“ (používat starý název Transjordánsko bylo dokonce zakázáno) a konečně 24. dubna 1950 byl Západní břeh včetně Východního Jeruzaléma formálně anektován.¹⁷

Připojením Západního břehu se výrazně změnil demografické poměry Jordánska: počet obyvatel se více než zdvojnásobil (viz také Tab. 3) a také proto se do Jordánska koncentrovala aktivita většiny palestinských hnutí – ostatně Organizace pro osvobození Palestiny vznikla v roce 1964 právě v Jordánsku. V rámci OOP je nutné zmínit její nejdůležitější orgán – Palestinskou národní radu. Jedná se o exilový parlament, který zasedává každé dva roky. Úředním dokumentem je Palestinská národní charta. Přijata byla na zasedání ve Východním Jeruzalémě v roce 1964. Po podepsání dohod z Osla roku 1996 byly vypuštěny pasáže popírající právo Izraele na existenci.

Tab. 3: Procentuální vyjádření počtu obyvatel Jordánského království v letech 1952 a 1961

Západní břeh	Nabulus	Jeruzalém	Hebron	Východní břeh	Ajlun	Balga'a	Amman	South	Celkem
55,8	23,7	22,7	9,4	44,2	16,1	7,0	14,3	6,7	100
47,2	20,0	20,2	7,0	52,8	16,1	4,6	25,5	6,6	100

(Zdroj: UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994, upraveno)

¹⁶ PAPPÉ, I. *The Israel/Palestine question*. 1999.

¹⁷ KUMARASWAMY, P. *Historical dictionary of the Arab-Israeli conflict*. 2006

4.2.2 Arabská území po roce 1967

V 60. letech proběhlo mnoho pohraničních sporů mezi Izraelem a Sýrií. Některé spory se týkaly spíše práva na kultivaci půdy, popřípadě péče o vodní tok. Tyto problémy se velmi rychle přesunuly do vojenského prostředí a neustálých střetů v oblasti Golanských výšin. I navzdory syrsko-egyptskému paktu o společných vojenských akcích Egypt neprovedl svoji intervenci na izraelské území a nepomáhal svému spojenci. Už v první polovině května roku 1967 proběhla rozsáhlá mobilizace vojenských sil Egypta. Po informačních zprávách, že Izrael chce své pohraniční spory se Sýrií vyřešit rozhodujícím vojenským útokem, a po obdržení informace, že v Sýrii se Izrael pokusí svrhnout režim, musel egyptský prezident Násir jednat. Již dříve v roce 1960 použil vojenské síly na hranici jako důkaz spolenectví Sýrie a zároveň jako manévrující způsob uklidnění situace v pohraničí Sýrie. Ale tentokrát Násir nerozeznal objektivní sílu Izraele a zároveň pravděpodobně byl sám vtažen do silné propagandy Sýrie, Egypta, Jordánska, Libanonu a Iráku v podobě různých sloganů: „zahnat Židy do moře“ a dalších. Dne 5. června roku 1967 ráno byl proveden izraelským letectvem překvapivý a drtivý vzdušný útok proti egyptským leteckým základnám. Tento moment překvapení byl pravděpodobně klíčový pro celé vítězství Izraele. Přibližně 310 egyptských letounů z celkového počtu 340 bojeschopných strojů byly vybombardovány již po dvou hodinách války a téměř všechny egyptské rozjezdové plochy byly v devastujícím stavu. V další fázi letecké války se vznesla syrská, irácká a jordánská bojová letadla, která ještě nevěděla o katastrofě v Egyptě. A navíc byly neustále mylně informováni káhirskou propagandou o optimistickém vývoji. Po zachycení izraelským radiolokačním a elektronickým průzkumem byla arabská letadla zničena nebo zahnána. Vítězné obsazení leteckého prostoru pro Izrael znamenal výraznou výhodu v pozemní válce. Dne 11. června 1967 válka skončila velkým vítězstvím Izraele. Pro své krátké konání se nazývá šestidenní válka. Izrael dobyl Západní břeh, Sinajský poloostrov, na severu porazil syrská vojska a obsadil Golanské výšiny. Izrael obsadil třikrát větší území, než měl před konfliktem.¹⁸

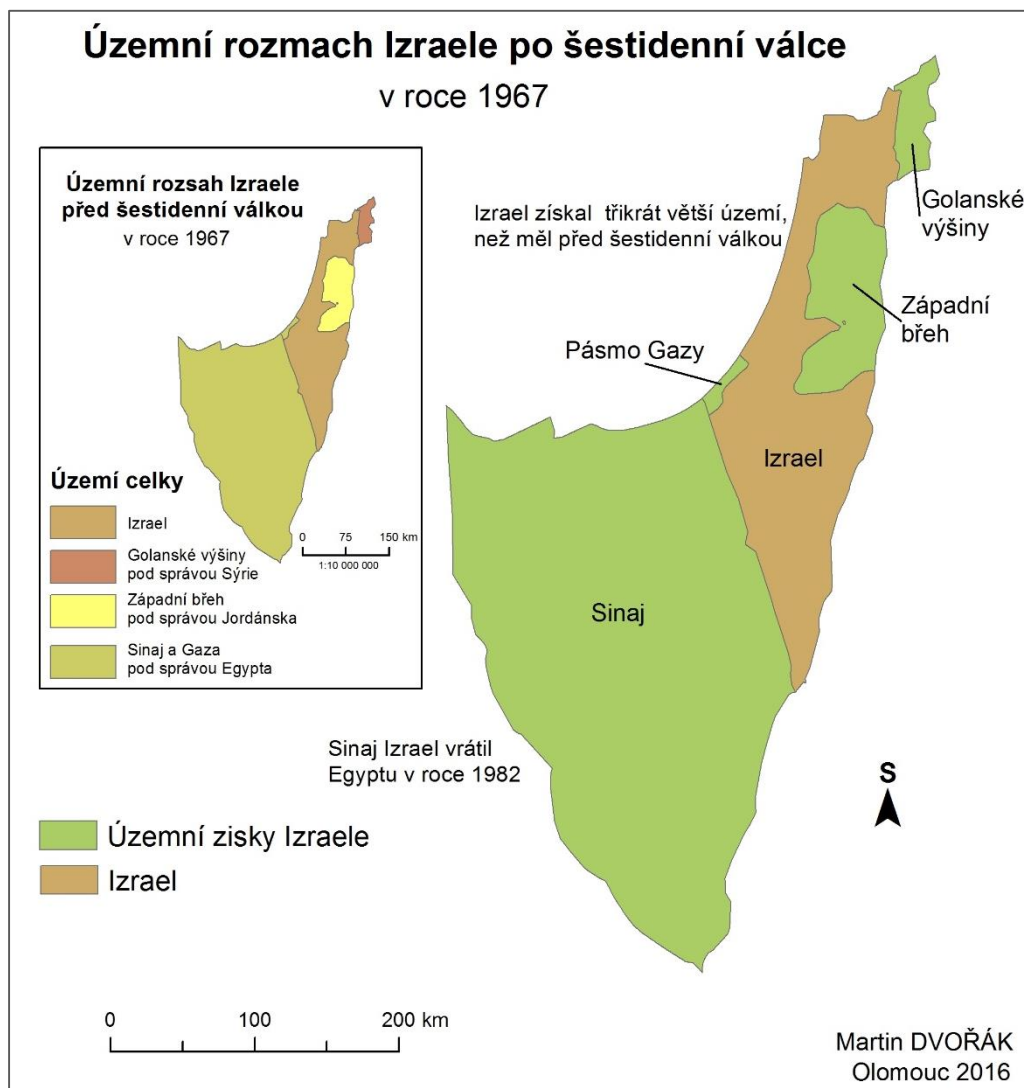
Tab. 4: Statistické údaje z šestidenní války v roce 1967

Ztráty	Izrael	Arabské státy
Ranění	2 563	15 000
Mrtví	679	50 000
Zajatci	16	11 000
Letouny	21	441
Tanky	61	670

(Zdroj: BROŽ, I. *Arabsko-izraelské války*. 2010, s. 212)

¹⁸ BROŽ, I. *Arabsko-izraelské války*. 2010.

Hrubý nedostatek arabských vojsk tkvěl v naprosto nepochopitelné a doslova trestuhodné absenci společného operačního plánu. Další nevýhoda byla slabá operační schopnost velitelského štábu. Mezi poslední hlavní nedostatky patřilo podcenění možné reakce na mobilizaci egyptských vojsk spojené s velkou propagandou a špatná úroveň vycvičených vojáků.¹⁹

Obr. 6: Územní rozsah Izraele po šestidenní válce v roce 1967 (Zdroj dat: ČEJKA, M. 2007)

Po šestidenní válce se Palestinci dostali pod vojenskou správu Izraele, což mělo za následek další palestinskou uprchlickou vlnu způsobenou důsledky šestidenní války. Palestinská společnost se více radikalizovala. Některým Palestincům důsledky války pomohly, jelikož si zlepšili finanční situaci zaměstnáním v Izraeli, kde Palestinci byli bráni jako levná pracovní síla. Nicméně na okupovaných územích, konkrétně pásma Gazy a

¹⁹ BROŽ, I. Arabsko-izraelské války. 2010.

Západního břehu, se stavěly izraelské vojenské základny. Větší problém nastával při výstavbě osad v okupovaných územích pro nově příchozí židovské přistěhovalce. Politika osadnictví okupovaného území je totiž porušení mezinárodního práva. Tato politika mnoha Palestincům omezovala každodenní svobodu. Největší nárůst počtu osadníků je zaznamenán od roku 1977, kdy izraelská vláda motivovala obyvatele zvláště výhodnými podmínkami.

Tab. 5: Počet osad a obyvatel na Západním břehu od roku 1970*

Rok	Počet osad	Populace
1970	10	neznámo
1975	19	neznámo
1980	53	12 500
1985	105	44 200
1990	118	78 600
1995	120	127 900
2000	123	191 600

(Zdroj: B'TSELEM. *Land Grab: Israel's Settlement Policy in the West Bank*. 2002, upraveno)

* Data jsou zjištěna bez Východního Jeruzaléma

Z výše zmíněné tabulky vyplývá, že politika osadnictví doopravdy byla nejvíce orientovaná přibližně od roku 1975. Lze si také všimnout, že v prvních fázích této politiky se rapidně zvětšuje počet osad, a naopak v pozdějších letech se spíše jen zvyšuje počet obyvatel.

Dne 6. října 1973, právě když probíhal jeden z nejvýznamnějších židovských svátků – Jom Kippur neboli Den smíření – došlo k válce. Z pohledu Izraele k velmi nečekané válce, kdy se především Egypt nesmířil se ztrátou území. Proti Izraeli bojovala egyptská a syrská vojska. Jordánské království se boje nezúčastnilo. Izrael musel zvládnout bojovat na dvou frontách, a to i přes to, že v Den smíření nefunguje televize, rádio či veřejná doprava. Tyto skutečnosti nahrávaly protivníkovi Izraele. Dne 26. října válka skončila vítězstvím Izraele, který byl velmi podporovaný dodávkou zbraní z USA. Během války 22. října byla přijata rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 338, která vyzývala k okamžitému ukončení bojů.

Z hlediska územního zisku se izraelským bojovým jednotkám podařilo získat nejvíce území za celé čtvrtstoletí těchto konfliktů. Izraelské tanky překročily západní břeh Suezského průplavu, a tak se poprvé izraelská armáda ocitla na africkém území Egypta. K dalšímu posunu došlo i na syrské frontě, kde Izraelci měli pod kontrolou cele Golanské výšiny včetně tamního vodního zdroje a kontroly klíčové komunikace směřující k hlavnímu městu Damašek. Naopak tato válka přinesla Izraeli největší oběti na životech od roku 1948.

Izraelské ztráty činily okolo 2 500 mužů, což bylo mnohokrát více než v šestidenní válce. I když tato válka skončila vítězstvím Izraele, jejich sebedůvěra byla velmi oslabena.²⁰

Ke špatné situaci na okupovaných územích přispívala i zvětšující se nezaměstnanost Palestinců, složitý pohyb kontrolovaný izraelskými bezpečnostními složkami a zvyšující se politika osadnictví. Všeobecným následkem frustrace a beznaděje Palestinců bylo vypuknutí první intifády, která vznikla v pásmu Gazy, kde se právě formovalo hnutí Hamás. Postupně byla však rozšířena i na Západní břeh. První intifáda měla charakter palestinského rabování, nepokojů, demonstrací, házení kamenů či použití lehkých zbraní a datuje se od roku 1987 až po mírové jednání roku 1993. Izraelské nepřiměřené reakce na Palestince vyvolaly velkou kritiku USA, západní Evropy a OSN. V tomto vypjatém prostředí vznikly nové extrémistické palestinské oddíly, které nebyly ovlivněny OOP.²¹

4.3 Mírové smlouvy z Osla a řešení statutu arabských území

Po smrti prezidenta Násira, který byl pod silným vlivem SSSR, a následně po změně politických garnitur, se izraelsko-egyptské vztahy zlepšily. Vzájemné návštěvy prezidenta Egypta Sadáta a premiéra Begina můžeme považovat za zárodek navázání jednání o možných mírových dohodách. Izraelsko-egyptský mír byl dokončen 26. března 1979 podepsáním tzv. Campdavidské dohody. V dohodě bylo zmíněno, že izraelské jednotky se mají stáhnout ze Sinaje, což také učinily. Dohoda vyvolala v arabském světě pobouření. Egypt byl označován za zrádce a také byl na chvíli vyloučen z Ligy arabských států.²²

V devadesátých letech se začaly projevovat snahy o mírové jednání mezi palestinskou stranou a Izraelem, a to především prostřednictvím USA. Nejprve docházelo k pravidelným setkáním, která přinášela úspěch už tím, že proběhla. V roce 1991 v Madridu byly přítomny delegace Sýrie, Egypta, Izraele, Libanonu a společná jordánsko-palestinská delegace za přítomnosti USA, Sovětského svazu a Španělska. Jejich hlavním cílem bylo formulovat jednotlivé požadavky a snažit se dané problémy projednávat. V podstatě celé jednání nepřineslo žádný rozhodující závěr řešeného problému, ale vytvořilo základní impuls mírových jednání do budoucna. Účast všech sousedních zemích se dá také v té době považovat za úspěch. Na konci roku 1992 byl zrušen zákon o styku s OOP, neboť si Izrael uvědomoval, že s Palestinci neuzavřou mírovou dohodu bez souhlasu vedení OOP, které bylo

²⁰ BROŽ, I. *Arabsko-izraelské války*. 2010.

²¹ DVOŘÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.

²² COTTRELL, R. *The green line: the division of Palestine*. 2005.

v Tunisku. Jako další aspekt bylo zřejmé, že pro Izrael bylo v danou chvíli vhodnější vyjednávat s OOP než s radikálně formujícími skupinami – Hamás na okupovaném území. Od roku 1993 probíhaly tajné rozhovory zprostředkované Norskem. Účastnili se jich ministři zahraničí Šimon Perés a Mahmúd Abbás. Dohoda z Osla byla podepsána 13. září 1993 rukou předsedy OOP Jasira Arafata a premiéra Jicchakem Rabinem. Za úsilí o mír dostali Nobelovu cenu za mír. Oficiální název zněl Deklarace principů přechodné správy. V rámci dohody z Osla byly vyměněny Dopisy o vzájemném uznání. Tyto dopisy obsahovaly důležité pasáže o uznání práva Izraele na existenci a to v míru a bezpečí, dále uznání OOP jakožto zástupce palestinského lidu. Izrael však nikde neuznal právo Palestinců na vznik vlastního státu. V Deklaraci principů se jednalo o regiony, které měly spadnout pod palestinskou samosprávu. Na přechodnou dobu pěti let měla být ustanovena Palestinská národní samospráva, která měla zajišťovat chod v oblastech jako vzdělání, daně, turismus, kultura, sociální záležitosti a další. Civilní bezpečnost měla zabezpečovat palestinská policie. V roce 1994 se z pásma Gazy a města Jericho stáhly bezpečnostní složky Izraele a území bylo předáno palestinské bezpečnostní složce. Bezpečnostní situace byla zvládnuta jen částečně, jelikož palestinská opozice nedokázala zastavit aktivity opozičních skupin Hamásu a Palestinského islámského džihádu. Tyto opoziční strany smlouvu z Osla odmítly a začaly stupňovat své aktivity. Předmětem jednání byla otázka Jeruzaléma, vymezení hranic, osud palestinských uprchlíků, budoucnost židovských osad na území palestinské samosprávy, přerozdělování vodních zdrojů či vzájemná spolupráce se sousedními státy. Dohoda měla být uzavřena na základě rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 242 a č. 338.²³ Paralelně probíhalo i jednání mezi Jordánskem a Izraelem, kde nebyly zmíněny žádné větší spory, které by bránily mírové dohodě. Mírová smlouva byla podepsána 26. 10. 1994 na hraničním přechodu mezi Jordánskem a Izraelem.²⁴

Již nedlouho po podpisu smlouvy z Osla se ukázalo, že její stanovený časový harmonogram nemůže být dodržen. Značným problémem v dodržení časového harmonogramu byla otázka Jeruzaléma, kdy Palestinci předpokládali, že do jejich území bude patřit východní Jeruzalém, naopak Izrael město Jeruzalém považoval za sjednocené od šestidenní války. Navíc Izrael realizoval projekt tzv. Velký Jeruzalém, kdy město z palestinské strany bylo obklopeno prstencem židovských osad. Tento projekt byl navrhnut a realizován především kvůli nemožnosti oddělitelnosti Jeruzaléma. Další významný spor byl

²³ ISRAEL MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Declaration of Principles* [online]. 2015.

²⁴ KUMARASWAMY, P. *Historical dictionary of the Arab-Israeli conflict*: 2006.

ohledně vymezení židovských osad. Obě dvě strany se začaly obviňovat z toho, že nedodržely své stanovené závazky.

Násilí radikálních oddílů na obou stranách rostlo. Dne 25. 2. 1994 byly zmasakrovány muslimové židovským mužem v hebronském chrámu předků. Baruch Goldstein, stoupenec strany Kach!, svůj útok provedl v době ranních modliteb, kdy zabil 29 palestinských muslimů a přibližně 150 zranil. Tento čin byl odsouzen Izraelem, který vytvořil speciální komisi pro vyšetření masakru. Mrazivá událost vyvolala velké nepokoje, na které Izrael reagoval vojenskými zásahy na palestinském území. Situace vyústila k výraznému ekonomickému zhoršení palestinského území.²⁵

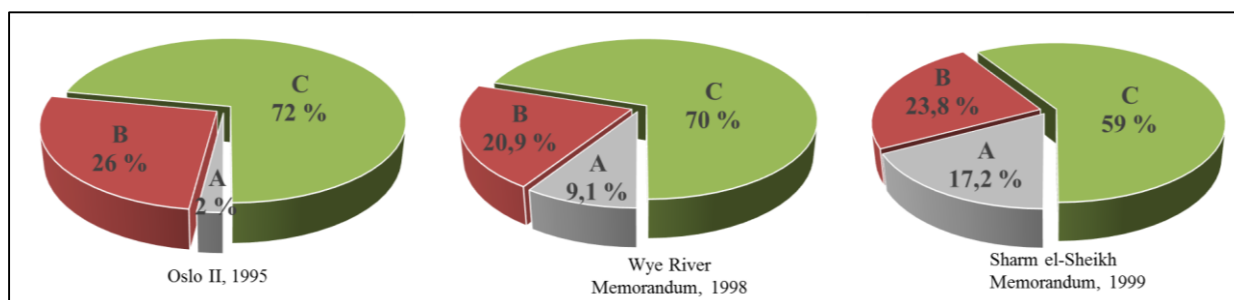
Na podzim roku 1995 izraelsko-palestinská mírová jednání zaznamenala další významný úspěch. Dne 28. září 1995 byla ve Washingtonu podepsaná tzv. Přechodná dohoda²⁶ týkající se Západního břehu. Tato smlouva je známá pod názvem Oslo II. K části pásma Gazy a Jericha, které získaly svoji samosprávu, již dohodou z Osla I, přibyla další samosprávná města například Ramalláh, Betlém, či Nábulus. Z velkých měst chybělo jen město Hebron, kde se situace kvůli přítomným osadníkům vyřešila samostatnou smlouvou v roce 1997. Dohoda obsahovala jednotlivé přílohy ohledně palestinského parlamentu, právních záležitostí, civilního práva, ekonomiky, izraelsko-palestinské spolupráce, uspořádání voleb do palestinského parlamentu, rozmístění bezpečnostních složek a propuštění palestinských vězňů. Západní břeh byl rozdělen do tří zón.

- Zóna A – Veškerou civilní a bezpečnostní kontrolu nad územím zabezpečuje Palestinská autonomie. Tato oblast obsahuje 7 velkých měst a jejich okolí. Dále 80 % území města Hebron a jeho okolí je též pod správou Palestinců. Zbýlých 20 % území města Hebron zůstává výhradně pro 450 židovských osadníků, na které bylo vyčleněno dva tisíce izraelských vojáků. Celkové procento zóny A v roce 1995 bylo přibližně 2 % území, v současnosti představuje 18 % Západního břehu.
- Zóna B – Civilní kontrolu zabezpečuje Palestinská autonomie, ale bezpečnost kontrolují izraelské jednotky. Oblast zahrnuje další, hlavně osídlené venkovské oblasti Západního břehu obsahující kolem 440 palestinských vesnic a jejich přidružené okolí bez izraelských osad. V roce 1995 oblast obsahovala 26 % Západního břehu. V současnosti tvoří 22 % Západního břehu.
- Zóna C – Zahrnuje veškeré další oblasti Západního břehu. Rozprostírá se zde 200 židovských osad, ve kterých žije 325 tisíc osadníků. Území podléhá bezpečnostní i civilní

²⁵ BBC. 1994: *Jewish settler kills 30 at holy site* [online]. 2015.

²⁶ Úplné znění viz například na: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/interimtoc.html>

kontrole Izraele. Do zóny spadaly ty nejspornější záležitosti – židovské osady, Východní Jeruzalém, vojenské základny a pohraničí. Po Přečodné dohodě toto území tvořilo 72 %. V roce 1995 zóna C obsahovala přes 70 % celého Západního břehu. Po uzavření smlouvy, tzv. Memorandum od Wye River roku 1998, bylo 13 % z okupovaného území předáno do správy Palestinské národní autonomii. V roce 1999 byly v rámci tzv. The Sharm el-Sheikh Memorandu předány další oblasti do správy Palestinské autonomie. Dne 5. září 1999 bylo 7 % zóny C přesunuto do zóny B, 15. října téhož roku byl proveden přesun 2 % ze zóny B do A a 3 % ze zóny C do zóny B. Poslední úprava proběhla v lednu roku 2000, kdy bylo přemístěno 1 % ze zóny C do B a 5,1 % z B zóny do zóny A. Obě dvě memoranda zprostředkovalo USA, konkrétněji Bill Clinton s Madeleine Albrightovou. V současnosti zóna C tvoří přibližně 60 % celého území. V této oblasti žije okolo 150 tisíc palestinských obyvatel, z toho 60 tisíc nemá spojení k síti s vodou.²⁷

Obr. 7: Vývoj územního rozložení zón v Západním břehu

(Zdroj dat: PASSIA. Area C [online]. 2012, upraveno.)

V dalších fázích se měla izraelská vojska stáhnout ze zón B a C. Po stažení izraelských vojsk se pod dohledem mezinárodních pozorovatelů měly konat volby do palestinského parlamentu. Palestinská samospráva se smlouvou z Osla II podstatně rozšířila, avšak s výjimkou pásma Gazy bylo její území nekonzistentní a postrádající integritu. Autonomie obsahovala 90 % arabských obyvatel Západního břehu, pouze jen na 30 % jeho území.

Tragická událost v procesech mírových jednání se stala 4. listopadu 1995. V centru Tel-Avivu byl spáchán atentát na Jicchaka Rabina. Atentát provedl mladý Žid jménem Jigal Amir, který se u soudu vyjádřil, že ho chtěl zabít už dříve. Nepřítomnost tak významné osobnosti vedla k oslabení až k úplnému zastavení mírových jednání.²⁸

Na alžírském zasedání dne 15. listopadu 1988 Palestinská národní rada OOP vyhlásila Stát Palestina. V době přijetí Organizace pro osvobození Palestiny neměla žádnou kontrolou

²⁷ PASSIA. Area C [online]. 2012 a BTSELEM. Area C [online]. 2013.

²⁸ ČEJKA, M. *Dějiny moderního Izraele*. 2011.

nad vyhlášeným územím. Stát Palestina byl definován podle hranic z roku 1967. Stát si nárokoval území pásma Gazy a Západního břehu včetně Východního Jeruzaléma, který měl být hlavním městem. V roce 1974 na zasedání arabské ligy byla OOP stanovena jako legitimní reprezentace palestinského lidu, téhož roku OOP pozorovací status „nestátní entity“ v OSN.²⁹ Téhož roku Stát Palestina byl uznán více než osmdesáti zeměmi³⁰, především státy arabské ligy a členy organizace islámské spolupráce, dále také komunistickými režimy včetně České republiky, na jehož území je i dnes palestinské velvyslanectví.³¹ Avšak v současnosti Česká republika Stát Palestinu de facto neuznává. Mezi největší odpůrce uznání Státu Palestina je Izrael spolu s USA.

Na konci roku 2011 proběhlo hlasování o palestinském členství v organizaci UNESCO, kdy 107 členských států hlasovalo pro, 14 proti a 52 států se zdrželo hlasování. Jako reakce nesouhlasu s palestinským členstvím Izrael a USA přestali na nějakou dobu platit členské finanční příspěvky. Pro byla většina latinskoamerických zemích, arabské a africké země. Proti se postavily například Kanada, Česká republika, Izrael a USA.³²

Dne 29. listopadu 2012 Valné shromáždění OSN přijalo návrh na změnu Palestinského státu z nečlenského pozorovatelského státu na nečlenský stát OSN. Tato změna umožňuje Palestině účastnit se diskuzí ve Valném shromáždění. Pro změnu bylo 138 zemí, de facto nepřímou uznali Palestinskou státnost. 46 států se zdrželo hlasování a 9 bylo proti včetně České republiky, jediné země z EU. Palestinská žádost byla podpořena přibližně 70 % hlasů členských států OSN. Mezi státy, které se zdržely hlasování, byly například Německo nebo Velká Británie, naopak mezi zastánci bylo Španělsko či Francie. Dalšími státy, které byly proti, jsou Izrael, Nauru, Marshallovy ostrovy, Palau, Mikronésie, Panama, Kanada a USA. Palestinskou žádost bylo podpořeno přes 70 % hlasů.³³

Za zmínku stojí i fakt, že Libanon, jakožto člen Arabské ligy, oficiálně uznal palestinský stát až v roce 2008 a nikdy neuznal izraelský stát. V praxi ale diplomatické vztahy byly navázány už dříve.³⁴ Další sousední stát Sýrie uznal stát Palestinu oficiálně až v roce 2011. Naprostá většina latinsko-amerických zemí neudržuje diplomatické vztahy s Izraelem, i když jejich nezávislost uznaly už v roce 1948 nebo 1949. Naopak brazilské uznání

²⁹ FAURE, C. *Dictionary of the Israeli-Palestinian conflict*. 2005.

³⁰ UNESCO. *Request for the admission of the state of Palestine* [online]. 1989

³¹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Uznání státu Palestina Českou republikou* [online]. 2015

³² ČESKÁ TELEVIZE. *Palestina je členem UNESCO, USA přestaly platit příspěvky* [online]. 2011.

³³ HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *OSN nepřímou uznalo Palestinu. Česko se jako jediný stát EU postavil proti* [online]. 2012.

³⁴ THE DAILY STAR LEBANON. *Lebanon offers formal recognition to state of Palestine* [online]. 2008.

nezávislosti státu Palestina v roce 2010 následně inspirovalo většinu zemí v Jižní Americe k uznání palestinského státu, včetně těch významnějších – Argentiny a Chile. Jak byla latinsko-americká diplomatická vlna vnímaná v izraelské společnosti? Mnoho obyvatel hledání řešení dvou států vnímalo velmi pozitivně. Opačný názor lidí tento diplomatický krok Latinské Ameriky vnímal jako znamení menšího zájmu USA a možného zvýšení vlivu Íránu v regionu, jelikož latinsko-americké země více inklinují ke spolupráci s Íránem než s Izraelem. Uznání nezávislosti Palestiny ze strany Argentiny je obzvlášť pozoruhodné, protože v Argentině žije největší židovská populace v celé Jižní Americe. Chile ve svém prohlášení uznala stát Palestina velmi pragmaticky vzhledem ke struktuře svého obyvatelstva. Chile se ve svém prohlášení nezmínilo o definování hranic z roku 1967. V Chile žije přibližně 400 tisíc Palestinců, což představuje největší palestinskou diasporu mimo Blízký východ. Také ale své postavení ve společnosti má i židovská komunita. Z těchto důvodů chilský prezident nezávislost Palestiny vyřešil velmi obratně, aby nedošlo k nějakým nepokojům na vlastním územím. Existují i názory, že uznání Palestiny ze strany Latinské Ameriky nebude mít žádný větší vliv, protože palestinský stát potřebuje hlavně oficiální uznání ze strany USA a západní Evropy.³⁵ V rámci brazilsko-palestinských vztahů Brazílie nabídla zprostředkování dalších nedořešených otázek v rámci palestinsko-izraelského konfliktu.³⁶

Zajímavé stanovisko k oběma stranám vyjádřil Island, který roku 1949 de facto uznal Izrael, de jure ale izraelský stát nikdy neuznal. Naopak v roce 2011 uznal jako první západní stát Evropy nezávislost palestinského státu odpovídající hranicím z roku 1967 a navázal diplomatické vztahy.³⁷ Ministr zahraničí Islandu prohlásil, že očekává, že uznání nezávislého demokratického státu Palestina Islandem bude mít vliv na ostatní státy v severní či západní Evropě,³⁸ což se následně projevilo dne 30. 10. 2014, kdy oficiálně palestinský stát uznala další významná země, jmenovitě Švédsko.³⁹ Dokonce v září roku 2015 městská rada Reykjavíku navrhla bojkotování nákupu izraelského zboží. Nakonec tento plán nebyl prosazen, jelikož byl nezákonný z hlediska islandského práva a mezinárodních předpisů.⁴⁰

³⁵ AMERICASQUARTERLY. *Latin America and Palestine: Watershed or Worthless?* [online]. 2011.

³⁶ALJAZEERA. *Brazil recognises Palestine* [online]. 2010.

³⁷ MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS. *Parliamentary resolution on an independent and sovereign Palestine* [online]. 2011.

³⁸ MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS. *Iceland Recognizes Palestine* [online]. 2011.

³⁹ GOVERNMENT OFFICES OF SWEDEN. *Sweden recognises Palestine and increases aid* [online]. 2014.

⁴⁰ THE REYKJAVIK GRAPEVINE. *Reykjavik Will Boycott Goods From Israel* [online]. 2015.

4.4 Druhá intifáda

Druhá intifáda neboli také intifáda Al-Aksá je další série izraelsko-palestinského násilí, která propukla v roce 2000 v Jeruzalémě a následně se rozšířila po celém okupovaném palestinském územím. Druhá intifáda se od první výrazně odlišuje v daleko větší míře násilnosti a vyšším počtem ztrát na životech na obou stranách. Dodnes se přesně neví, jestli druhá intifáda vypukla spontánností a frustrací Palestinců, nebo to už bylo předem plánované radikálními oddíly či přímo Jásirem Arafatem. Za startující moment se může považovat provokace Ariela Šarona, který šel na Chrámovou horu s ozbrojenou skupinou izraelských vojáků. Metody v druhé intifádě byly mnohem brutálnější a krvavější. Hamás a Islámský džihád začal používat sebevražedné útoky a výbušné opasky. Dále byly používány rakety Kassám, miny, nebo podzemní nálože. Vše vedlo ke ztrátám na životech a tvrdé reakci Izraele. Izraelská bezpečnostní politika se výhradně zaměřila na garnitury Hamásu, a to především mimosoudní cestou. Byl zabit duchovní vůdce Hamásu šejch Jasín, dále Abdel Aziz Al-Rantíssi, který byl hlavním koordinátorem bojových operací. Taktika mimosoudního vypořádání byla ostře kritizována západní Evropou a dlouholetým spojencem USA. Jasně datum konce druhé intifády není známo, předpokládá se, že Al-Aksá skončila smrtí Jásira Arafata.⁴¹

Za hlavní dopady či důsledky druhé intifády můžeme považovat postavení separační bariéry v roce 2002 mezi Izraelem a Západním břehem. Bariéra má zabránit průniku palestinských teroristů do Izraele. Izraelští obyvatelé bariéru vnímají jako nevyhnutelné zlo. Zeď u velkých měst dosahuje až 8 metrů včetně ostatných drátů a kamerového systému. Stavba zdi se nekryje s linií příměří z roku 1949. Bariéra nebyla uznána mezinárodním soudem. Pásmo Gazy je už oplocené od konce 90. let.⁴² Dále jednostranná evakuace všech izraelských osad z pásma Gazy a čtyř osad ze Západního břehu v roce 2005.

⁴¹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

⁴² ŠLACHTA, M. *Ohniska napětí ve světě*. 2007, s. 71–83.

5 Komplexní geografická charakteristika Západního břehu v komparaci s pásmem Gazy

5.1 Fyzickogeografické podmínky

Pásmo Gazy má rozlohu 360 km². Jedná se o úzký pobřežní pás mezi Egyptem a Izraelem. Naopak Západní břeh má přibližně šestnáctkrát větší rozlohu než pásmo Gazy. Jeho rozloha činí 5 860 km². Západní část Západního břehu vyplňuje členitý hornatý terén, který se směrem na východ snižuje k riftovému údolí Mrtvého moře. Členitost terénu dokládá i rozdíl mezi největší a nejmenší nadmořskou výškou Západního břehu, která je 1 434 metrů. Nejvyšší horou Západního břehu i celé Palestinské autonomie je Nabi Yunis, který měří 1 030 m n. m. Naopak nejnižší je hladina Mrtvého moře s -404 m n. m. Pásmo Gazy leží celé na písčité pobřežní nížině.

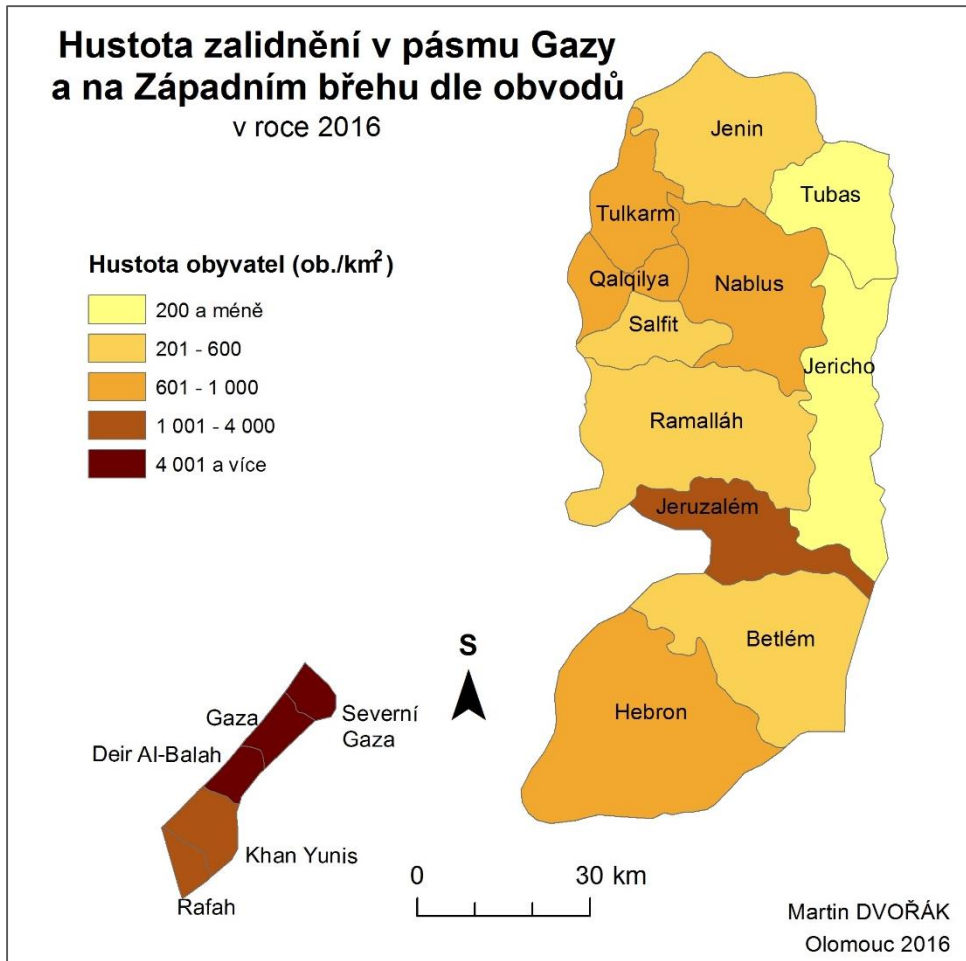
Obě dvě oblasti spadají do subtropického pásma: pásmo Gazy patří do semiaridní středomořské oblasti a Západní břeh spadá také do středomořského typu, ale s mírně chladnějšími místy ve vyšších nadmořských výškách. Roční srážky se v pásmu Gazy pohybují do 400 mm. V severní oblasti pásma Gazy se vyskytují nejvyšší hodnoty srážek. Západní břeh je naopak na srážky relativně bohatý a má zdroje vody, které zásobují i okolní aridnější oblasti v Izraeli. Nejvíce prší na západě území, a to především kolem měst Betlém a Hebron, která leží v hornatém terénu. Roční úhrny srážek tam zpravidla dosahují hodnot kolem 1 000 mm. I Západní břeh zahrnuje jednu výrazně aridní oblast – pobřeží Mrtvého moře. Východní část Západního břehu má roční úhrny srážek přibližně odpovídající pásmu Gazy.

Vegetace se přímo váže na klimatické podmínky a srážky, právě z tohoto důvodu se v pásmu Gazy vyskytuje jen velmi malé množství travnatých ploch, spíše převládají písčné duny. Naopak Západní břeh se může spolehnout na vertikální srážky, které jsou výhodná pro zemědělství. Na území Západního břehu se nachází středomořská vegetace v některých lokalitách ovlivněna vyšší nadmořskou výškou. Proto na území můžeme spatřit i lesní společenstva.⁴³ Na Západním břehu tvoří 27 % rozlohy orná půda, která je velmi hojně využívaná, v pásmu Gazy je oproti tomu zemědělsky využíváno pouhých 7 % rozlohy (většina plochy je zastavěna).

⁴³ CURTIS, A. *Oxford Bible atlas*. 2007.

5.2 Obyvatelstvo a sídla

Na Západním břehu žije přes 2,8 mil. obyvatel (2015)⁴⁴. Hustota obyvatel činí 477,8 ob/km², přes přibývající populaci se neočekávají v dalších deseti letech žádné závažnější demografické problémy. V pásnu Gazy žije na podstatně menší ploše přes 1,9 mil. obyvatel (2015)⁴⁵ s celkovou hustotou přes 5277,7 ob/km².

Obr. 8: Hustota zalidnění v Palestinské autonomii v roce 2016 (Zdroj dat: PCBS, 2016)

Tato území se již dnes řadí do oblastí s největším zalidněním na světě. Enormní hustota přináší velké množství sociálních a zdravotnických problémů. V průběhu 40 let se populace v pásnu Gazy zvýšila přibližně čtyřnásobně. V prognózách do deseti let by se měla populace zvýšit o dalších 500 tisíc obyvatel, což povede jen k většímu prohloubení současných problémů.

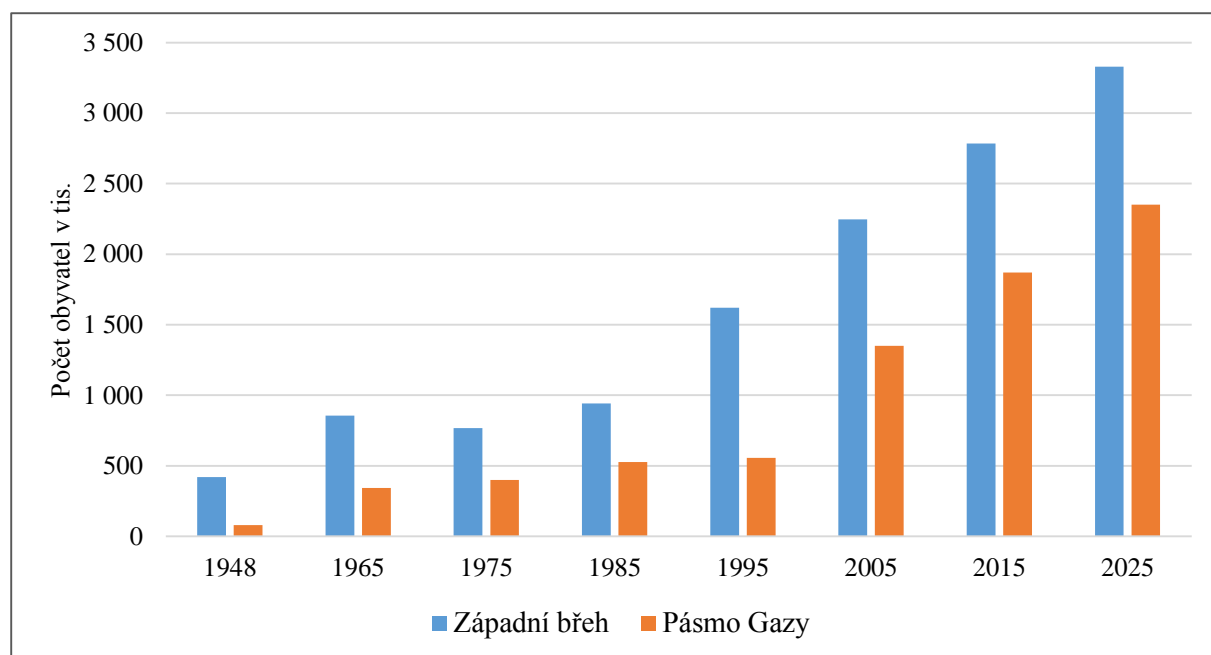
⁴⁴ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015

⁴⁵ Tamtéž

Tab. 6: Vývoj a prognóza počtu obyvatel na Západním břehu a v pásnu Gazy v tisících

Rok	1948	1965	1975	1985	1995	2005	2015	2025
Západní břeh	420,0	855,7	767,6	940,6	1 621,0	2 247,0	2 785,4	3 328,0
Pásmo Gazy	79,5	342,9	398,5	527,0	556,0	1 350,0	1 869,1	2 350,0

(Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. *Demographic overview* [online]. 2015. a UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994, upraveno)

Obr. 9: Vývoj a prognóza počtu obyvatel na Západním břehu a v pásnu Gazy v tisících

(Zdroj dat: UNITED STATES CENSUS BUREAU. *Demographic overview* [online]. 2015. a UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994.)

V porovnání se Západním břehem se počet obyvatel v pásnu Gazy mnohem rychleji zvyšuje. Nasvědčuje tomu přirozený přírůstek, který je 2,81 % oproti 1,95 % na Západním břehu, i úhrnná plodnost, která v pásnu Gazy přesahuje hodnotu 4, což je alarmující hodnota z hlediska dalšího vývoje populace.

Tab. 7: Vývoj a prognóza úhrnné plodnosti v pásnu Gazy a na Západním břehu

Roky	1970	1980	2000	2005	2015	2025
Pásmo Gazy	6,9	7,2	5,7	5,6	4,1	2,6
Západní břeh	7,3	6,9	4,2	3,6	2,8	2,3

(Zdroj: UNITED STATES CENSUS BUREAU. *Demographic overview* [online]. 2015. a UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994, upraveno)

Z tab. 7 lze zřetelně vypočítat výrazně se snižující úhrnnou plodnost na Západním břehu a časově opožděné snižování plodnosti v pásnu Gazy, které může být způsobené i neustálými válkami na tomto území mezi izraelskou armádou a radikálním hnutím Hamás.

Vývoj počtu obyvatel na jednotlivých územích byl z velké části ovlivněn palestinskou diasporou po vyhlášení státu Izrael a po šestidenní válce, která vedla k okupaci palestinských územích Izraelem. V roce 1950 uvádí UNRWA přes 900 tisíc registrovaných palestinských uprchlíků. V současné době se na území Palestinské autonomie nachází 27 utečeneckých táborů spravovaných organizací UNRWA. V pásnu Gazy je registrováno 1,2 mil. palestinských uprchlíků, z nich 518 tis. žije v osmi uprchlických táborech, na Západním břehu žije ze 762 tis. registrovaných uprchlíků v 19 táborech téměř 189 tis. lidí (údaje UNRWA k roku 2014). Vysoká hustota obyvatel v pásnu Gazy je tedy způsobena hlavně umístěním utečeneckých táborů: uprchlíci tvoří 68 % všech obyvatel pásma. Největší utečenecký tábor Jabalia obývá kolem 110 tisíc registrovaných uprchlíků, tábor se přitom rozkládá na pouhých 1,4 km². Naopak největší tábor na Západním břehu má registrovaných přibližně 23 tisíc obyvatel, což odpovídá menšímu utečeneckému táboru v pásnu Gazy. Hlavní problémy v utečeneckých táborech jsou především nedostatek vody, vysoká nezaměstnanost, časté přerušení dodávek elektrické energie a také již zmíněná hustota zalidnění, která s sebou přináší mnoho dalších závažných problémů.⁴⁶

Tab. 8: Srovnání věkové struktury v pásnu Gazy a na Západním břehu v letech 1987 a 2015

Území	Věk	0–14	15–24	25–54	55–64	65 a více
Pásmo Gazy	Podíl v r. 1987 (v %)	48,8	19,9	24,5	4,0	2,8
	Podíl v r. 2015 (v %)	42,8	20,3	30,6	3,6	2,7
Západní břeh	Podíl v r. 1987 (v %)*	44,7	20,7	23,9	4,5	3,7
	Podíl v r. 2015 (v %)	33,1	21,5	37,0	4,6	3,8

(Zdroj: UNITED NATIONS. *Population and demographic developments in the West Bank and Gaza Strip until 1990*. 1994 a CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015, upraveno)

* Nezahrnuje Východní Jeruzalém

Mezi další aspekt lepší životní úrovně na Západním břehu než v pásnu Gazy lze zmínit věkovou strukturu obyvatel, kde lze vypočítat, že v pásnu Gazy se víceméně věková struktura nezměnila za 30 let. Naopak na Západním břehu pozorujeme výrazné zlepšení věkové struktury obyvatel, a to zejména snížení procentuálního zastoupení dětí do 14 let. Z tabulky dále vyplývá, věková struktura na Západním břehu v roce 1987 je srovnatelná s

⁴⁶ UNRWA. *Where we work*. [online]. 2014.

hodnotami v pásmu Gazy v současnosti. Průměrný věk na Západní břehu je vyšší přibližně o čtyři roky. Zmíněné demografické údaje ukazují, že na Západním břehu se životní úroveň zlepšuje, ale naopak na území pásma Gazy tyto demografické údaje vykazují spíše stagnující charakter, popřípadě se nezlepšují tak, jak na Západním břehu. Další demografické údaje jako jsou natalita, mortalita jen potvrdily výše zmíněné tvrzení.

Z hlediska sídelní struktury v pásmu Gazy je přirozeně mnohem větší koncentrace obyvatelstva ve městech, kde alespoň mírně funguje zdravotnický a sociální systém, který dává naději na zlepšení životní úrovně. Obyvatelé se koncentrují především do hlavního města Gazy, pak dále do Khan Younis a Rafáhu. Život na venkově je odkázán na samozásobitelské zemědělství, které vzhledem k fyzickogeografickým podmínkám je častokrát spíše nerealizovatelné, i proto koncentrace obyvatel ve městech nadále roste. Na Západním břehu většina obyvatel také žije ve městech, nicméně venkovské obyvatelstvo má mnohem lepší přírodní podmínky na zemědělskou produkci, a tím pádem urbanizace není tak enormní. Proto velká města na Západním břehu nepodléhají tak velkým důsledkům rychle rostoucí populace, jako jsou například environmentální problémy, sociální problémy, chudoba, zvyšující se podíl nezaměstnanosti, radikalizace obyvatel a jiné. K významným turisticky navštěvovaným městům na Západním břehu jednoznačně patří Jeruzalém, který představuje pro všechna tři monoteistická náboženství velmi důležité místo, plné významných posvátných míst. Historie údajně sahá až do 4. tisíciletí př. n. l., což Jeruzalém zařazuje do seznamu nejstarších měst na světě. Je nejposvátnějším místem judaismu, centrem židovského národa a zároveň má velký význam i pro křesťany, jelikož zde došlo k Ježíšovu ukřižování a zmrtvýchvstání. Pro muslimy je Jeruzalém považován za třetí nejposvátnější území na světě, jelikož totiž odtud prorok Mohamed vystoupil do nebes. Z hlediska historického významu je nejpodstatnější Staré Město. Starý Jeruzalém je poměrně malé území o rozloze okolo 1 km², které je obeháno starými hradbami a rozděleno do čtyř čtvrtí. Staré město patří do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Mezi nejvýznamnější památky Jeruzaléma patří Chrámová hora, mešita Al-Aksá, Skalní dóm, Zed' nářků, Olivová hora či bazilika Svatého hrobu.⁴⁷ Dále se nachází na Západním břehu město Betlém, kde se narodil Ježíš Kristus a byl zde nejpravděpodobněji David korunován izraelským králem, a Hebron, kde jsou pochovány ostatky praotců všech tří monoteistických náboženství. Mezi velká města na Západním břehu můžeme zařadit také Ramalláh, Jericho, Nábulus a Tulkarm.

⁴⁷ IZRAEL.SVĚTODÍLY.CZ. *Jeruzalém*. [online]. 2012.

5.3 Infrastruktura

Infrastruktura Palestinské autonomie není cílem, ale chápeme ji jako prostředek k dosažení sociálního a ekonomického rozvoje. Veřejná infrastruktura má sloužit k poskytnutí základních služeb občanům, dále k rozvoji podnikání a ke spojení s okolním světem. Je velmi nutné si uvědomit, že stav infrastruktury implementuje rozvoj dalších sektorů, například obchodu, cestovního ruchu a další.⁴⁸

Mezi lety 1967–1993 byly investice do infrastruktury minimální a hlavně velmi neefektivní, proto nebylo možné úroveň infrastruktury rozvinout, či dokonce ani udržet. V těchto letech se velmi rychle zvětšoval rozdíl kvality infrastruktury v židovských oblastech a arabských oblastech. Veřejná dopravní síť byla vystavěna ještě před rokem 1967. Palestinci neměli žádné vlastní letiště a mezinárodní doprava byla zcela pod kontrolou Izraele. Taktéž nad vodními zdroji a půdou na palestinském území měl kontrolu Izrael, který vodu a půdu využíval pro výstavbu vlastních silnic.

V současnosti má veřejná infrastruktura na území Palestinské autonomie velmi rozdílnou kvalitu. Tyto rozdíly jsou dány přírodními podmínkami, hustotou zalidnění, omezenými finančními zdroji, restrikcí, kontrolou Izraele a konflikty mezi Izraelem a hnutím Hamás v pásnu Gazy. K rozvoji infrastruktury byly definovány priority v šesti oblastech.

1. Rozvoj infrastruktury ve venkovských oblastech – vláda usiluje o vybudování infrastruktury v marginálních oblastech, čímž by mělo být dosaženo sociální spravedlnosti.
2. Udržitelnost stávajících infrastruktur.
3. Rozvoj velkých infrastrukturních projektů - předpokládá spolupráci s mezinárodními organizacemi. Mezi tyto projekty řadíme postavení čistíren odpadních vod, lokalizace skládek, vznik či udržitelnost vodovodního potrubí a v neposlední řadě i rozvoj hlavních silnic.
4. Snaha o rozvíjení regionální infrastruktury, která bude kompatibilní s celostátní. V tomto programu se jedná převážně o dostupnost elektrického proudu.
5. Snaha o zvýšení pracovních kapacit v místních podnicích.
6. Zapojení místních obyvatel do samotného procesu rozvoje.⁴⁹

Dopravní situace je problematická převážně v zóně C, kde jakákoliv výstavba cesty musí být schválena izraelskými úřady. Také je silně omezen pohyb, jelikož zde existují

⁴⁸ THE AMERICAN TASK FORCE ON PALESTINE. *Infrastructure*. [online]. 2009.

⁴⁹ Tamtéž

bezpečnostní kontroly izraelské policie a silniční zátarasy. Tyto veškeré problémy komplikují efektivnost, spojitost a flexibilitu rozvoje dopravních cest v Západním břehu. V roce 2012 byl schválen izraelským ministerstvem dopravy plán na výstavbu železniční sítě dlouhé 475 km v Západním břehu. Měla by být spojena města Ramalláh, Jeruzalém, Betlém a Hebron.⁵⁰ Všeobecně projekty spojené s infrastrukturou mají vzestupnou tendenci, jelikož Palestinská autonomie si je vědoma závislosti ekonomického růstu na kvalitní infrastruktuře. Na Západním břehu je větší zájem veřejnosti o distribuci elektrické energie, opravy silnic, zlepšení sítě vody a hygieny. V roce 2011 v Ramalláhu byl financován projekt Palestinskou autonomií na obnovení infrastruktury centra ve výši 2,5 mil. dolarů. Tento projekt je situován v zóně A, kde má Palestinská autonomie plnou kontrolu. Palestinské ministerstvo dopravy tvrdí, že navržené projekty v zóně C jsou většinou zamítnuty izraelskými úřady. V oblasti C bylo realizováno méně než 1 % všech projektů na území Palestinské autonomie.⁵¹ V pásmu Gazy infrastruktura je značně horší, jelikož například v roce 2014 zde probíhala válka, která poničila infrastrukturu v hodnotě 2,8 mld. amerických dolarů.⁵² Jiné zdroje udávají hodnotu 7,8 mld. amerických dolarů.⁵³ Byly zničeny nemocnice, školy, zdemolovány domy, hlavní dopravní cesty, zemědělské infrastruktury a poškozeny již tak nefunkční vodní kanalizace. V důsledku konfliktu byl zaznamenán pokles ekonomiky v pásmu Gazy o 15 %. Naopak na Západním břehu ekonomika vzrostla o 4,5 %. Pokles ekonomiky v pásmu Gazy s sebou přinesl výrazné zvětšení míry nezaměstnanosti mladých lidí, která dosáhla hodnoty až k 60 %.⁵⁴

Nyní se nejvíce zaměříme na nejkritičtější infrastrukturu, kterou je určitě vodovodní systém. Téměř třetina domácností v pásmu Gazy nemá zavedenou kanalizaci ani nemá septik. Až 90 tisíc m³ odpadní vody je vypouštěno do Středozemního moře, jelikož v pásmu Gazy není dostatek čistíren odpadních vod. Nedostatek paliva, elektrické energie a stavebního materiálu pro postavení čističek přispívají k prohloubení kanalizační krize. Západní břeh je z hlediska rozvoje vodní infrastruktury na mnohem lepší úrovni. Bohužel ještě dvě třetiny domácností, převážně z venkovských oblastí, nejsou napojeny na kanalizaci a jsou závislé na vývozu septiku. Tyto septiky jsou už výrazně starší, a proto se velké procento odpadních vod vsakuje do podzemí. Průzkum z roku 2011 Palestinskou vodní organizací ukázal, že okolo 10 % domácností není připojeno na kanalizační systém ani nepoužívá služeb vývozu septiku.

⁵⁰ HAARETZ. *Israel Draws Plan for 475-kilometer Rail Network in West Bank*. [online]. 2012.

⁵¹ IRINNEWS. *Analysis donor aid boosts West Bank infrastructure despite impediments* [online]. 2012.

⁵² THE WORLD BANK. *West Bank and Gaza*. [online]. 2015.

⁵³ THE JERUSALEM POST. *Scale of Gaza destruction*. [online]. 2014.

⁵⁴ THE WORLD BANK. *West Bank and Gaza*. [online]. 2015.

Mnoho existujících septiků a kanalizací jsou staré přes 20 let, což vede k prosakování odpadní vody do půdy. Domácnosti, které nejsou připojeny na vodovodní zařízení, jsou závislé na dvou zdrojích: vodních cisternách nebo nákupu vody. Obě varianty jsou velmi drahé s pochybnou kvalitou vody. Na Západním břehu nákup vody stojí 24,4 NIS/m³ vody, kde NIS je izraelský šekel (1 NIS = 6,2 Kč). Tento způsob je přibližně 5x dražší než platby za vodu z vodovodního připojení. V pásmu Gazy je dokonce nákup vody až 27x dražší než voda z veřejného vodovodu. V přepočtu na české koruny obyvatele v pásmu Gazy zaplatí za vodu 4084 Kč/m³. Podle světové zdravotnické organizace je 95 % podzemní vody v pásmu Gazy nepitné, protože má vysoký stupeň salinity a obsahuje dusičnany, které jsou považovány za karcinogenní. Přes 26 % onemocnění v pásmu Gazy je vázáno právě na používání nekvalitní podzemní vody.⁵⁵

Ohledně problematiky vody a infrastruktury pro její rozvod bylo vytvořeno mnoho projektů, a to jak samotnou Palestinskou autonomií, tak také dalšími mezinárodními organizacemi. Mezi nejvýznamnější projekt patří: „Palestinská společnost pro rozvoj infrastruktury“ (The Palestinian Community Infrastructure Development – PCID). Jedná se o pětiletý program, který začal v březnu roku 2013 a má skončit roku 2018. Program je založen agenturou USAID⁵⁶ (Hlavní americká vládní agentura) a realizován organizací ANERA⁵⁷ (Americká blízkovýchodní pomoc uprchlíkům). Program si klade za cíl zlepšit dostupnost a kvalitu vody a vytvoření potřebné kanalizace a vodovodního systému. Program má pět regionálních sídel v Jeruzalémě, Ramalláhu, Nablusu, Hebronu a v Gaze.

PCID program má pět strategií rozvoje:

- Rychle reagovat na naléhavé dodávky vody, hygieny a další potřeby veřejné infrastruktury s cílem zvýšit přístup k vodě a hygienickým systémům.
- Zvýšit dopad tohoto programu na další sektory – vzdělání, zdravotnictví, aj.
- Podporovat další výstavbu infrastruktury jako jsou zdravotnická zařízení, centra pro mladé lidi, školy, parky, knihovny a chodníky.
- Řešit nepředvídatelné prioritní záležitosti v oblasti infrastruktury, které povedou k celkovému splnění programu.
- Zabezpečit efektivní a rychlou pomoc v případě nouzového stavu jedince.

⁵⁵ PALESTINIAN COMMUNITY INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT PROGRAM. *Water and sanitation* [online]. 2016.

⁵⁶ Pro podrobnější charakteristiku organizace: <https://usaid.gov/who-we-are>

⁵⁷ Pro podrobnější charakteristiku organizace: <http://www.anera.org/about-us/>

Všeobecně se do infrastruktury v posledních letech investuje nejvíce finančních zdrojů. Například v letech 2011–2014 investoval USAID jen do infrastruktury více než 134 mil. amerických dolarů nepočítaje investice do vodní infrastruktury. Jen pomocí této agentury bylo vystavěno 330 kilometrů silnic.⁵⁸ Do vodních systémů, kanalizací aj. bylo investováno přes 146 mil. amerických dolarů. Odhaduje se, že pomocí těchto finančních zdrojů má lepší přístup ke kvalitnějším zdrojům pitné vody přes 630 tisíc lidí.⁵⁹ Velkým finančním podporovatelem je i Evropská unie, která v letech 2007–2013 darovala palestinské vládě každoročně 300 mil. eur, které měly být použity v přímé finanční podpoře, dále k podpoře palestinských uprchlíků a na rozvojové programy, které jsou v oblastech obchodu, justice, soukromého sektoru a také právě ve vodní infrastruktuře a územním rozvoji. V současnosti se odhaduje investice EU okolo 550 mil. eur.⁶⁰

5.4 Ekonomika

Studovat jen ekonomiku Palestinské autonomie může být zavádějící, jelikož Palestinská autonomie je rozdělena na dvě území, která se hospodářsky výrazně odlišují.

5.4.1 Ekonomika Západního břehu

Na Západním břehu lze tedy ekonomickou situaci charakterizovat jako malou otevřenou ekonomiku s potencionálem k rozvoji. V současnosti je však závislá na zahraniční pomoci a izraelském trhu.

Od druhé intifády ekonomika těžila z relativního uklidnění politické situace a z napojení na izraelské trhy. Po skončení hospodářského poklesu, který byl způsoben druhou intifádou a konflikty spojenými se soupeřením Fatahu a Hamásu, se na Západním břehu od roku 2007 situace zlepšuje. Stabilita, bezpečnost, napojení na izraelské trhy a mezinárodní organizace usnadnily hospodářský růst, snížení nezaměstnanosti, vyšší mzdy a rozvoj cestovního ruchu a obchodu. Cestovní ruch se začal rozšiřovat především v Betlémě a Jerichu. V roce 2008 např. mzdy vzrostly o 20 % a obchod vzrostl o 35 %. I když mezinárodní ekonomická krize měla své důsledky i na ekonomiku Západního břehu, tak Západní břeh

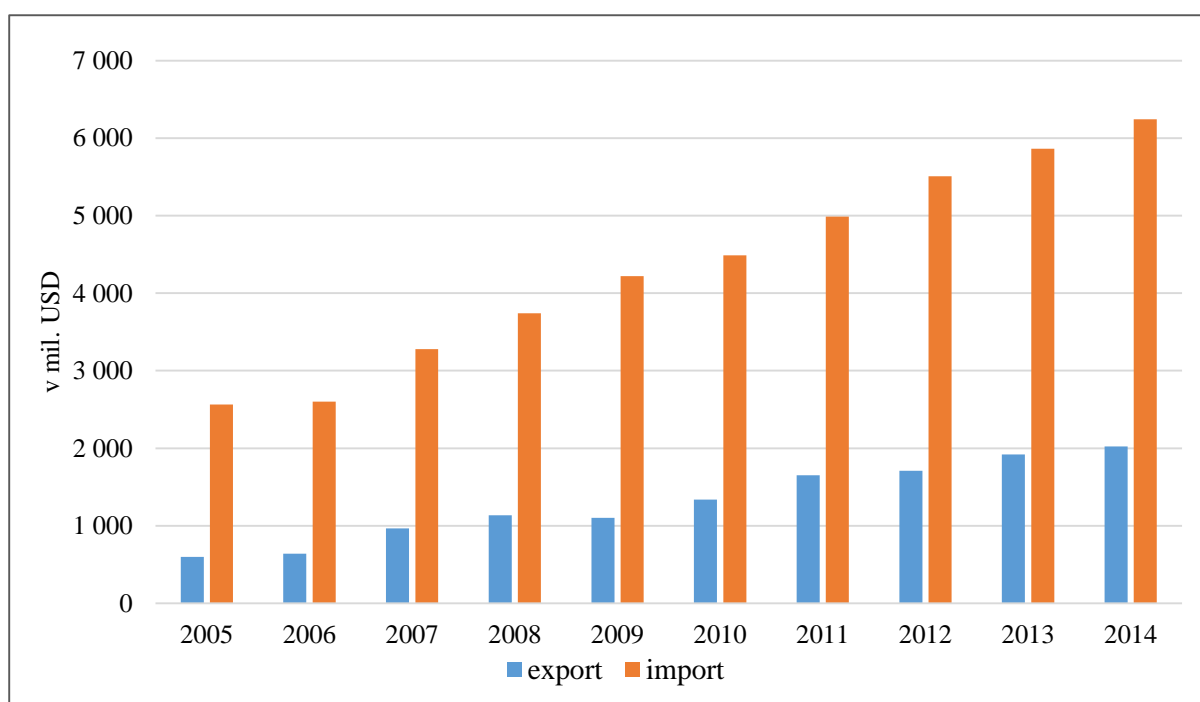
⁵⁸ UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT (USAID). *Infrastructure in the West Bank and Gaza* [online]. 2014.

⁵⁹ USAID. *Water Supply and Sanitation in the West Bank and Gaza*. [online]. 2014.

⁶⁰ EUROPEAN COMMISSION. *Palestine*. [online]. 2015.

zažívá posledních 7 let setrvalý růst. V roce 2012 HDP na Západním břehu vzrostlo o 5,6 %.⁶¹ Největší podíl na ekonomice Západního břehu má sektor služeb s 67,8 %.⁶²

V posledních letech však i přes pozvolný ekonomický růst zažívá palestinská samospráva fiskální krizi, která má negativní důsledky na tamní obyvatele. Fiskální krize začala v roce 2011 a projevovala se prodlením ve výplatě mezd zaměstnancům veřejného sektoru, omezením dotací, sociálních příspěvků pro obyvatele, zvýšením daní a rostoucími náklady na základní potraviny. Proti sociálním důsledkům krize se v září v 2012 zvedla vlna nepokojů. Zpomalení ekonomiky vyplývá hlavně ze špatného hospodaření Palestinské autonomie a neustálých finančních transferů do Gazy. Problémy působí vedle neefektivního využívání veřejných prostředků přílišné spoléhání na příjmy od dárců, ve kterých dochází k náhodným výpadkům.⁶³

Obr. 10: Porovnání exportu a importu na Západním břehu v letech 2005–2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *GDP by expenditure and region for the years 1994-2014 at current prices* [online]. 2014.)

Z obr. 10 lze vyvodit, že i když Západní břeh je na tom z hlediska ekonomiky mnohem lépe, tak i jeho ekonomika je zcela závislá na dovozu. Od roku 2005 má vývoj exportu a importu přibližně stejný charakter, tedy jak dovoz, tak i vývoz se mírně zvyšuje.

⁶¹ THE COORDINATOR OF GOVERNMENT ACTIVITIES IN THE TERRITORIES. (COGAT). *Economy*. [online]. 2014.

⁶² CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015

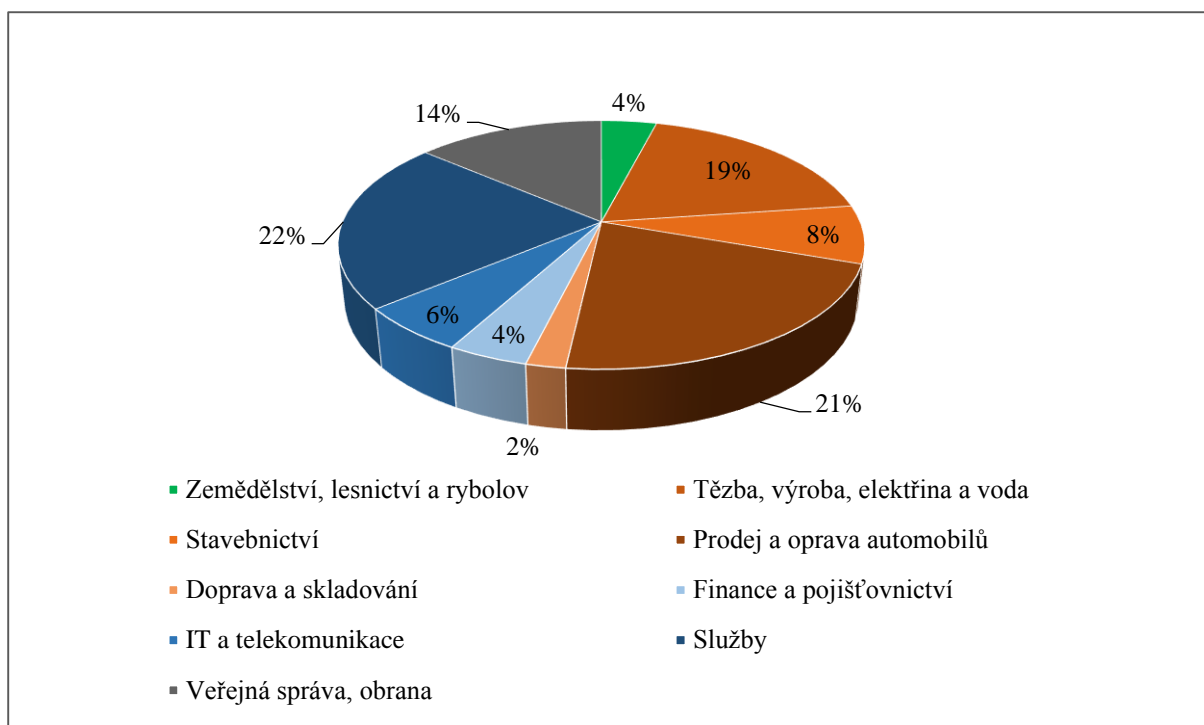
⁶³ COGAT. *Economy*. [online]. 2014.

Příjmy do rozpočtu palestinské samosprávy na Západním břehu se skládají ze tří hlavních zdrojů: výnosů místních daní, daňových převodů z Izraele a mezinárodní pomoci. V roce 2013 příjmy palestinské samosprávy dosahovaly 3,88 mld. amerických dolarů, z nichž 767 mil. bylo z vlastních zdrojů, dále 1,7 mld. z izraelských převodů a 1,4 mld. (tj. 36 %) z mezinárodních příspěvků. Problémy s hospodařením a se závislostí na mezinárodní pomoci vedou k nízké efektivitě palestinské samosprávy. Její vysoké provozní náklady jsou částečně způsobeny i neúměrně vysokou zaměstnaností lidí ve veřejném sektoru, ve kterém pracuje na Západním břehu 15,8 % a v pásnu Gazy dokonce 38,8 % ekonomicky aktivních obyvatel. Další problém z hlediska ekonomiky Západního břehu je ten, že palestinská samospráva redislokuje přibližně polovinu svého rozpočtu do území pásma Gazy, přestože Hamás odmítá poslat daně vybrané v pásnu.

Nezaměstnanost na Západním břehu vykazuje každoroční zlepšení. Mezi priority zaměstnanecké politiky palestinské samosprávy patří snížení nezaměstnanosti mladých lidí a zvýšení zaměstnanosti vysokoškolsky vzdělaných lidí (z nich si přes 22,1 % nemůže najít práci ve svém oboru). Tato vysoká míra nezaměstnanosti je vázána především na nedostatečný rozvoj vyspělejších odvětví. Z hlediska Izraele představuje vysoká míra nezaměstnanosti mladého obyvatelstva bezpečnostní riziko, jelikož mladí nezaměstnaní jsou skupinou s nejvyšší pravděpodobností politické nebo náboženské radikalizace. Zachování dobré bezpečnostní situace je přitom pro palestinskou samosprávu velmi podstatné, protože zlepšuje vztahy s Izraelem.

Z hlediska cestovního ruchu můžeme Západní břeh vnímat jako atraktivní oblast mnoha nábožensky významných míst mezinárodního významu. Předpokladem cestovního ruchu je v první řadě dobrá bezpečnostní situace, která se od roku 2007 zlepšuje. V roce 2012 navštívilo Západní břeh okolo 1,8 mil. turistů.⁶⁴

⁶⁴ COGAT. *Economy*. [online]. 2014.

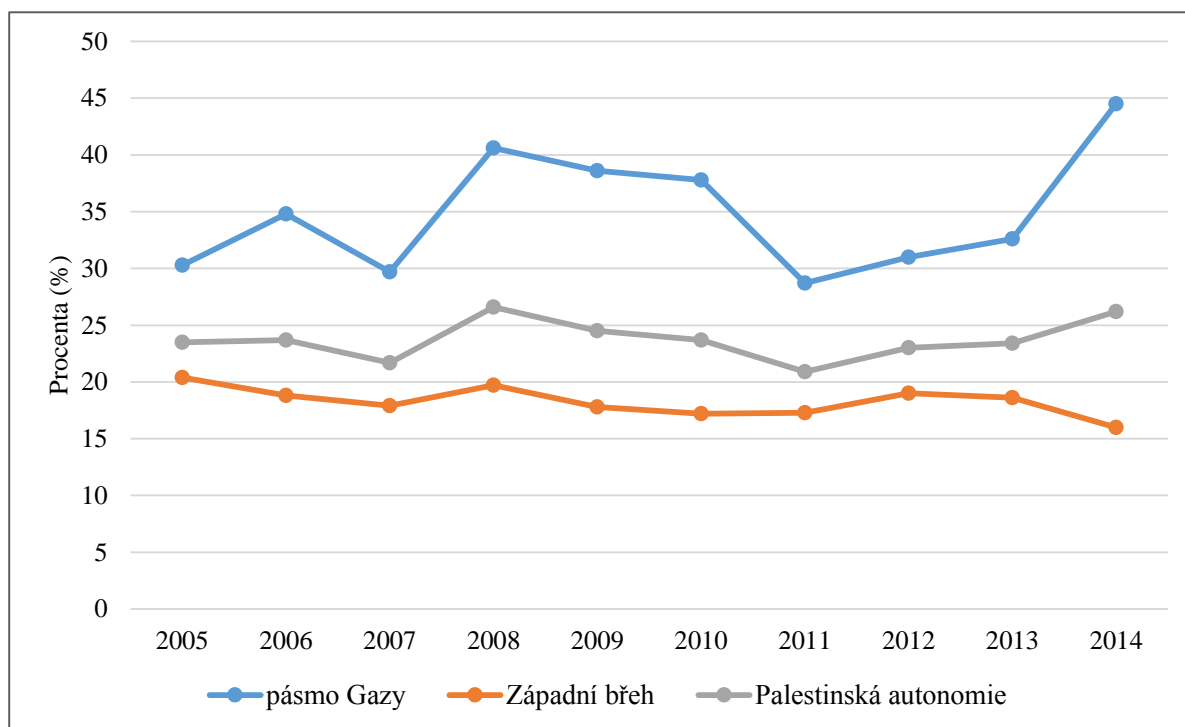
Obr. 11: Struktura tvorby HDP na Západním břehu v roce 2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Value Added by Economic Activity and Region for the Years 1994–2014* [online]. 2014.)

5.4.2 Ekonomika pásma Gazy

Významný rok pro ekonomiku pásma Gazy je 2007, kdy Hamás převzal kontrolu nad celým územím. Můžeme tedy říci, že ekonomika pásma Gazy je velmi ovlivněna aktuálním napětím izraelsko-palestinského konfliktu. Dále taky vztahem Hamásu a Fatahu, který ještě není zcela vyřešen z občanské války roku 2007. V červenci a v srpnu roku 2014 proběhla poslední válka v Gaze, která měla na ekonomiku katastrofální důsledky. Izrael požadoval úplně odzbrojení hnutí Hamás, naopak Hamás požadoval zrušení blokády. I když bylo a v současnosti je dosaženo příměří, nejistoty jsou neustále zřejmé. V politicky nejistém prostředí je samozřejmě i ekonomika velmi nestabilní. Ekonomika pásma Gazy byla již zpomalena v roce 2013, což souviselo především s uzavřením pašeráckých tunelů mezi Egyptem a pásmem Gazy. Toto uzavření vedlo k nedostatku stavebního materiálu, pohonných hmot a spotřebního zboží. Růst HDP byl v roce 2012 zpomalen z 6,3 % na 1,9 % v roce 2013. Tato nestabilní situace měla za následek i nárůst míry nezaměstnanosti ve druhém čtvrtletí roku 2014 na enormních 45 %, který byl způsoben především zánikem pracovních míst ve stavebním sektoru. Na Západním břehu ve stejném období nezaměstnanost klesala na 16 %. Nezaměstnanost Palestinské autonomie mladých lidí dosahuje 39 % v roce 2014. Skupinou

obyvatelstva, která je v Gaze ohrožena nezaměstnaností nejvíce, jsou bohužel mladí lidé (u nich je míra nezaměstnanosti až 63 %).⁶⁵

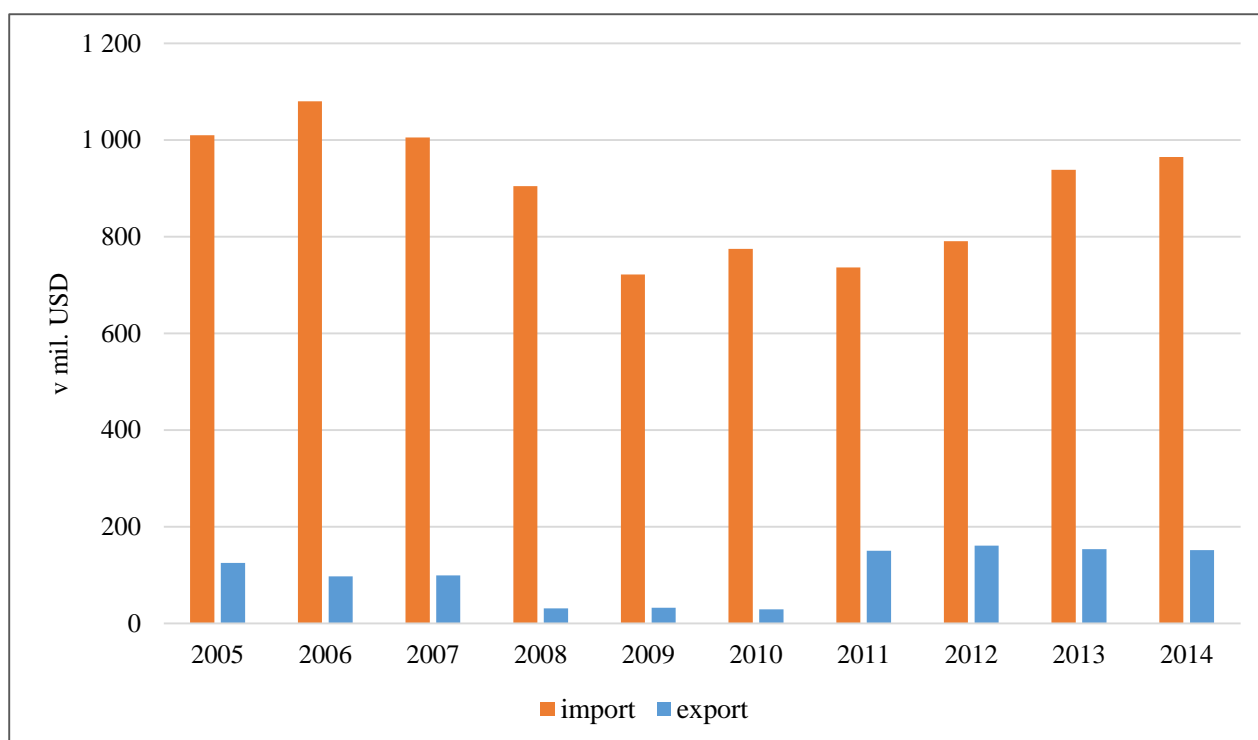

Obr. 12: Vývoj míry nezaměstnanosti ve srovnání pásma Gazy, Západního břehu a Palestinské autonomie v letech 2005–2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Main Statistical Indicators* [online]. 2014.)

Z výše zmíněného grafu vyplývá, že od roku 2005 se míra nezaměstnanosti na Západním břehu s mírnými výkyvy snižuje. V pásmu Gazy je její vývoj velmi nepředvídatelný a souvisí především s bezpečnostní situací. Přibližně rok po konfliktu se následně zase předpokládá větší pokles míry nezaměstnanosti, způsobený zvýšením pracovních míst při rekonstrukci pásma Gazy. Například v červenci a srpnu v roce 2014 proběhla v pásmu Gazy válka, která měla za následek enormní zvýšení míry nezaměstnanosti. V současnosti se naopak předpokládá snížení, jelikož mnoho lidí bude zaměstnaných například ve stavebnictví. Pokud se podíváme obecně na míru nezaměstnanosti Palestinské autonomie, vidíme velkou závislost na situaci zaměstnanosti především na Západním břehu. Avšak po zmíněné válce míra nezaměstnanosti rostla, i když na Západním břehu se počet zaměstnaných lidí zvýšil.

⁶⁵ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *West Bank and Gaza Report to the Ad Hoc Liaison Committee Meeting*. [online] 2015.

Obr. 13: Porovnání exportu a importu v pásnu Gazy v letech 2005–2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *GDP by expenditure and region for the years 1994-2014 at current prices* [online]. 2014.)

Z obr. 13. lze vypočítat, že pásma Gazy je zcela závislé na importu. Export je v současnosti přibližně stejný jako v roce 2005, ovšem tehdy ještě nebylo pásma Gazy pod správou hnutí Hamás. Všeobecně je import do a export z pásma Gazy silně regulován Izraelem. Import je na nátlak humanitárních organizací většinou povolen, naopak export je víceméně zastaven.

Politické konflikty a blokáda byly a jsou hlavní překážkou hospodářské činnosti, rekonstrukce a rozvoje ekonomiky v celém posledním desetiletí. Politické konflikty, blokáda ze strany Izraele v roce 2007 a následná válka v roce 2008 způsobila výrazný ekonomický propad a vysokou závislost na humanitární pomoci. Mezi lety 2005 a 2008 klesl HDP Gazy až o 30 %. Blokáda výrazně omezila import nutně potřebných stavebních materiálů. V důsledku této blokace hospodářská obnova byla velmi malá a nestabilní. Celkový HDP pásma Gazy před krizí (v roce 2005) se podařil překročit až v roce 2012.⁶⁶ Blokáda vedla k výrazné závislosti na neoficiálním dovozu přes tunely do Egypta. Uzavření tunelů v roce 2013 proto bylo jednou z hlavních příčin finanční krize vlády Hamásu, která měla za následek další

⁶⁶ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *West Bank and Gaza Report to the Ad Hoc Liaison Committee Meeting* [online]. 2015.

skokové navýšení počtu nezaměstnaných obyvatel a rostoucí chudobu. Odhady naznačují, že před uzavřením tunelů přes ně bylo do Gazy pašováno třikrát více stavebního materiálu, než kolik činil oficiální dovoz kontrolovaný bezpečnostním aparátem Izraele. Podle Mezinárodního měnového fondu se v roce 2015 očekával v pásmu Gazy mírný růst HDP, zejména díky zahraniční finanční pomoci určené k rekonstrukci. HDP na jednoho obyvatele by mělo v pásmu Gazy dosáhnout přibližně 70 % úrovně z roku 2005.

Válka v Gaze v roce 2014 měla z hlediska hospodářství katastrofální následky. Většina zemědělsky využitelné půdy byla zničena tanky či leteckými nálety. Zemědělská infrastruktura, skleníky, zavlažovací systémy, sklady krmných zásob a rybářské lodě byly nenávratně poškozeny či zcela zničeny. Během konfliktu a čtvrtletí po konfliktu se zemědělská produkce snížila až o 80 %. Odhaduje se, že přibližně 420 továren bylo zcela zničeno.

V současnosti se tedy předpokládá hospodářský vzestup Gazy, který je však podmíněn mezinárodní pomocí. Největší výzvou pro pásmo by mělo být zachování udržitelného rozvoje. K tomuto udržitelnému rozvoji je zapotřebí významná mezinárodní podpora a koordinace, která může přinést zlepšení bezpečnostní situace v pásmu Gazy, a tím pádem i menší zásahy Izraele.⁶⁷

Tab. 9: Vybrané socioekonomické ukazatele v pásmu Gazy v letech 2005 a 2013

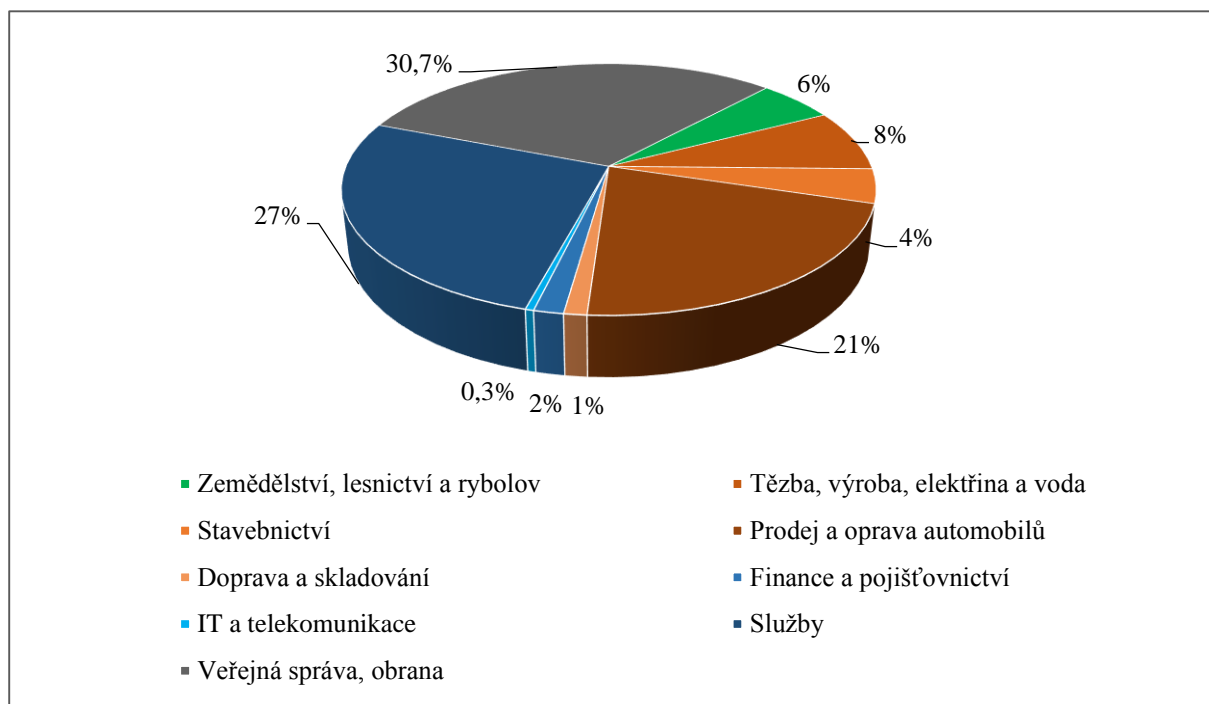
Roky	Růst HDP (%)	Míra nezaměstnanosti (%)	Míra nezaměstnanost mladých lidí (%)	Export (v tis. USD)	Import (v tis. USD)	Míra chudoby (%)
2005	20,1	28,2	37,9	39 938	643 142	33,7
2013	6,0	38,5	65,6	4 683	391 766	38,8

(Zdroj: INTERNATIONAL MONETARY FUND. *West Bank and Gaza Report to the Ad Hoc Liaison Committee Meeting*. [online] 2015, upraveno.)

Z tab. 9 zřetelně vyplývá, že situace v obou územních celcích Palestinské autonomie není ideální a oba celky jsou víceméně závislé na mezinárodní pomoci. Lze ale jasně pozorovat, že ekonomika Západního břehu vykazuje v dlouhodobějším měřítku příznivější hodnoty ekonomických ukazatelů, naopak v pásmu Gazy ekonomika výrazně souvisí s konfliktem hnutí Hamás a izraelskými bezpečnostními složkami. Na Západním břehu je v současnosti největší problém probíhající fiskální krize. Nicméně v pásmu Gazy po válce z roku 2014 můžeme říci, že ekonomika je úplně závislá na finanční pomoci a je znovu

⁶⁷ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *West Bank and Gaza Report to the Ad Hoc Liaison Committee Meeting* [online]. 2015.

potřeba vybudovat vše, co už bylo. Ze socioekonomického hlediska údaje ukazují, že životní úroveň v pásnu Gazy je ještě horší než v roce 2005, kdy ještě pásmo Gazy vládně neřídilo hnutí Hamás.

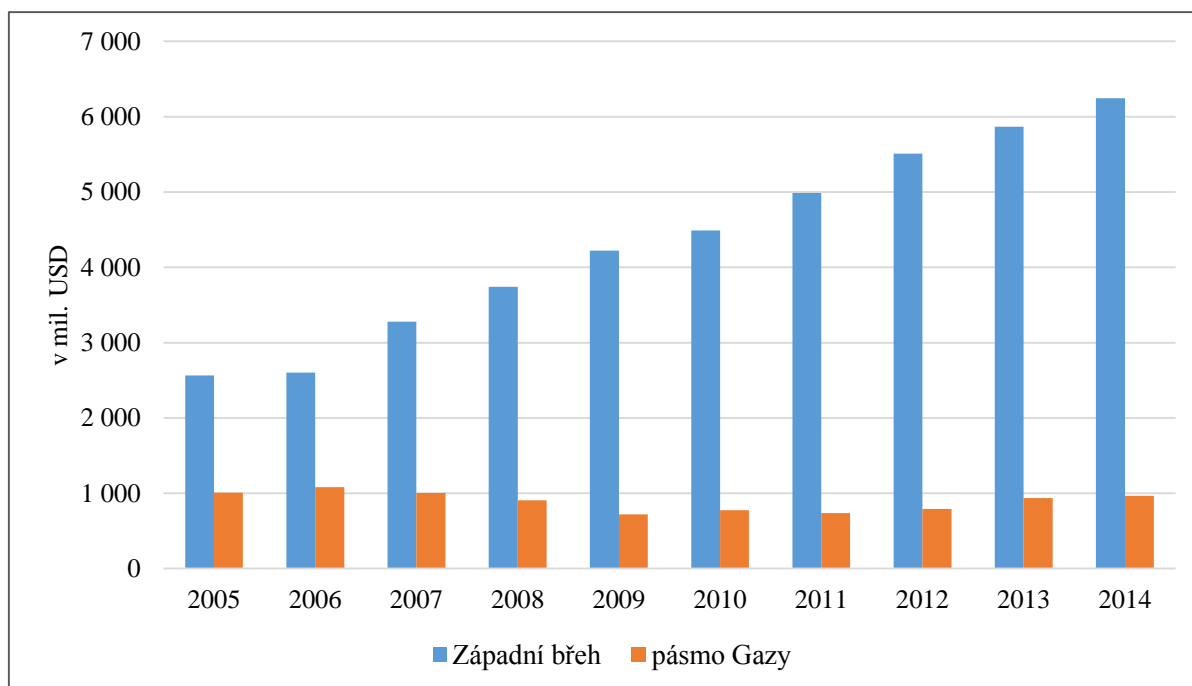

Obr. 14: Struktura tvorby HDP v pásnu Gazy v letech 2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Value Added by Economic Activity and Region for the Years 1994–2014* [online]. 2014.)

5.4.3 Hlavní ekonomické disparity mezi Západním břehem a Gazou

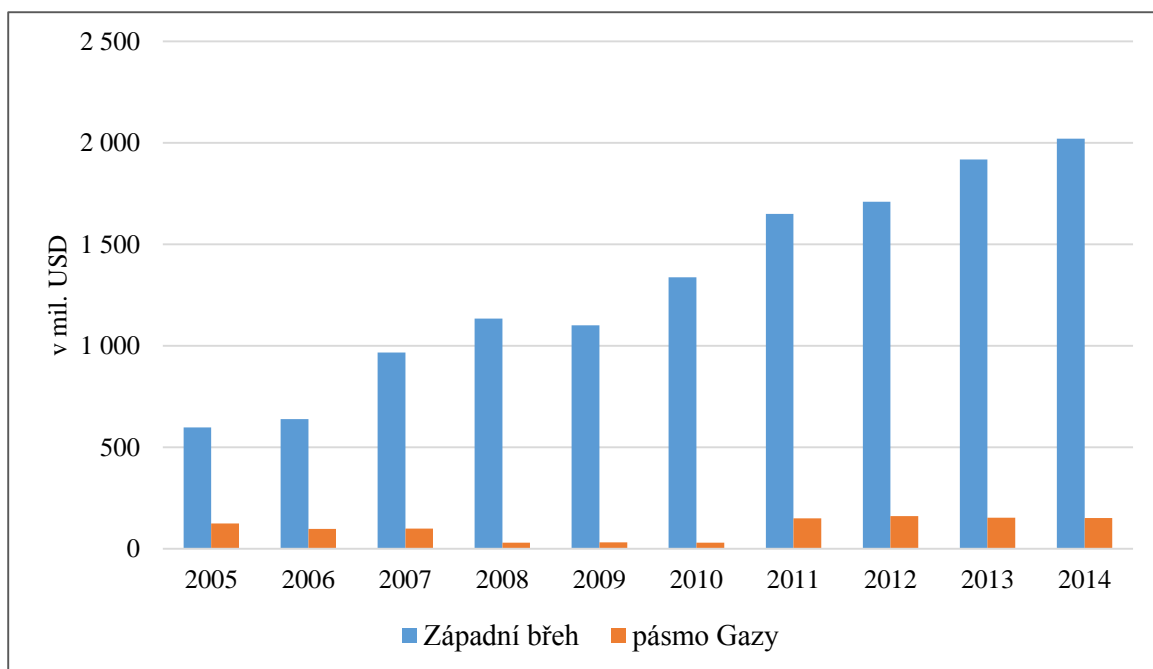
Pro názornost rozdílných životních úrovní a ekonomiky uvedeme vývoj některých významných ekonomických indikátorů, kde budeme porovnávat vývoj v pásmu Gazy a na Západním břehu.

Obr. 15: Porovnání importu do Gazy a na Západní břeh v letech 2005–2014

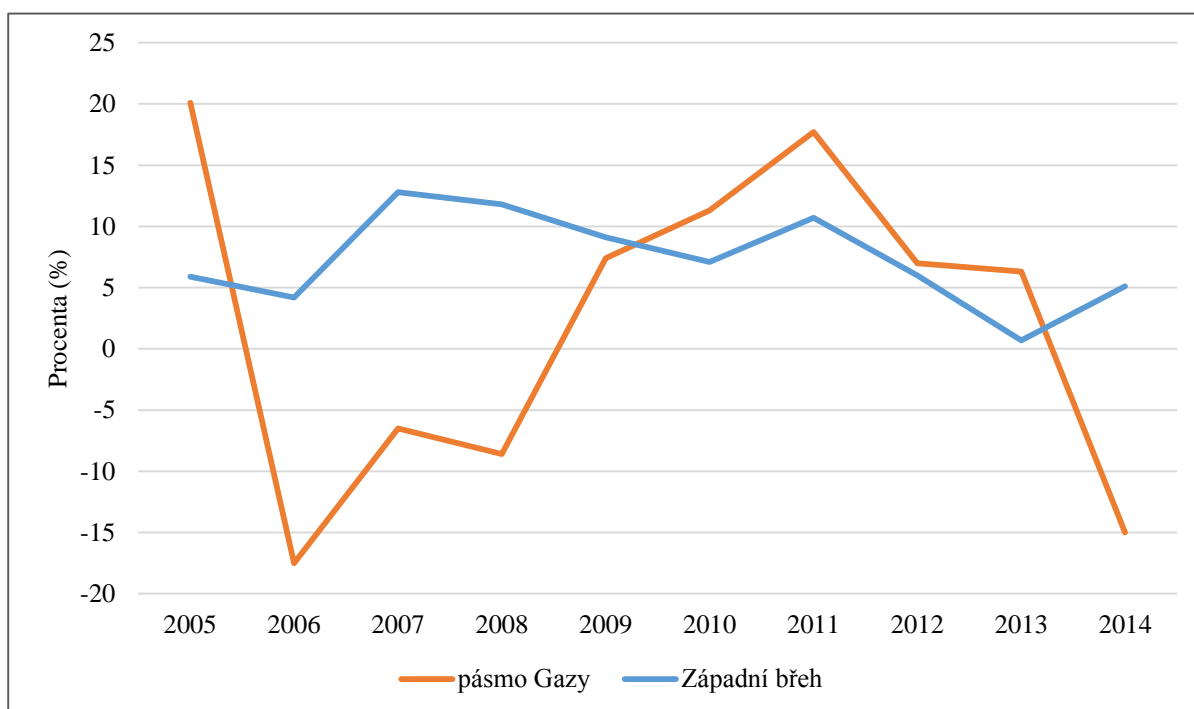
(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *GDP by expenditure and region for the years 1994-2014 at current prices* [online]. 2014.)

Z obr. 15 můžeme vypořadovat, jak zásadní problém pro pásmo Gazy vytváří izraelská blokáda. Dále si lze všimnout, že poměr importu mezi Západním břehem a pásmem Gazy roste.

Obr. 16: Porovnání exportu z pásma Gazy a ze Západního břehu v letech 2005–2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *GDP by expenditure and region for the years 1994-2014 at current prices* [online]. 2014.)

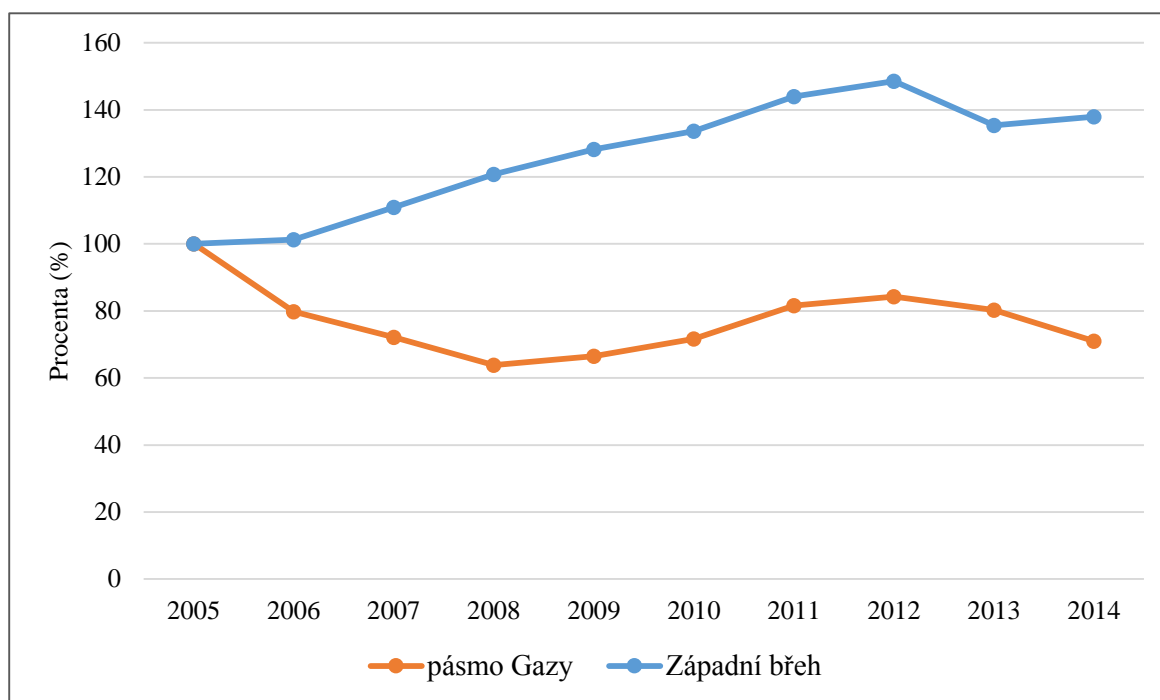
Obr. 17: Porovnání meziročního růstu HDP v letech 2005–2014

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Main Statistical Indicators* [online]. 2014.)

Porovnání exportu v pásma Gazy a na Západním břehu nám dokládá, jak katastrofální situace se vyskytuje v pásma Gazy, kde situace od roku 2005 se víceméně nezlepšila. Naopak

na Západním břehu, až na některé odlišné roky, došlo ke zvýšení exportu. Tyto statistické údaje ukazují, že současná situace prohlubuje ekonomické disparity obou celků Palestinské autonomie.

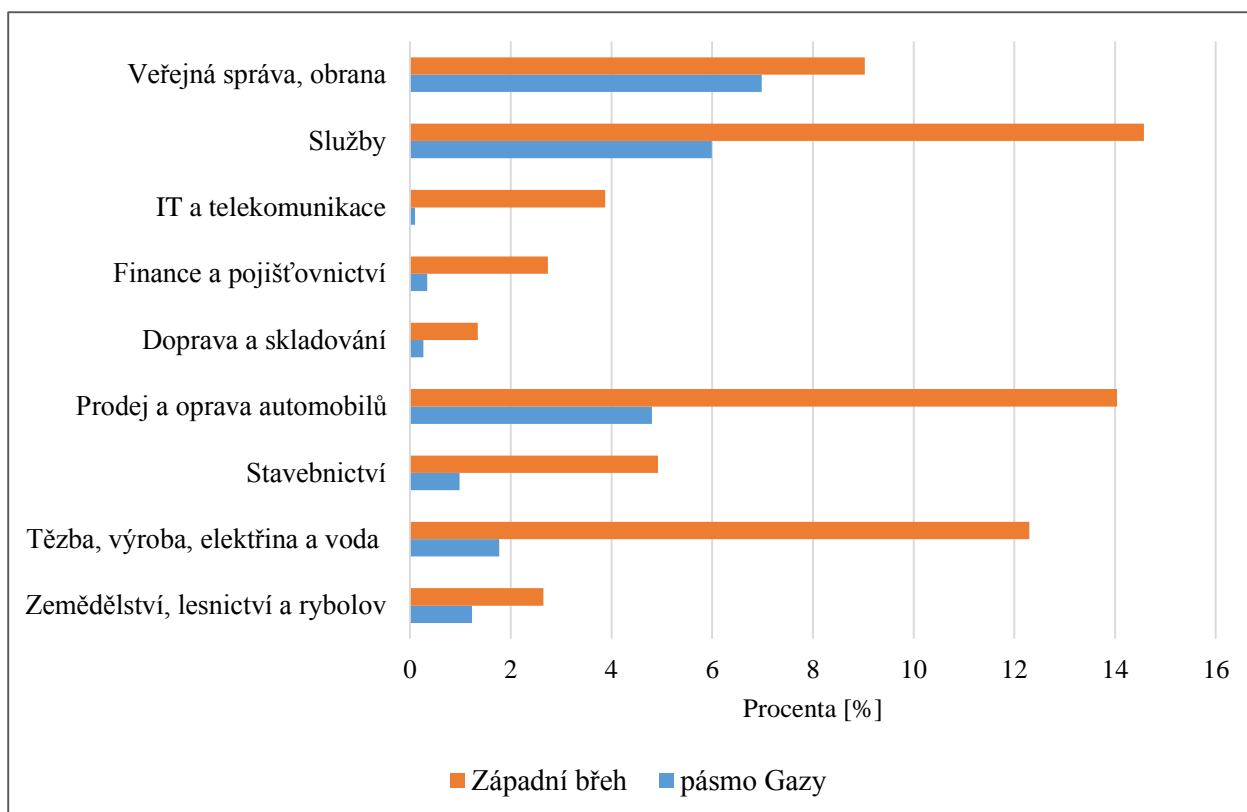
Graf meziročního růstu HDP vykazuje zajímavé informace. Například vidíme, že meziroční růst HDP na Západním břehu je neustále kladný, naopak v pásnu Gazy vývoj meziročního HDP má velké výkyvy. Z grafu můžeme vyčíst, že po válce v roce 2014 pásmo Gazy zaznamenalo 15% propad, naopak Západní břeh i přes fiskální krizi zaznamenal 5% nárůst. Znovu se ukazuje odlišnost těchto dvou celků jednoho státního útvaru.

Obr. 18: Vývoj HDP na osobu v procentech vztažených k roku 2005

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Main Statistical Indicators* [online]. 2014.)

Obr. 18 demonstruje významný rok 2006, kdy proběhly parlamentní volby a následně je významný rok 2007, kdy proběhla občanská válka mezi Fatahem a Hamásem, která měla za následek odlišný vývoj v budoucích letech v pásnu Gazy a na Západním břehu. Graf také ukazuje, že situace v pásnu Gazy v současnosti nedosahuje úrovně z roku 2005. Od roku 2005 HDP na osobu na Západním břehu neustále roste, mimo mírný výkyv v roce 2013, který byl způsoben fiskální krizí, která v některých parametrech trvá i nyní. Podle grafu se na Západním břehu každým rokem zvyšuje životní úroveň. V pásnu Gazy, jak již bylo zmíněno, životní úroveň silně závisí na aktuální bezpečnostní situaci.

Obr. 19: Struktura HDP Palestinské autonomie rozdělená na Západní břeh a pásma Gazy v roce 2014 v procentech

(Zdroj dat: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Value Added by Economic Activity and Region for the Years 1994–2014 [online]. 2014.)

Struktura HDP v Palestinské autonomii je diferencovaná do dvou územních celků. Z grafu lze jednoznačně vyvodit silnou převahu Západního břehu na tvorbu HDP Palestinské autonomie. V každém odvětví se na tvorbě HDP Západní břeh podílí více. Můžeme tvrdit, že pásma Gazy brzdí ekonomiku Palestinské autonomie.

Během tří let (2008–2010) ekonomika na Západním břehu rostla, především ale díky mezinárodní finanční pomoci. Palestinská ekonomika byla zpomalena v roce 2011 převážně vlivem snížení podpory dárců, pokračujícího izraelského omezení, a to zejména v oblasti C, uzavření tunelů mezi pásmem Gazy a Egyptem, kvůli politické nejistotě a nevyřešené fiskální krizi. Humanitární organizace nadále vyzývají k uvolnění izraelského omezení v zóně C, jelikož to považují za klíč k dalšímu rozvoji Palestinské autonomie. Odhaduje se, že izraelské omezení na Západním břehu snižuje rozpočet palestinské samosprávy přibližně o 3,4 mld. amerických dolarů. (35 % HDP z roku 2011). Pokud budou navraceny oblasti zóny C pod palestinskou správu, vládní příjmy by se měly zvýšit o 800 mil. amerických dolarů.

Předpokládá se také zvýšení zaměstnanosti přibližně o 35 % a v budoucnu bychom mohli očekávat snížení závislosti na mezinárodní pomoci.⁶⁸

Tab. 10: Hlavní makroekonomické ukazatele Palestinské autonomie

Ekonomické ukazatele	2005	2010	2011	2012	2013	2014
HDP v mil. USD	4 831,8	8 913,1	10 465,4	11 279,4	12 476,0	12 715,6
HDP na osobu v USD	1 470,1	2 338,7	2 664,9	2 787,2	2 992,2	2 960,1
Vývoj HDP v %	11,6	22,6	17,4	7,8	10,6	1,9

(Zdroj: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. Major National Accounts Variables by Region for the Years 1994-2014 [online]. 2014, upraveno.)

Navzdory válce v pásnu Gazy v roce 2014 palestinská ekonomika nezaznamenala výraznou krizi a nedošlo k recesi. Růst HDP byl 1,9 %, přičemž hlavním zdrojem růstu je Západní břeh, protože pásmo Gazy zaznamenalo pokles o 15 %.

Tab. 11: Předpokládaný vývoj palestinské ekonomiky v letech 2015–2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
HDP v mil. USD	13 118	13 881	14 731	15 656	16 649	17 708
HDP na osobu v USD	2 802	2 882	2 974	3 073	3 178	3 287
Vývoj HDP v %	3,2	5,8	6,1	6,3	6,3	6,4

(Zdroj: MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Palestina* [online]. 2014.)

Podle predikce se Palestinská ekonomika bude stabilizovat, nicméně neustálá bezpečnostní, ekonomická a politická nestabilita, absence perspektivy řešení izraelsko-palestinského konfliktu a zamrznutí vnitropolitického usmíření, z kterého plyne nejednotnost Západního břehu a pásma Gazy, představují zásadní faktory, které zamezují překonání strukturálních problémů Palestinské autonomie.⁶⁹

Dalším významným aspektem souvisejícím s vývojem ekonomie je chudoba. Statistické údaje o chudobě jsou poslední z roku 2011, které prezentují, že 25,8 % Palestinců žije pod hranicí chudoby (na Západním břehu 17 % a v pásnu Gazy 38,8 %) a 12,9 % žije pod hlubokou hranicí chudoby (na Západním břehu 7,8 % a v pásnu Gazy 21,1 %). Nicméně humanitární organizace se shodují, že míra chudoby v posledních letech mírně vzrostla vlivem konfliktu z roku 2014.⁷⁰ V současnosti světová banka zvedla hlubokou hranici

⁶⁸ PALESTINIAN ACADEMIC SOCIETY FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL AFFAIRS (PASSIA). *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

⁶⁹ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Palestina* [online]. 2014.

⁷⁰ PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

chudoby jako živobytí za méně než 1,90\$/den na osobu. Dříve tento termín byl definován jako živobytí za méně než 1,25\$/den na osobu.⁷¹

Tab. 12: Struktura tvorby HDP v Palestinské autonomii, na Západním břehu a v pásnu Gazy v roce 2014 v mil. USD

<i>Ekonomické aktivity</i>	<i>Palestinská autonomie</i>	<i>%</i>	<i>Pásno Gazy</i>	<i>%</i>	<i>Západní břeh</i>	<i>%</i>
Zemědělství, lesnictví a rybolov	494,0	3,9	156,9	5,4	337,1	3,4
Těžba, výroba, elektřina a voda	1 788,5	14,1	225,1	7,7	1 563,4	15,9
- Těžba	39,4	0,3	5,5	0,2	33,9	0,3
- Výroba	1 525,4	12,0	202,5	7,0	1 322,9	13,5
- Energie	123,2	1,0	11,8	0,4	111,4	1,1
- Vodovody a kanalizace	100,5	0,8	5,3	0,2	95,2	1,0
Stavebnictví	751,2	5,9	124,9	4,3	626,3	6,4
Prodej a oprava automobilů	2 396,1	18,8	611,0	21,0	1 785,1	18,2
Doprava a skladování	204,4	1,6	33,3	1,1	171,1	1,7
Finance a pojišťovnictví	391,4	3,1	43,5	1,5	347,9	3,5
IT a telekomunikace	504,7	4,0	12,3	0,4	492,4	5,0
Služby	2 615,7	20,6	762,2	26,2	1 853,5	18,9
- Ubytování a strava	162,8	1,3	40,6	1,4	122,2	1,2
- Realitní činnost	681,5	5,4	188,0	6,5	493,5	5,0
- Věda a technika	129,2	1,0	12,0	0,4	117,2	1,2
- Administrativa	74,7	0,6	14,6	0,5	60,1	0,6
- Vzdělávání	958,3	7,5	302,8	10,4	655,5	6,7
- Zdravotnictví a sociální služby	397,9	3,1	137,5	4,7	260,4	2,7
- Umění a rekreace	48,7	0,4	11,1	0,4	37,6	0,4
- Ostatní služby	162,6	1,3	55,6	1,9	107,0	1,1
Veřejná správa, obrana	2 036,1	16,0	887,7	30,5	1 148,4	11,7
Výdaje na nezaměstnané	7,0	0,1	1,5	0,1	5,5	0,1
mínus: FISIM	-259,4	-2,0	-28,9	-1,0	-230,5	-2,4
plus: cla	671,2	5,3	29,0	1,0	642,2	6,6
plus: DPH z importu, internet	1 114,7	8,8	53,6	1,8	1 061,1	10,8
HDP	12 715,6	100,0	2 912,1	100,0	9 803,5	100,0

(Zdroj: PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Value Added by Economic Activity* [online].

2014, upraveno.)

Z této tabulky lze vypočítat přibližně stejně odpovídající hodnoty tvorby HDP Palestinské autonomie a tvorby HDP Západního břehu. Například sektor zemědělství tvoří 3,9

⁷¹ THE WORLD BANK. *World Bank Forecasts Global Poverty to Fall Below 10% for First Time; Major Hurdles Remain in Goal to End Poverty by 2030* [online].

% struktury tvorby HDP v Palestinské autonomii a Západní břeh vykazuje hodnotu 3,4 procent.

Zemědělský sektor, který ještě v roce 1968 představoval více než polovinu HDP, v současnosti představuje 3,9 %. Bohužel celý tento sektor je silně ovlivněn okupační politikou Izraele. S tím souvisí blokáda, omezený přístup k půdě, jednotlivé uzávěry cest, konfiskace půdy a omezení k přístupu vodních zdrojů. I z tohoto důvodu zemědělský sektor v Palestinské autonomii je velmi neefektivní a závislý na dovozu potravin. Světová banka odhaduje, že pokud by bylo zrušeno omezení v oblasti zóny C, mohl by zemědělský sektor zvýšit svoji hodnotu až na 23 % HDP Palestinské autonomie. Přístup k samotné půdě a vodním zdrojům by mělo přinést 704 mil. amerických dolarů do hospodářství Palestinské autonomie. Světová banka v této hypotéze nezahrnuje palestinskou půdu obdělávanou izraelskými osadníky.⁷² V Palestinské autonomii převládá rostlinná výroba (68,2 % v roce 2011).⁷³ V zemědělském sektoru pracuje přibližně 11 % obyvatel (Západní břeh 11,9 %, pásmo Gazy 10 %). Předpokládá se, že 75,6 % lidí pracujících v zemědělství jsou zaměstnání dočasně, zbylých 24,4 % má práci v zemědělství po celý rok. V roce 2013 byl zaznamenán obrovský propad zemědělství v pásmu Gazy, kde se vyvezlo jen 180 kamiónů zemědělských produktů místo 15 tisíc v roce 2000. Během 51denní války v pásmu Gazy v roce 2014 bylo 30 % zemědělské půdy poškozeno, dále byly poškozeny zavlažovací systémy, posklizňová zařízení, skleníky, produktivní stromy. A odhaduje se, že během války zemřelo 40 % domácích zvířat. Dále po válce Izrael rozšířil svou kontrolu do rybolovné oblasti, přibližně do vzdálenosti šest námořních mil od pobřeží. V dohodě z Osla byla stanovena hranice dvacet námořních mil.⁷⁴

Průmyslové odvětví Palestinské autonomie tvoří přibližně 23,6 % HDP.⁷⁵ Všeobecně toto odvětví stagnuje, jelikož hlavní finanční prostředky jsou investovány do vnitřního obchodu a do stavebnictví. Průmyslové odvětví je brzděno i velmi malým procentem soukromého sektoru v Palestinské autonomii. Nerozvinutost soukromého sektoru úzce souvisí s izraelským omezením pohybu a transportu zboží.⁷⁶ V roce 2013 v průmyslovém odvětví pracovalo 12,3 % v pásmu Gazy a 34,4 % na Západním břehu.⁷⁷ Podle palestinského

⁷² PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

⁷³ PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Palestine - Agriculture Statistics Survey* [online]. 2012.

⁷⁴ PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

⁷⁵ THE WOLRD BANK. *World databank, West bank and Gaza* [online]. 2015.

⁷⁶ PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

⁷⁷ CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015.

ministerstva průmyslu bylo během války v pásnu Gazy v roce 2014 poškozeno 419 podniků a dílen, z toho bylo 128 podniků kompletně zničeno.

5.4.5 Zahraniční obchod

Sektor obchodu trpí nedostatečnou průmyslovou základnou a nedostatečnými investicemi, které jsou ovlivněné nestabilní politickou situací, složitým povolením či zákazy izraelských úřadu. Mezi jeho další problém patří rostoucí sektor služeb, který je z části neobchodovatelný. Dále také relativní stagnací obchodování s průmyslovými a zemědělskými výrobky.⁷⁸

Tab. 13: Významné indikátory zahraničního obchodu Palestinské autonomie

	1995	2002	2005	2009	2011	2012	2013
Export (v mil. USD)	499	380	613	905	1 510	1 670	2 067
Import (v mil. USD)	2 176	2 519	2 864	4 385	5 775	6 467	6 447
Obchodní bilance (v % HDP)	-52,1	-62,3	-48,6	-51,8	-43,6	-46,8	-40,7
Obchodní bilance s Izraelem (v mil. USD)	-922	-886	-1 945	-2 558	-3 085	481	-3 096
Obchodní bilance s Izraelem (v % HDP)	-28,6	-25,8	-42,0	-38,1	-31,6	-33,9	-28,8
Obchod s Izraelem v % k celk. izrael. obchodu	4,3	1,8	2,5	2,9	2,7	2,8	2,7
Obchod s Izraelem v % k celk. pal. obchodu	92,3	53,5	82,7	73,9	68,7	64,9	60,4

(Zdroj: PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015, upraveno.)

Všeobecně je obchod Palestinské autonomie svázán s Izraelem, do kterého se exportuje více než 90 % produktů. V současnosti má Palestinská autonomie uzavřené obchodní dohody také s Egyptem, Jordánskem, Tureckem, Evropskou unií, USA a Kanadou. Zároveň tyto obchodní dohody mají jen marginální dopad na palestinskou ekonomiku, která neustále zůstává závislá na izraelské ekonomice. Evropská unie je druhý exportní trh pro palestinské produkty po Izraeli.⁷⁹ Prozatímní dohoda o přidružení týkající se obchodu a spolupráce byla uzavřena mezi Evropskou unií a Organizací pro osvobození Palestiny (OOP) v roce 1997. Tato dohoda stanovila bezcelní přístup palestinských produktů na trh EU. Jedná se především o výrobky týkající se zemědělství, rybolovu a průmyslu.

⁷⁸ PASSIA. *Palestine facts, economy* [online]. 2015.

⁷⁹ Tamtéž

Tab. 14: Obchod Palestinské autonomie s Evropskou unií v roce 2014

	export	v %	import	v %	balance
zemědělské produkty/zařízení	11	76,8	37	26,4	-26
průmyslové produkty/zařízení	3	23,2	103	73,6	-100
celkem	14	100,0	140	100,0	-126

(Zdroj: EUROPEAN UNION. *Trade in goods with Occupied Palestinian Territory* [online]. 2015, upraveno)

Vzhledem k obtížné ekonomické situaci a omezení pohybu a přístupu byl obchod s EU v roce 2014 velmi omezený. Export z Palestinské autonomie do EU činil v roce 2014 jen 14 mil. eur oproti importu, který nabyl finanční hodnotu okolo 140 mil. eur. Všeobecně export Palestiny je velmi malý a je složen hlavně ze zemědělských produktů. Naopak vývoz z EU do Palestinské autonomie je složen převážně ze strojních zařízení, různých chemikálií a dopravních prostředků týkajících se zemědělství.⁸⁰

⁸⁰ EUROPEAN UNION. *Trade in goods with Occupied Palestinian Territory* [online]. 2015.

6 Komparace politických hnutí Hamás a Fatah

V následující kapitole se budeme věnovat dvěma politicky dominantním stranám v Palestinské autonomii. Zaměříme se na jejich vývoj a identifikaci programových i organizačních podobností a rozdílů.

6.1 Hnutí Hamás

Hnutí Hamás představuje největší palestinské hnutí hlásící se k islamismu (resp. politickému islámu / islámskému fundamentalismu).

6.1.1 Islámský fundamentalismus

Pokud se zabýváme otázkou fundamentalistických hnutí, je nutné si uvědomit, že fundamentalismus se může projevat v jakémkoli náboženství – například židovské hnutí Guš Emunim⁸¹, křesťanská Armáda božího odporu, apod. Faktem ovšem je, že dnes si většina lidí spojuje fundamentalismus především s fundamentalismem islámským. Pro islámský fundamentalismus je charakteristický doslovný výklad Koránu a přesvědčení, že nelze jasně rozlišovat mezi politickou a náboženskou oblastí života. Islámský fundamentalismus 20. století má často kořeny v učení salafitů.⁸²

Islámský fundamentalismus je postaven na třech základních pilířích. Jedná se o přísné uplatňování islámského zákona – šaría – v každé muslimské komunitě. Dále si za cíl klade spolupráci, případně sjednocení všech zemí, kde muslimové představují většinu obyvatelstva, v jednu politickou a náboženskou velmoc, která bude pod vládou jediného chalífy. Poslední základní cíl je šíření islámu do dosud nemuslimských oblastí. Někteří politologové upozorňují ještě na další výrazný rys fundamentalistických islámských hnutí: výrazný populismus a nedůvěru k současným vládním strukturám v islámských zemích, protože jim kladou za vinu, že důsledněji neuplatňují islámské zákony. Pro představitele islámského fundamentalismu je také charakteristická kritika státních autorit z opomíjení sociálního učení islámu, které vede k ekonomické nespravedlnosti. Pokud přijmeme právě uvedený popis islámského fundamentalismu, pak jasně platí tvrzení, že ne každý muslim je fundamentalista. Souhrnně existují tři hlavní myšlenkové směry, které se odlišují od zmíněného fundamentalismu. Jedná se o:

⁸¹ podrobnější informace o tomto hnutí na: https://www.knesset.gov.il/lexicon/eng/gush_em_eng.htm

⁸² zbožní předci, k nimž je třeba se navrátit

1. Nacionalisty – obhajují myšlenku existence samostatných národních států.
2. Konzervativci – jsou ve shodě s fundamentalisty ohledně přísného dodržování práva šaría, avšak nejsou ve shodě s nerespektováním státních autorit muslimských zemí. Zastávají strategii „menšího zla“.
3. Modernisty – navrhují, aby byly přijaty západní sociální modely. Tato skupina má ale výraznější vliv jen v některých zemích například v Turecku, v jiných oblastech se jedná spíše jen o jednotlivce.⁸³

6.1.2 Založení Islámského hnutí odporu (Hamás)

Za předchůdce Hamásu je považováno hnutí šejcha Izz al-Bin al-Qassáma (1882–1935), po kterém je v současnosti pojmenované bojové křídlo Hamásu. Snažil se poukázat na ohrožení palestinské komunity. Od roku 1921 žil v exilu v Haifě, kde formuloval své myšlenky a ideje proti expanzi židovských kolonistů. Jeho hlavní přínos je především v tom, že rozšířil povědomí o islámském fundamentalismu a tím připravil půdu pro vznik palestinské frakce Muslimského bratrstva.

První organizací, u které lze nalézt charakteristiky islámského fundamentalismu, a která se stala předchůdcem všech moderních islámských fundamentalistických hnutí, tedy i Hamásu, je Muslimské bratrstvo. Tato organizace byla založena v roce 1928 šejchem Hassanem al-Banná v Egyptě. Zprvu by se zdálo, že Muslimské bratrstvo nemá co do činění s palestinskou otázkou, opak je však pravdou. Muslimské bratrstvo se vždy snažilo ovlivňovat dění v Palestině. Na začátku 60. let 20. století se palestinská otázka stala jednou z jeho priorit. Tuto prioritu lze vnímat i jako snahu Muslimského bratrstva o vytvoření rozsáhlejší nadnárodní struktury. V roce 1967 byla vytvořena palestinská frakce Muslimského bratrstva v pásmu Gazy. Tato filiálka působila legálně, izraelskými úřady byla registrována jako nezisková nábožensky organizovaná skupina. Ve svém statutu se Hamás sám označuje za odnož Muslimského bratrstva.⁸⁴

Vlivem vnitropolitických rozepří mezi nacionalisty a členy Muslimského bratrstva v Egyptě se tato organizace začíná štěpit a je vládou zatlačena do ilegality. V Palestině se pod vlivem vývoje v Egyptě následně profilují dvě názorové linie: první, která nakonec převládla i v egyptském Muslimském bratrstvu, je charakterizována odklonem od ozbrojeného boje a snahou o „islamizaci zdola“ – návrat ke kořenům islámu prostřednictvím přísného dodržování islámského zákona. Zastánci tohoto směru zakládají nejrůznější islámské kulturní, vzdělávací

⁸³ INTROVIGNE, M. *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*. 2003.

⁸⁴ LILLIAN GOLDMAN LAW LIBRARY. *Hamas Covenant 1988* [online]. 2008.

a ekonomické instituce. Jedná se o směr, který se zpravidla označuje jako „neotradicionalismus“. K neotradicionalistické názorové orientaci se s jistými výhradami hlásil i pozdější zakladatel Hamásu Ahmad Izmaíl Jásín, který však chápal „islamizaci zdola“ jen jako dočasnou strategii, kterou ve vhodném dějinném okamžiku vystřídá fáze ozbrojeného boje. Oponenti „neotracionalistů“ naopak prosazovali okamžitý ozbrojený boj proti Izraeli. K tomuto směru se přihlásily zejména organizace „Mládež pro odvetu“ a „Sbor pro spravedlnost“. Naznačené názorové rozdělení Muslimského bratrstva v Palestině mělo i silný regionální aspekt: na Západním břehu přetrvala strategie pokračování vojenského odboje, v pásnu Gazy získali převahu neotradicionalisté. Rozdíly mezi radikálním a umírněným proudem se ještě prohloubily po šestidenní válce, kdy došla OOP k přesvědčení, že je naprosto nezbytné pokračovat v ozbrojeném boji, zatímco v Hamásu převládli jednoznačně zastánci islamizace zdola. Spolupráci mezi Muslimským bratrstvem v Palestině a OOP také znesnadňovalo poměrně silné zastoupení marxisticky a ateisticky orientovaných názorových skupin v OOP, kterým byl přirozeně koncept islamizace naprosto cizí. Jásínu a Muslimskému bratrstvu tyto skupiny později vyčítaly, že svým odklonem od ozbrojeného odboje „promarnili dvacet let“. V optice Hamásu/Muslimského bratrstva jsou naopak 70. a 80. léta vnímána jako období úspěšné, resp. období postupné islamizace palestinské společnosti: na Západním břehu bylo postaveno více než 350 a v pásnu Gazy okolo 400 mešit, Muslimské bratrstvo získalo pod kontrolu univerzitu v Gaze a pevné pozice si vydobylo i na všech ostatních palestinských univerzitách v Palestině. Kulturně-vzdělávací aktivity probíhaly až do roku 1980 s klidnou tolerancí ze strany Izraele, který byl přesvědčen, že se Bratrstvo již definitivně transformovalo do výlučně kulturně-vzdělávací roviny a že z vojenského hlediska nepředstavuje vážné nebezpečí.

Osmdesátá léta 20. století jsou charakteristická veřejnými výzvami návratu k ozbrojenému boji. Sám Jásín, který kritizoval OOP a Fatah za to, že se brzy vydaly na ozbrojenou cestu odboje, vyzýval k vojenskému odboji, k veřejnému používání zbraní a snažil se prosadit myšlenku větší radikalizace proti Izraeli. V této době se jedná o zásadní obrat názorové linie. Naopak podle vlastních členů hnutí se o žádný zásadní obrat nejednalo, protože v tomto kroku viděli pouze uplatňování původní strategie podle učení Hasana al-Banná.

Dne 8. prosince roku 1987 propukla na palestinských územích první intifáda. Literatura Hamásu uvádí tento den rovněž jako den vzniku této organizace vedené Jásínem. Ve svém statutu hnutí uvádí, že Hamás vznikl jako reakce na úpadek islámských hodnot, dále

také vyzývá k nutnosti vyhlášení islámského státu.⁸⁵ Ve skutečnosti Hamás vznikl až o den později, tj. 9. prosince 1987, symbolicky však spojuje své založení s palestinským odbojem proti Izraeli. Toto propojení je přitom přinejmenším sporné, první intifádu neorganizoval ani nevyvolal Hamás, byla spíše důsledkem rostoucí nespokojenosti palestinského obyvatelstva s politikou OOP. Intifáda vznikla spontánně zdola a všechny palestinské politické organizace i fundamentalistická hnutí vlastně překvapila.⁸⁶

6.1.3 Organizační struktura Hamásu

Hamás se již od svého počátku vyznačuje velmi dobře propracovanou vnitřní strukturou a samosprávou. Jeho vnitřní organizace byla de facto převzata z Muslimského bratrstva, Hamás ale roztržštěnou síť různých na Muslimské bratrstvo napojených organizací a institucí restrukturalizoval a vytvořil jim nový organizační rámec, který reflektoval novou situaci v Palestině.

I když ve světě je hnutí Hamás vnímáno často (jen) jako teroristická organizace, má hnutí i nadále velmi silné civilní křídlo, které zajišťuje zdravotnické a sociální potřeby obyvatel v pásmu Gazy. Hamás dále disponuje sítí vlastních škol. Samotné hnutí prohlašuje ve svém statutu, že je jeho cílem prospět utlačovaným a potírat bezpráví.⁸⁷ Ozbrojeným křídlem hnutí jsou brigády Kassám, které od 90. let spáchaly mnoho útoků na izraelské vojenské i civilní cíle. Kvůli aktivitám ozbrojeného křídla se hnutí dostalo na seznam teroristických organizací mnoha zemí světa. Do roku 1993 měl Hamás své exilové vedení v USA, ve městě Springfield, kde mu velel Abú Marzúk. Od podepsání smluv z Osla začal Hamás používat sebevražedné útoky, na které Izrael reagoval mimosoudními likvidacemi šéfů hnutí. Duchovním vůdcem od založení do roku 2004, kdy byl mimosoudně zlikvidován, byl šejch Ahmád Jásín.⁸⁸

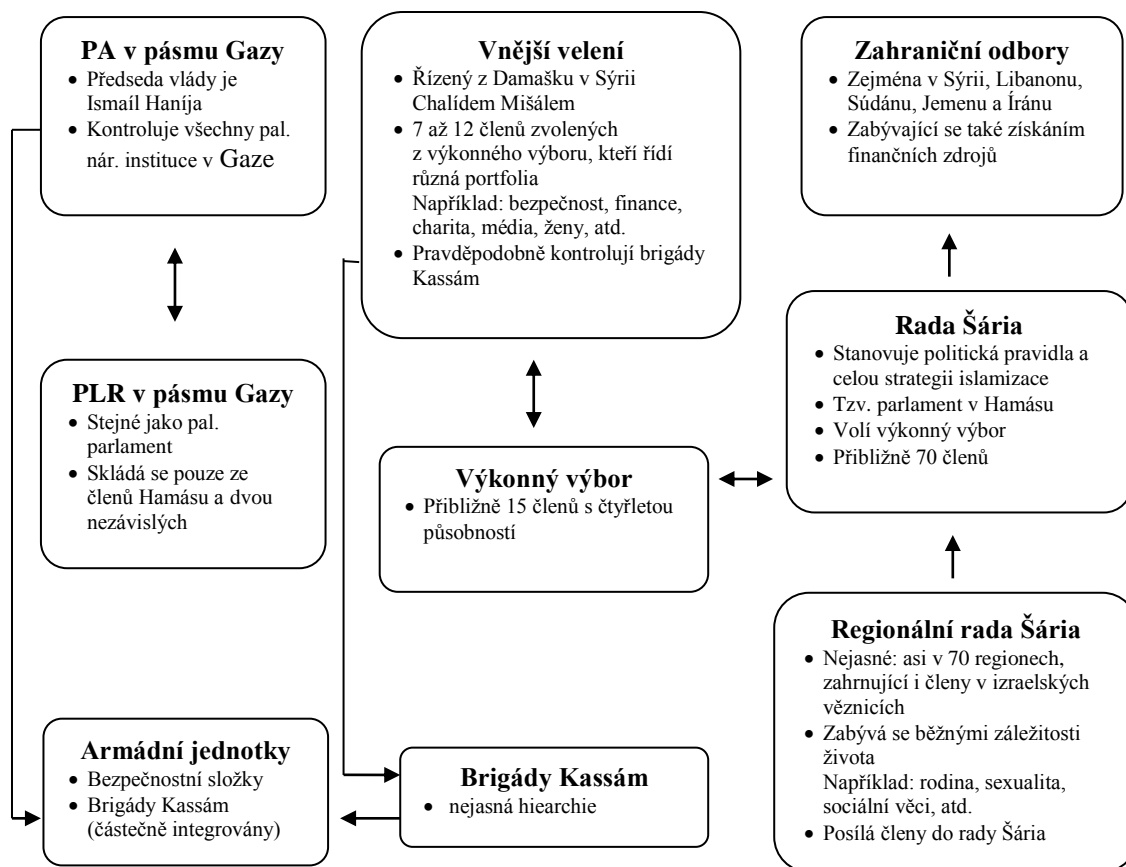
Současná vnitřní struktura organizace je nečitelná, a to z důvodu obav mimosoudních likvidací ze strany Izraele. Veřejně známou osobností je Chalíd Mišál, který pravděpodobně řídí i bojové křídlo, a předseda vlády Izmaíl Haníja. Hamás dále restrukturalizoval právní systém, ve kterém stanovili Radu Šaría jako zprostředkovatele neformálního řešení běžných každodenních problémů.

⁸⁵ LILLIAN GOLDMAN LAW LIBRARY. *Hamas Covenant 1988* [online]. 2008.

⁸⁶ INTROVIGNE, M. *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*. 2003.

⁸⁷ LILLIAN GOLDMAN LAW LIBRARY. *Hamas Covenant 1988* [online]. 2008.

⁸⁸ ČEJKA, M. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. 2007.

Obr. 20: Organizační struktura hnutí Hamás
(Zdroj: DVORÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014)

Ze schématu vyplývá, že velmi významný „orgán“ struktury Hamásu je Vnější velení, řízené Mišálem. Současně tito členové patří i do tzv. zahraničního odboru, kdy mají za úkol získávat finance pro hnutí Hamás. Pro obyvatele pásma Gazy je podstatný také palestinský parlament v pásnu Gazy, který řídí všechny národní instituce v pásnu Gazy, a tím pádem nejvíce ovlivňuje chod tamních lidí. Dále bychom neměli opomenout Radu Šaría, která stanovuje celou strategii islamizace, což samozřejmě též ovlivňuje tamní obyvatele. Tato rada má včleněné tzv. Regionální rady Šaría, které se zabývají běžnými situacemi každodenního života obyvatel pásma Gazy. Bojové křídlo – Brigády Kassám mají utajenou hierarchii, ale předpokládá se, že je řízeno vnějším vedením, tedy Mišálem.⁸⁹

6.1.4 Ideologie

Hnutí Hamás kombinuje ve svém ideovém základu myšlenky islámského fundamentalismu spolu s některými prvky palestinského nacionalismu. Ideovým základem tohoto hnutí nemůže být nic jiného než samotný islám, jelikož jejich heslo zní: „Alláh jako poslední cíl, Prorok jako hlava, Korán jako ústava, džihád jako metoda, smrt pro Alláhovu

⁸⁹ THE JEWISH POLICY CENTER. *Hamas* [online]. 2012.

slávu jako nejžhavější touha.⁹⁰ Mírnou propojenost hnutí Hamás a palestinského nacionalismu ukazuje dvanáctý článek statutu, kde Hamás popisuje, že jejich podoba nacionalismu vychází především z nejvýznamnějšího činitele, a tím je náboženství – islám. Dále také je zmíněno v tomto článku, že není nic opravdovějšího a hlubšího než vedení džihádu proti nepříteli, jemuž je potřeba se postavit čelem, když vložil svou nohu na muslimskou zemi.⁹¹

Na základě argumentace charty Hamásu se mohou odvodit tři základní cíle:

- osvobození území Palestiny, na které mají nárok jen Palestinci a nikdo jiný,
- likvidace izraelského státu, jehož existence vzhledem k Palestincům může být brána jako nelegitimní a časově omezená,
- vytvoření jednotného islámského státu na celém území Palestiny.⁹²

Také ze statutu Hamásu lze vyvodit pět základních a klíčových ideových principů, na kterých je hnutí založeno⁹³:

- univerzální charakter hnutí,
- národně teritoriální princip (11. článek výslovně uvádí, že půda Palestiny je výlučně „islámská“ a je předurčena pro muslimské generace),
- Politický princip (je myšlen převážně vztah k OOP k jeho sekularizaci),
- sociální princip (v 10. článku Hamás odkazuje na sociální vizi hnutí; do tohoto principu můžeme zařadit i vzdělávací vize hnutí a role muslimských žen v rodinách),
- princip ozbrojeného odboje (Hamás prohlašuje džihád jako svoji strategickou cestu a zároveň odmítá jakékoliv mírové iniciativy, jelikož je přesvědčen, že nelze palestinskou otázku vyřešit jinak než prostřednictvím džihádu. Navíc džihád Hamás vnímá jako osobní náboženskou povinnost).

6.2 Al Fatah

6.2.1 Nacionalismus v palestinském prostředí

Válka z roku 1948 měla za následek rozptýlení palestinského lidu, zhroucení dosavadních politických, nacionalistických tendencí a přeorientování jejich politiky a identity.

⁹⁰ LILLIAN GOLDMAN LAW LIBRARY. *Hamas Covenant 1988* [online]. 2008.

⁹¹ INTROVIGNE, M. *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*. 2003

⁹² Území rozprostírající se od Středozemního moře až po řeku Jordán.

⁹³ THE REUT INSTITUTE. *Hamas Covenant* [online]. 2006.

V letech 1948–1967 byla palestinská politika pod vlivem panarabismu, a tudíž neexistoval prostor pro tvorbu palestinské identity. Prakticky během devatenácti let existence Izraele byl palestinský nacionalismus utlumen. Změna paradoxně nastala po šestidenní válce a následné okupaci Západního břehu a pásma Gazy. Tato okupace posílila palestinskou identitu a přesvědčení, že se musí především spoléhat sami na sebe než na okolní arabské státy, což vedlo k větším politickým aktivitám. Od roku 1967 OOP začalo formulovat své cíle převážně s důrazem na místní priority Palestinců, což mělo za následek utváření palestinského nacionalismu. Tedy od roku 1967 můžeme říci, že palestinský nacionalismus sílil a znovu vznikaly izraelsko-palestinské konflikty.⁹⁴

Objevují se i názory, že významný vliv na utváření palestinské identity měla politika okolních arabských států, jejichž nedostatek zájmu o palestinskou otázku motivoval samotné Palestince k větší aktivitě. Další názor tvrdí, že na vytváření palestinské identity neměl vliv sionismus.

6.2.2 Založení Fatahu

Rozdělení základny Muslimského bratrstva mělo následně vliv i na založení Fatahu. Ahmad Izmaíl Jásín přilnul k neotradicionalistické názorové linii. Tak naopak Fatah byl složen ze skupin, které se ztotožňovaly s al-Wazírovým memorandem. Tato názorová orientace vyplývala z teorie „islamizace shora“ tedy prostřednictvím vojenské aktivity.⁹⁵ Al-Fatah byl založen členy palestinské diaspory, vzdělanými studenty ze státu Perského zálivu, v roce 1958 v Kuvajtu, který je dnes nejsilnější složkou Organizace pro osvobození Palestiny. V současnosti nacionalističtí velitele Fatahu nejsou rádi, když se jim připomíná spojitost Fatahu s Muslimským bratrstvem. Hlavním zakladatelem Fatahu byl Jásir Arafat, který organizaci vedl až do své smrti v roce 2004.⁹⁶ Fatah neboli Palestinské národně osvobozené hnutí, byl založen na základě rostoucího nacionalismu v Palestině, který se následně i díky této organizaci prudce vyvíjel po roce 1967. Organizace se nechala inspirovat skupinami odboje z předválečných období. Až do roku 1964, kdy byla Arabskou ligou vytvořena na nátlak Egypta Organizace pro osvobození Palestiny, organizace zůstávala v ústraní. Za první teroristický útok je považovaný nezdařený pokus o sabotáž izraelského akvaduktu z roku 1965, nicméně do popředí se organizace dostává až po šestidenní válce.⁹⁷

⁹⁴ PROCON.ORG. – ISRAELI-PALESTINIAN. *Why Did Palestinian Nationalism Decline after the First Arab-Israeli War in 1948, and Why Did It Re-Emerge after the 1967 War?* [online]. 1999.

⁹⁵ INTROVIGNE, M. *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*. 2003

⁹⁶ REICH, B. a GOLDBERG, D. *Historical dictionary of Israel*. 2008.

⁹⁷ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

Po šestidenní válce se OOP se do jisté míry zbavila závislosti na egyptském vlivu a tvorbou programu s důrazem na místní obyvatelstvo se popularita organizace výrazně zvětšovala. Fatah byl připojen k OOP v roce 1968. Arafat se stal předsedou výkonného výboru OOP. Členové Fatahu byly včleněni do palestinské samosprávy a Palestinské legislativní rady. Fatah se tak stal dominantní složkou palestinského národního hnutí.⁹⁸

V roce 1974 byla na summitu uznaná OOP jako legitimní reprezentant palestinského lidu. Uznání OOP Izraelem v 90. letech a vytvoření palestinské autonomie umožnilo Fatahu svá sídla přemístit na Západní břeh a do pásma Gazy. Politici Fatahu se stali významnými aktéry izraelsko-palestinského mírového procesu 90. let. V průběhu druhé intifády se mnoho složek Fatahu zradikalizovalo a podílelo na protiizraelském násilí. Významný okamžik pro organizaci Fatahu byla v roce 2004 smrt Arafata, dlouholetého předsedy a zakladatele. Po jeho smrti zesílil vnitropolitický konflikt uvnitř Fatahu a zvýšilo se napětí mezi Fatahem a Hamásem. Fatah de facto dominoval na politické scéně v Palestinské autonomii až do roku 2006, kdy byl v demokratických volbách poražen hnutím Hamás.⁹⁹

6.2.3 Organizační struktura

V současnosti je hlavní představitel M. Abbás, který je zároveň i prezidentem Palestinské autonomie. Hlavním velitelem ozbrojené složky Fatahu (Fatah-Tanzímu) je Marwan Barghútí, který je v současnosti vězněn v Izraeli.¹⁰⁰ I přesto, že je ve vězení, kde si odpykává pětinašobný doživotní trest, má velký vliv na politické dění v Palestinské autonomii. Dokonce v roce 2005 chtěl kandidovat na prezidentské křeslo z vězení, protože byl velmi populární, nakonec ale na nátlak Fatahu přenechal kandidátku za politickou stranu Mahmúdovi Abbásovi. V současnosti patří k radikálnějším členům Fatahu. V roce 2014 vyzýval palestinskou samosprávu k třetí intifádě proti Izraeli.¹⁰¹

Organizační struktura hnutí je velmi propracovaná. Pro naše potřeby budou rozebrány níže tři nejvýznamnější orgány. Řídícím orgánem Fatahu je Generální kongres, který jmenuje všechny ostatní členy úředních institucí a nastavuje strategii celého hnutí. Skládá se z členů regionálních kongresů. Jeho počet se během let navyšoval. Nyní má kolem 2 300 členů. Schází se každých pět let.

Ústřední výbor Palestinského osvobozenického hnutí představuje výkonnou moc. Je prakticky zodpovědný za každodenní chod Fatahu. Skládá se z 21 členů. Osmnáct členů je

⁹⁸ ČEJKA, M. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. 2007.

⁹⁹ Tamtéž

¹⁰⁰ PASSIA. *Fatah & Hamas And the Issue of Reconciliation* [online]. 2013.

¹⁰¹ BBC. *Profile: Marwan Barghouti* [online]. 2011.

voleno tajným hlasováním a tři členové jsou jmenováni za předpokladu, že dostanou dvě třetiny hlasů ústředního výboru. Členové zpracovávají a vytvářejí různé podklady pro rozvoj mezinárodních vztahů, kultury, školství, hospodářství a jiné. Hlavní náplní práce je tvorba a zpracovávání podkladů týkajících se politických, organizačních, vojenských či finančních plánů pro generální kongres a revoluční radu. Zasedání se koná alespoň jedenkrát do měsíce. V případě aktuální situace je možné svolat výjimečné zasedání.¹⁰²

Třetí nejvýznamnější orgán Fatahu je Revoluční rada, která je de facto parlamentem a kontrolním orgánem Fatahu. Zpracovává a vytváří plány politiky Fatahu v některých oblastech, kde Generální kongres není schopen rozhodnout, protože je zapotřebí ke schválení dvě třetiny hlasů. Revoluční rada je řízena generálním tajemníkem. Rada je složena z 80 členů. V době mezi dvěma zasedáními Generálního kongresu je Revoluční rada nejvyšším orgánem v hnutí. V její kompetenci je především kontrola dodržování a realizace plánu Generálního kongresu, dohled nad militantními záležitostmi a projednávání rozhodnutí, postupů a návrhů ústředního výboru. Mnoho členů je současně i členy ústředního výboru. Schází se každé tři měsíce.¹⁰³

Existuje i tzv. „malý generální kongres“, který můžeme nazvat Generální radou, která doposud nebyla sestavena, ale strukturální systém Fatahu s ní počítá. Byla navržena proto, aby mohla být svolána v naléhavých případech, které neumožňují z časového hlediska zasedání Generálního kongresu a Revoluční rady.¹⁰⁴

V roce 2009 na valném shromáždění Generálního kongresu byl navrhnutý nový orgán – Poradní rada, který byl následně odsouhlasen Revoluční radou. Poradní rada byla v podstatě vytvořena proto, aby absorbovala bývalé členy Generálního kongresu a Revoluční rady. Skládá se z 51 členů a schází se přibližně třikrát až čtyřikrát do roka. Jejím hlavním úkolem je napomáhat hlavním představitelům Generálního kongresu a Revoluční rady.¹⁰⁵

Z hlediska militantních složek Fatahu je nejvýznamnější Tanzím, který byl vytvořen Jásirem Arafatem v roce 1995 jako protiváha rozvíjejících se palestinských radikálních organizací. Hlavním motivem založení této složky bylo pravděpodobně zajištění podpory palestinských radikálů, kteří začali sympatizovat s jinými organizacemi, například s Hamásem

¹⁰² PROCON.ORG. – ISRAELI-PALESTINIAN. *1965 Fatah Constitution* [online]. 2008.

¹⁰³ Tamtéž

¹⁰⁴ PASSIA. *Fatah & Hamas And the Issue of Reconciliation* [online]. 2013.

¹⁰⁵ Tamtéž

či Palestinským islámským džihádem. I přes jednoznačnou spojitost organizace Fatah s frakcí Tanzímem tak Fatah nikdy oficiálně neuznal Tanzím jako jeho součást.¹⁰⁶

6.3.4 Ideologie

Ideologie Fatahu prošla od založení až po současnost určitým vývojem. Fatah se transformoval v průběhu let z radikální teroristické organizace až k pragmaticky smýšlející politické organizaci, která je uznávána Západem. V současnosti se dá jeho ideologie charakterizovat jako umírněný sekulární palestinský nacionalismus. V devadesátých letech uznal mírové smlouvy s Izraelem a jeho současná vize je vytvoření dvou samostatných států z hranic z roku 1967 s hlavním městem Východní Jeruzalém.¹⁰⁷

Ve svých začátcích svoji ideologii Fatah postavil na základech palestinského nacionalismu. Tento charakter lze jasně spatřit v konstituci Fatahu, která byla vydaná v roce 1965. Konkrétněji v první kapitole v člancích 1 – 11.¹⁰⁸

Postupem času však Fatah musel reagovat na měnící se situaci na palestinském území. S konfrontací s OOP postupně musel akceptovat a uznat rezoluci OSN č. 181 a č. 242, kde de facto potvrdil právo na existenci Izraele a přijal návrh na vznik dvou samostatných států na území Palestiny. Po mírových dohodách se následně musel vypořádat s neustále se zvyšující popularitou svého hlavního rivala – Hamásu. I když Fatah uznal izraelsko-palestinské mírové smlouvy, nikde ve svých oficiálních dokumentech nezměnil své cíle. Ve své konstituci z roku 1965 definuje pět základních cílů:¹⁰⁹

1. Úplné osvobození celého území Palestiny a eradikace sionistické existence.
2. Zřízení nezávislého demokratického státu s plnou suverenitou na všech palestinských územích a zajištění právní a civilní ochrany občanů bez jakékoliv rasové či náboženské diskriminace.
3. Vytváření progresivní společnosti, ve které budou garantována základní lidská práva a svobody.
4. Aktivní účast nově zformulované společnosti ve snaze budování nezávislé a progresivní arabské společnosti.
5. Podpora všem utlačovaným osobám.

¹⁰⁶ GLOBALSECURITY.ORG. Fatah Tanzim [online]. 2016.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ PROCON.ORG. – ISRAELI-PALESTINIAN. 1965 Fatah Constitution [online]. 2008.

¹⁰⁹ Tamtéž

6.3 Komparace

Odlišnost dvou hnutí si lze všimnout hned na začátcích jejich existence, kdy Hamás se nejprve přiklonil k neotradicionalismu, naopak Fatah razil myšlenku ozbrojeného odboje proti Izraeli. Z analýzy statutu Hamásu zřetelně vyplývá, že Hamás definuje svůj vztah vůči Fatahu jako opozici. Podle Hamásu Fatah podléhá laickým a západním sekularizačním ideologiím. Jelikož Hamás striktně odmítá laický charakter státu a usiluje o vybudování státu, který by důkladně zachovával muslimské zákony přesně podle tradic islámského fundamentalismu a ideálu Muslimského bratrstva, je jejich vzájemný vztah především v protikladu. OOP a Fatah palestinskou problematiku vnímají spíše jako národní a politickou záležitost, avšak Hamás jasně uvádí, že tato problematika má nadnárodní charakter.

Mezi nejhlavnější rozdíly dvou hnutí musíme považovat různý postoj k diplomacii vůči Izraeli. Fatah uznal mírové smlouvy z Osla a sám se v současnosti snaží najít diplomatické řešení. Hamás chápe diplomacii jako negativní pojem, jelikož v diplomacii existuje kompromis, ale v náboženství nikoliv. I proto Hamás termín kompromis vnímá z náboženského hlediska jako hřích či zradu. S tímto postojem souvisí i menší míra náboženské ideologie v konstituci, kvůli které mnoho tamních lidí začalo sympatizovat více s Hamásem. Pokud porovnáme organizační strukturu, lze vyzorovat, že Fatah má propracovanější strukturu, která se více podobá politické straně, ale Hamás má zase organizační strukturu mnohem více efektivní a méně zkorumpovanou.

Ačkoliv Hamás a Fatah se nám jeví jako zcela odlišné, můžeme i u nich nalézt společné rysy. Mezi významný společný rys patří, že v čele hnutí je dominantní charismatická osobnost. V minulosti, konkrétně do roku 2004, toto tvrzení bylo ještě více patrné, jelikož v čele hnutí stáli Jásir Arafat, který založil Fatah, a Ahmad Izmaíl Jásín, který také založil hnutí Hamás. V současnosti v konfrontaci jsou Chalíd Mišál a Mahmúd Abbás. Dalším společným rysem je, že obě dvě hnutí mají své militantní křídlo, i když Fatah ho nikdy oficiálně neuznal. Zajímavostí je, že vlastně Hamás nyní zastává politiku, kterou Fatah zastával před rokem 1993.

Ve skutečnosti je ale zmíněný vztah mnohem komplikovanější, než se nám může jevit na základě rozboru statutu Hamásu a konstituce Fatahu. Tento vztah se vyznačuje na jedné straně dialogem a spoluprací, na druhé straně také i vzájemnou kritikou a konfrontací. V posledních letech převládá tvrzení široké veřejnosti, že Fatah se transformoval z radikálního nacionalistického hnutí v umírněnou politickou stranu, která má zájem o mírové řešení, naopak Hamás si ponechal svůj radikální koncept a je tedy víceméně politickým

protikladem Fatahu. Z této stručné komparace dvou významných hnutí na území Palestinské autonomie se dá vypočítat, že z pásma Gazy, kde vládne Hamás, a Západního břehu, kde je více zakořeněn Fatah, se dnes staly dvě samostatné geografické a politické entity s různými výhledy do budoucnosti.

Pro přehledné srovnání zde uvedeme tabulku vybraných informací:

Tab. 15: Srovnání vybraných informací Fatahu a Hamásu

	Fatah	Hamás
Vznik	Kuvajt, 1967	pásmo Gazy, 1987
Hlavní zakladatelé	Jásir Arafat, Mahmúd Abbás, Farúk Kadúmí a další	Ahmad Izmaíl Jásín, Abdul Azíz Rantisí a další
Sídlo	Ramalláh, Západní břeh	Gaza city, pásmo Gazy
Velitelé v exilu	Farúk Kadúmí (předseda Fatahu)	Chalíd Mišál (šéf vnějšího velení) Musa Abu Marzuq (zástupce vnějšího velení od r. 1997)
Místní velitelé	Mahmúd Abbás (prezident PA) Marwan Barghoutí (lídr Tanzímu)	Izmaíl Haníja (de facto premiér pásma Gazy od roku 2007)
Struktura	Generální kongres, Revoluční rada a Ústřední výbor	Vnější velení, Zahraniční odbor a PA v pásmu Gazy
Hlavní dokumenty	Fatah konstituce (1965), Fatah vnitřní listina (2009)	Statut Hamás, 1988
Ideologie	Umírněný palestinský nacionalismus	Kombinace radikálního islám. fundamentalismu s pal. nacionalismem
Vize	Dvoustátní řešení s palestinským, demokratickým multináb. státem v hranicích z roku 1967 s hlavním městem Východní Jeruzalém	Vytvoření palestinského státu založeného na přísném dodržování muslimského zákona v celé Palestině
Postoj k Oslu	Souhlas	Nesouhlas
Militantní frakce	Tanzím, Brigády mučedníka Jásira Arafata	Brigády Kassám
Na seznamu teroristických organizací	Fatah ne Brigády mučedníka J. Arafata ano	Hamás ano Brigády Kassám ano
Vztah k OOP	Hlavní představitelé, od roku 1969	Hamás není včleněn do OOP

(Zdroj: PASSIA. *Fatah & Hamas And the Issue of Reconciliation* [online]. 2013, upraveno.)

6.4 Analýza voleb a následná reakce

V této kapitole se budeme zabývat jednotlivými volbami a reakcí po parlamentních volbách v roce 2006.

6.4.1 Prezidentské a komunální volby

Po Arafatově smrti byl vyhlášen nový termín přímých voleb. Datum bylo stanoveno na 9. ledna 2005. Jednalo se v pořadí o druhé prezidentské volby, první proběhly v roce 1996, které s jasným předstihem vyhrál Jásir Arafat. Druhé prezidentské volby se však v mnoha ohledech lišily oproti prvním. V těchto volbách bylo mnohem více kandidátů a nebyla zde žádná osobnost, která by představovala jasně dominantní roli. Předpokládalo se, že možným vítězem by se mohl stát Mahmúd Abbás. Tyto prognózy se změnily, když se na poslední chvíli do voleb zapsal i Marwan Barghúti, který byl po smrti Arafata a šejcha Jásína nejpopulárnější osobností v Palestině. V 90. letech byl velkým zastáncem mírových jednání, avšak v průběhu druhé intifády se zradikalizoval. Hlavní problém čněl v tom, že si odpykává pětinasobný doživotní trest v izraelské věznici. Nakonec na nátlak Fatahu svoji kandidaturu stáhnul. Zajímavé je, že na kandidátce se objevil bratranec Marwana – Mustafa Barghúti, který ale v žádném případě neměl takovou podporu jako již zmíněný Marwan. Od voleb se distancovalo radikální hnutí Hamás, které by jinak bylo velmi vážným konkurentem M. Abbáse.

Tab. 16: Výsledky prezidentských voleb z roku 2005

Kandidáti	Politické strany	Celkem hlasů	v %
Mahmúd Abbás	Fatah	501 448	62,52
Mustafa Barghúti	Nezávislý	156 227	19,48
Taysir Khalid	DFOP*	26 848	3,35
Adb Al-Halim Ashqar	Nezávislý	22 171	2,76
Bassám Al-Salhi	Lidová strana Palestiny	21 429	2,67
Assayed Barakeh	Nezávislý	10 406	1,30
Adb Al-Kazim Shbair	Nezávislý	5 717	0,71
Vadný hlasovací lístek		30 672	3,82
Prázdny hlas. lístek		27 159	3,39
Celkem		802 077	100,00

* Demokratická fronta pro osvobození Palestiny

(Zdroj: CENTRAL ELECTIONS COMMISSION. *The Presidential Elections 2005* [online]. 2016, upraveno)

Z tabulky jasně vyplývá, že M. Abbás prezidentské volby vyhrál jednoznačně s 62 %. Dále lze vyzdvihnout, že volební účast byla docela vysoká, přibližně okolo 65 %¹¹⁰ možných voličů se zúčastnilo voleb, a to i přes bojkot Hamásu. Poslední zajímavou informací je fakt, že mnoho hlasovacích lístků bylo buďto vadných nebo zcela nevyplněných. Přítomnost mezinárodních a domácích pozorovatelů přispěla k relativně úspěšným volbám z hlediska korektnosti a bezpečnosti.¹¹¹

Mezi lety 2004–2006 se měly konat komunální volby, které byly kvůli organizačním schopnostem palestinské samosprávy zorganizovány v pěti kolech. Nejvýznamnější bylo první kolo místních voleb, které se konaly v 36 místních lokalitách. Na Západním břehu toto kolo bylo provedeno 23. prosince 2004 v 22 místech, zatímco v pásnu Gazy se první kolo odehrálo dne 27. 1. 2005.¹¹² Komunálních voleb se zúčastnilo i hnutí Hamás. I proto tyto volby mnohem lépe demonstrují rozložení sil mezi Fatahem a Hamásem. Na Západním břehu v celkovém součtu vyhrál Fatah s 44,4 %, nicméně velmi blízko za nimi s 35,6 % skončil Hamás. Očekávané výsledky v pásnu Gazy byly mnohem napjatější, protože Hamás má v pásnu Gazy daleko větší podporu než na Západním břehu. Radikální Hamás šel do voleb s heslem: „Společně v krvi, společně v rozhodování“. Přibližně 80% volební účast přivedla Hamás k výraznému vítězství nad Fatahem. Ten zde získal jen 30 %. Zatímco Hamás obsadil 65 % všech křesel ve zdejších zastupitelstvech.¹¹³ Můžeme tvrdit, že výsledky těchto voleb mírně nastínily opravdové rozložení sil a oblíbenosti tamních obyvatel. Komunální volby v některých oblastech se konaly po 30 letech. Volby do místních zastupitelstev jsou obecně považovány za významný indikátor rozložení politických sil a můžeme je tedy vnímat i jako tzv. „předstupeň“ k výsledkům voleb do parlamentu, které se uskutečnily v roce 2006.¹¹⁴

Místní volby proběhly i v roce 2010 a v roce 2012, ale jen na Západním břehu, jelikož Hamás odmítnul v pásnu Gazy zorganizovat volby bez usmíření se svým rivalem Fatahem.¹¹⁵

6.4.2 Parlamentní volby

V duchu smlouvy z Osla se v roce 1996 konaly první palestinské parlamentní volby. Západní břeh byl rozdělen do jedenácti okrsků a pásno Gazy do pěti. Volby skončily přesvědčivým vítězstvím Fatahu s 75 % hlasů. Přispěl k tomu i fakt, že Hamás a Islámský džihád volby bojkotovaly kvůli svému odporu k mírovým procesům. Fatah získal 55 křesel

¹¹⁰ CRS REPORT FOR CONGRESS. *Palestinian elections* [online]. 2006.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² CENTRAL ELECTIONS COMMISSION. *Local election 2004-2005* [online]. 2016.

¹¹³ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

¹¹⁴ CRS REPORT FOR CONGRESS. *Palestinian elections* [online]. 2006.

¹¹⁵ INTERNATIONAL FOUNDATION FOR ELECTORAL SYSTEMS. *Palestinian Local Elections 2010* [online]. 2010.

v palestinském parlamentě a jednoznačně řídil a koordinoval palestinskou politiku. Další volby byly naplánované mezi lety 2000 – 2003, vlivem vypuknutí druhé intifády byl termín voleb přesunut na 26. ledna 2006.¹¹⁶

V červnu v roce 2005 palestinský parlament změnil volební zákon z roku 1995 z důvodů velké kritiky proporcionality ze strany americké administrativy a Izraele. Izrael a USA se domnívaly, že změna volebního zákona povede k větší demokratičnosti. Byl tedy nahrazen většinový model za smíšený volební systém. Dále také byl zvýšen počet členů z 88 na 132. Dvě třetiny byly voleny v regionálních obvodech či distriktech a jedna třetina národním systémem. Volební účast přesáhla 80 %, což je přibližně 980 tisíc voličů z 1,27 milionů. Existovalo přes 1008 volebních místností (754 na Západním břehu a 254 v pásnu Gazy). Celkově se o 132 křesel v palestinském parlamentě ucházelo 728 kandidátů. Na korektnost, bezpečnost a regulérnost demokratických voleb dohlíželo mnoho mezinárodních pozorovatelů. Jejich zprávy konstatovaly, že volby byly provedeny efektivně a organizovaně. Žádné násilné incidenty nebyly zaznamenány, jen v oblasti Hebronu a Východního Jeruzaléma byl hlášen omezený přístup a přítomnost zbraní ve volebních místnostech.¹¹⁷

Tab. 17: Výsledky palestinských parlamentních voleb v roce 2006

Politické uskupení	Počet hlasů	Podíl hlasů (v %)	Křesla (proporční*/ v distriktech)
Změna a reforma (Hamás)	440 409	44,45	74 (29/45)
Fatah	410 554	41,43	45 (28/17)
Mučedník Abú Alí Mustafa	42 101	4,25	3 (3/0)
Alternativa	28 973	2,92	2 (2/0)
Nezávislá Palestina	26 909	2,72	2 (2/0)
Třetí cesta	23 862	2,41	2 (2/0)
Svoboda a sociální spravedlnost	7 127	0,72	0 (0/0)
Svoboda a nezávislost	4 398	0,44	0 (0/0)
Mučedník Abú Abbás	3 011	0,30	0 (0/0)
Národní koalice pro spravedlnost a demokracii	1 806	0,18	0 (0/0)
Palestinská spravedlnost	1 723	0,17	0 (0/0)
Nezávislí	-	-	4 (0/4)
Celkem	990 873	100,00	132 (66/66)

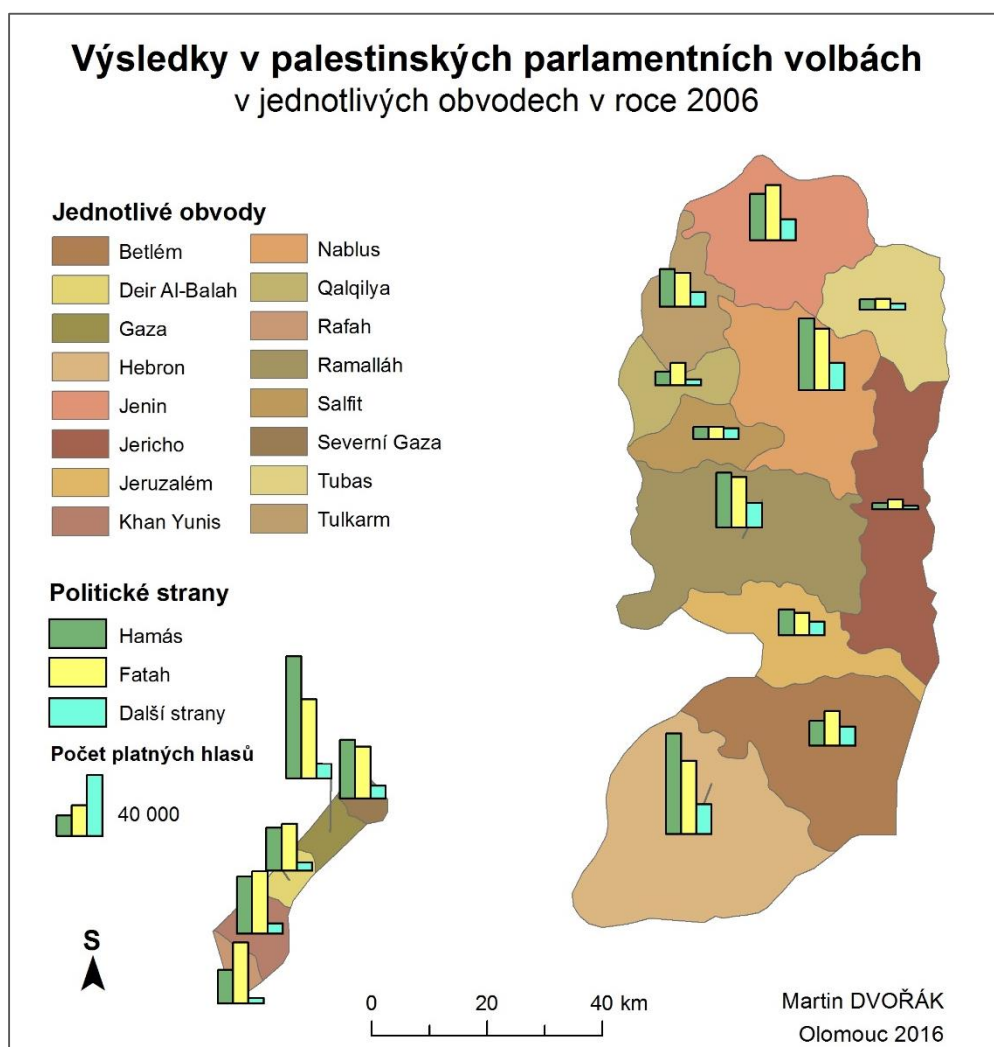
* parlamentní křesla byla přidělena podle metody Sainte Lague

(Zdroj: DVOŘÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014)

¹¹⁶ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

¹¹⁷ CRS REPORT FOR CONGRESS. *Palestinian elections* [online]. 2006.

Dne 26. ledna 2006 proběhly v pořadí druhé palestinské volby do parlamentu, které ale už nebojkotoval Hamás. Překvapivým vítězem se stal Hamás s 44,45 %. Hamás kandidoval pod politickým uskupením Změna a reforma a získal nadpoloviční většinu křesel (74/132), avšak podle tabulky získal přibližně jen o 30 tisíc hlasů navíc. Porážku Fatahu ovlivnilo mnoho faktorů. Jeden z hlavních je neprůhlednost a korupce ve vlastních řadách. Dále volební kampaň Fatahu byla jen plná frází, naopak Hamás svoji politickou kampaň jednoznačně zaměřil na to, co Palestinci chtějí slyšet. Oproti rozhádanému Fatahu působil Hamás daleko kompaktněji a soudržněji s tamními obyvateli.¹¹⁸

Obr. 21: Výsledky v palestinských parlamentních volbách v roce 2006

(Zdroj dat: CENTRAL ELECTIONS COMMISSION, 2016)

¹¹⁸ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

Tab. 17: Srovnání hlasů Hamásu a Fatahu v parlamentních palestinských volbách v jednotlivých obvodech v roce 2006

Obvody	Hamás		Fatah		Součet všech platných hlasů
	Počet hlasů	Podíl hlasů v %*	Počet hlasů	Podíl hlasů v %*	
Jeruzalém	16 035	41,85	13 698	35,75	38 312
Jenin	28 196	37,81	33 796	45,32	74 564
Tulkarem	22 883	43,52	20 667	39,31	52 575
Tubas	6 323	38,08	6 673	40,19	16 604
Nablus	44 000	44,71	37 635	38,24	98 417
Qalqilya	8 349	32,43	13 765	53,46	25 748
Salfit	7 501	35,41	7 278	34,35	21 186
Ramalláh	33 686	42,24	30 939	38,80	79 741
Jericho	3 861	33,10	5 833	50,00	11 666
Betlém	15 140	31,51	21 255	44,23	48 052
Hebron	61 433	49,49	44 668	35,98	124 137
S. Gaza	35 781	46,95	31 559	41,41	76 212
Gaza city	74 816	56,72	48 328	36,64	131 894
Dajr al-Balah	26 550	43,87	28 681	47,39	60 518
Khan Yunis	35 070	43,96	38 384	48,11	79 786
Rafah	20 785	40,39	27 395	53,23	51 461
Celkem	440 409	44,45	410 554	41,43	990 873

*Počítáno jen z platných volebních lístků

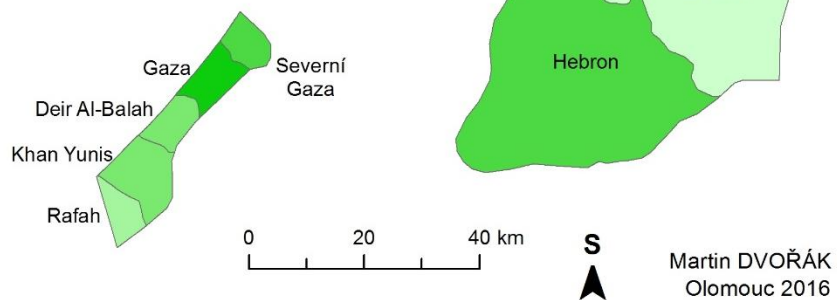
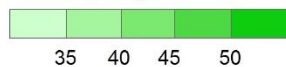
(Zdroj: CENTRAL ELECTIONS COMMISSION. *Results* [online]. 2016, upraveno)

Z tabulky č. 17. vyplývá, že hnutí Hamás vyhrálo jen o 30 tisíc hlasů. Tedy jejich vítězství nebylo tak drtivé, jak se v médiích interpretuje. Největší počet hlasů Hamás získal v distriktu Gaza. Dále z tabulky vyplývá, že Hamás měl své zastánce i na Západním břehu a Fatah naopak i v pásmu Gazy.

Volební podpora hnutí Hamás do palestinského parlamentu v roce 2006 v pásmu Gazy a na Západním břehu

Volební podpora hnutí v %

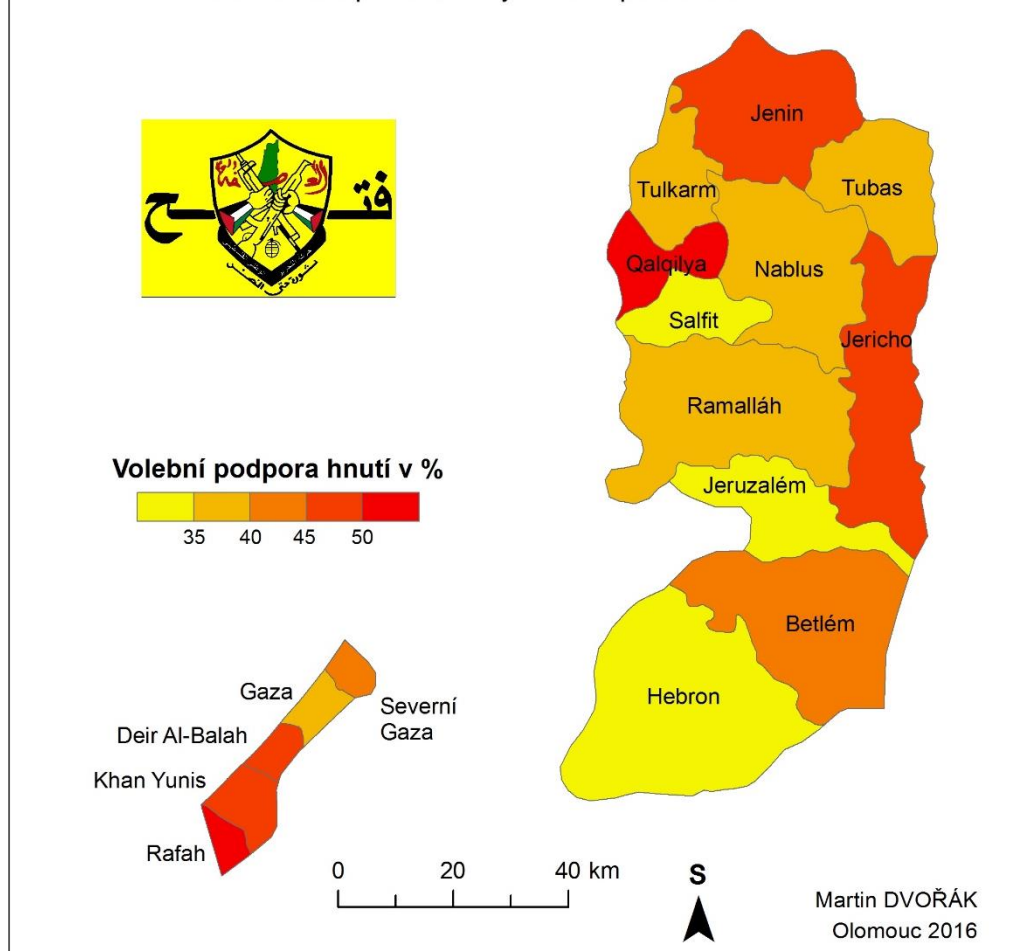

Obr. 22: Volební podpora hnutí Hamás v roce 2006

(Zdroj dat: CENTRAL ELECTIONS COMMISSION, 2016)

Volební podpora hnutí Fatah do palestinského parlamentu

v roce 2006 v pásnu Gazy a na Západním břehu

Obr. 23: Volební podpora hnutí Fatah v roce 2006

(Zdroj dat: CENTRAL ELECTIONS COMMISSION, 2016)

6.4.3 Reakce na volby z roku 2006

Vítězství islamistického hnutí v demokratických volbách vyvolává i nejistoty v arabských zemích, protože se jedná o jedno z prvních islamistických hnutí.

Po vítězství Hamásu ve volbách nebyl schopen se Fatah domluvit s Hamásem na sestavení volební koalice. Vítězství svého rivala nesl opravdu velmi nerad, protože doposud vždy ovládal většinu palestinských institucí a představoval zásadní subjekt v politice Palestinské autonomie. Byla tak sestavena vláda jen z členů Hamásu. Tento krok vyvolal velkou kritiku ze Západu, který nebyl ochotný finančně podporovat Palestinskou autonomii, pokud jejich vláda bude sestavena z členů teroristické organizace, která neuznala existenci Izraele. Jednou z nejkonfliktnějších se stala otázka, kdo bude nyní ovládat bezpečnostní složky. Ty byly totiž do té doby pod vedením Fatahu, s čímž se Hamás nechtěl smířit. Tyto

spory vyvolaly mnoho různých přestřelek mezi bezpečnostními složkami a ozbrojenci Hamásu. Byly zaznamenány i útoky na M. Abbáse či na nově zvoleného premiéra Izmaíla Haníja. Největší napětí eskalovalo v pásmu Gazy, kde probíhaly od prosince 2006 do ledna 2007 tvrdé boje, které můžeme ztotožnit s občanskou válkou. Budoucnost Palestiny znepokojovala nejen Západ, ale i mnohé arabské země. V únoru 2007 byly představitelé Hamásu a Fatahu pozváni do Mekky, kde po obtížných jednáních bylo dosaženo příměří. Byla vytvořena palestinská Vláda národní jednoty, ve které byli zastoupeni představitelé obou hnutí pod vedením předsedy Izmaíla Haníja z Hamásu. Avšak některé frakce obou táborů pokračovaly v bojích i po tomto příměří. V květnu následovalo další kolo větších střetů, které následně vygradovalo k násilnému převzetí pásma Gazy hnutím Hamás. Prezident M. Abbás zareagoval rozpuštěním Vlády národní jednoty a vyhlášením výjimečného stavu. Novým premiérem byl zvolen prozápadní ekonom Salám Fajjád. Ve vládě už nefigurovali žádní ministři z Hamásu. Tyto kroky Hamás neuznal a v Palestinské autonomii nastalo tzv. „dvojvládí“, kdy pásmo Gazy prakticky ovládal Hamás a Západní břeh měl pod správou Fatah.¹¹⁹

Na tuto výjimečnou situaci reagoval Izrael podporou vlády na Západním břehu, uvolněním některých restrikcí zavedených po volbách a naopak zpřísněním blokády pásma Gazy. Evropská unie, která doposud patřila k jednomu z největších finančních podporovatelů Palestinské autonomie se i s USA přiklonila na stejnou stranu jako Izrael, že bude nadále podporovat Palestinskou autonomii, ale jen na Západním břehu. Finanční dary nebude poskytovat strukturám hnutí Hamás. Veškerá prohlášení vedla k jasné hospodářské krizi v pásmu Gazy. Hnutí Hamás našlo své sympatizanty především v kontroverznějších režimech jako Írán, Kuvajt, Saudská Arábie, Katar či Sýrie.

6.5 Stav od roku 2011

V květnu roku 2011 se objevily známky naděje usmíření, když Fatah i Hamás v káhirském sídle Ligy arabských států podepsaly dohodu o usmíření. V době, kdy Blízký východ sužují revoluce a veřejné boje, je však toto podepsání neuvěřitelné. Hlavní problém spočívá v postoji k Izraeli. Hamás má ve své zakládající chartě jeho zničení. Naopak Fatah uznal mírové smlouvy z Osla. Předpokládá se, že ve vnitropolitických otázkách bude mít větší váhu právě hnutí Hamás, což by mohlo mít za následek zrušení mnoha finančních darů ze strany Západu, protože nebudou chtít podporovat teroristickou organizaci Hamás.¹²⁰

¹¹⁹ ČEJKA, M. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. 2007.

¹²⁰ ČESKÁ TELEVIZE. CZ. *Dohoda mezi Palestinci podepsána, bude mít Hamas navrch?* [online]. 2011.

Podepsáním této dohody se obě strany zavázaly, že sestaví přechodnou vládu, jejímž úkolem bude připravit parlamentní volby, které by se měly konat v květnu v roce 2012. Tato stanoviska nakonec nesplnily. Izraelský premiér se k vytvoření palestinské vlády vyjádřil jasně negativně, protože neakceptuje vládu z členů Hamásu, který chce zničit Izrael. Prezidentovi Mahmúdovi Abássovi sdělil, že je potřeba si vybrat mezi mírem s Hamásem a mírem s Izraelem. První praktická opatření ze strany Izraele vedly k pozastavení převodu daní pro palestinskou samosprávu s tím, že je obnoví až ve chvíli, kdy budou vědět, že finance neproudí do struktur hnutí Hamás.¹²¹

Na začátku roku 2014 se objevily zprávy, že Fatah a Hamás jednájí o vytvoření jednotné vlády. Údajně již delší dobu spolupracují na sestavení nové vlády. O snaze skoncovat s dlouholetou rozepří mezi oběma stranami svědčí i prohlášení předsedy vlády Hamásu v pásmu Gazy Izmaíla Haníji, který řekl, že členové Fatahu jsou v pásmu Gazy vítáni, a přislíbil propuštění některých členů Fatahu z vězení v Gaze.¹²² Na konci dubna téhož roku proběhla jedna z definitivních dohod obou stran na sestavení palestinské vlády a také zorganizování voleb do půl roku od sestavení vlády. Na možnou palestinskou vládu s členy Hamásu reagoval Izrael velmi negativně a zastavil mírové rozhovory s Palestinskou autonomií. Pro Izrael by to totiž znamenalo i možné zvolení členů z hnutí Hamás do správy na Západním břehu. I americká administrativa prohlásila, že bude muset v případě sestavení zmíněné vlády přehodnotit finanční pomoc Palestincům, protože jakákoliv palestinská vláda se musí hlásit k politice odmítající násilí a uznat existenci Izraele, což doposud Hamás neučinil. Na druhou stranu Evropská unie dohodu mezi Fatahem a Hamásem označila za významný krok k řešení dvou samostatných států – Izraele a Palestiny. Dále i generální tajemník OSN Kofi Annan dohodu vnímá spíše pozitivně, jelikož v ní spatřuje možný úspěšný budoucí vývoj izraelsko-palestinského konfliktu.¹²³

Palestinská vláda jednoty byla vytvořena 2. června 2014 a fungovala do 17. června 2015. Ministři byli formálně nezávislí a loajální k prezidentovi M. Abbásovi. Žádný ministr nebyl spojován s Hamásem. Předsedou byl zvolen Rami Hamdallah.¹²⁴ De jure vláda byla nezákonná, protože nebyla schválena legislativní radou.¹²⁵ Jednalo se o prozatímní vládu s hlavním cílem připravit parlamentní a prezidentské volby. Dne 17. června 2015 byla podaná demise poté, co M. Abbás sdělil, že není možné spravovat pásmo Gazy, protože Hamás

¹²¹ ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Fatah a Hamás se dohodly na přechodné vládě a volbách* [online]. 2011.

¹²² ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Hamás a Fatah se tajně usmiřují, chtějí vládnout společně* [online]. 2014.

¹²³ ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *První plody palestinského smíru: Izrael zastavil mírové rozhovory* [online]. 2014.

¹²⁴ SALON.COM. *Thumbnails of key ministers in Palestinian Cabinet* [online]. 2014.

¹²⁵ AL-MONITOR. *Hamás threatens vote of no confidence in Abbas* [online]. 2014.

blokuje výkon vládní moci v Gaze. Definitivně se Abbás nejspíše rozhodl, když zjistil, že docházelo k nepřímým rozhovorům Hamásu s Izraelem o změnách podmínek příměří po válce z roku 2014 a palestinská vláda o těchto rozhovorech a jednotlivých krocích Hamásu nebyla informována. Hamás však odmítl jakékoliv jednostranné rozpuštění palestinské konsenzuální vlády bez diskuze všech stran vlády.¹²⁶ V květnu a prosinci téhož roku M. Abbás oznámil přeskupení vlády. V květnu pět ministrů¹²⁷ a v prosinci tři ministři¹²⁸ byli odvoláni a nahrazeni. Někteří palestínští politici obvinili prezidenta ze zneužívání svých pravomocí za účelem vyřizování si svých nesympatií k některým členům. Na květnové přeskupení Hamás zareagoval nesouhlasem jednostranného procesu. Dále se oddělil od dosavadní vlády a udržel si své pozice v pásnu Gazy, které do současnosti spravuje.¹²⁹ Fatah operuje naopak na Západním břehu. De facto jediná oficiální významnější schůze nově vytvořené vlády národní jednoty byla v říjnu roku 2015, kdy vláda řešila rekonstrukci Gazy a mezinárodní finanční podporu, kterou finančně stanovila na čtyři miliardy dolarů.¹³⁰

Představitel OSN pro mír na Blízkém východě v únoru roku 2016 vyzval palestinské frakce k sjednocení. Kromě volání po usmíření také vyzval Izrael k ukončení blokády pásma Gazy. Premiér Hamdallah oznámil, že dosavadní vláda je připravena a ochotna odstoupit, a tím umožnit sestavení nové vlády národní jednoty. Hamás vydal prohlášení, že jsou připraveni jednat o vytvoření nové vlády.¹³¹

Palestinskou autonomii v současnosti tedy sužuje nejen nedořešené mírové jednání s Izraelem, ale i vnitropolitické rozepře a neshody dvou hlavních politických subjektů. Víceméně se dá odvodit, že po jakémkoliv dohodnutí na sestavení vlády s členy Hamásu bude následovat protipalestinská sankce ze strany Izraele.

¹²⁶ ALJAZEERA. *Palestinian unity government resigns* [online]. 2015.

¹²⁷ AL BAWABA. *Palestinian Authority to reshuffle government* [online]. 2015.

¹²⁸ MIDDLE EAST EYE. *Palestinian Authority government reshuffle angers Hamas* [online]. 2015.

¹²⁹ MA'AN NEWS AGENCY. *New cabinet reshuffle on consensus* [online]. 2015.

¹³⁰ ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Palestinská vláda jednoty poprvé řešila, jak vzkřísit Gazu* [online]. 2014.

¹³¹ JEWISH VIRTUAL LIBRARY. *Fatah-Hamas Reconciliation* [online]. 2016.

7 Perspektivy budoucího vývoje

Jedna z „krizových“ možných variant budoucího vývoje je zradikalizování obyvatel na Západním břehu vlivem neustálých izraelských kontrol a rostoucí frustrace z nenaplnění očekávání spojených s mírovým procesem. Tato radikalizace by nepochybně sjednotila Palestince na Západním břehu i v pásmu Gazy a byla by v zájmu Hamásu, který se ostatně dlouhodobě snaží rozšířit svoji působnost a některé oblasti Západního břehu využít pro rozšíření operačního zázemí pro útoky na Izrael. Před naznačeným vývojem – tedy radikalizací Západního břehu – pravidelně varuje i M. Abbás, který v projevu na začátku roku 2016 upozornil na potenciální růst násilností vyvolaný pokračující okupací palestinských území a nekončící výstavbu izraelských osad na Západním břehu.¹³² Je zřejmé, že tento scénář by na obou stranách zvýšil pravděpodobnost použití síly, zřejmě by také posílil izraelské snahy o prostorovou separaci palestinských území, ale perspektivu nalezení kompromisní dohody by rozhodně nezvýšil.

Další možnost je vytvoření skutečné funkční jednotné palestinské národní vlády. Přes řadu pokusů a nadějných dohod se zdá, že minimálně v krátkodobé perspektivě šance na toto řešení spíše klesají. Je však jasné, že jakákoliv vládní spolupráce Hamásu s OOP výrazně naruší palestinsko-izraelskou spolupráci. Potenciální vznik vlády s členy Hamásu by zřejmě znamenal úplné zastavení mírových rozhovorů a velmi pravděpodobně i uvalení sankcí ze strany Izraele. Předpokládá se, že i americká vláda by redukovala své příspěvky Palestinské autonomii. Možnost, že by Hamás ve svém statutu uznal existenci státu Izrael, se všeobecně vnímá jako krajně nepravděpodobná. I proto by potenciální vláda s účastí Hamásu těžko překonávala nedůvěru zahraničních partnerů. Objevují se i názory, že Hamás jednání o vytvoření společné vlády vnímá jen jako zastírací manévr a jeho dlouhodobým cílem je udržení kontroly Gazy jako separátního území politicky silně orientovaného na Egypt (resp. Muslimské bratrstvo). Pro hnutí Hamás je ale důležité oficiálně udržet zdání, že má snahu se usmířit a je připraven jednat, protože tím neztrácí finanční podporu z palestinské samosprávy.

K budoucnosti izraelsko-palestinského konfliktu se nejčastěji diskutuje o dvou možných variantách uspořádání. Od roku 1947 je na stole plán na vytvoření dvou samostatných států – Izraele a Palestiny, avšak v posledních letech se množí názory, že tato varianta je už zastaralá a vzhledem k faktickému rozložení židovského a arabského

¹³² THE JERUSALEM POST. *Analysis: Fatah, Hamas pledge more violence against Israel in 2016* [online]. 2016.

obyvatelstva v prostoru by už nevedla ke konečnému smíru. Jako alternativa je pak nabízena možnost vytvoření jednoho „binárodního“ státu od Středozemního moře až po řeku Jordán.

Například Jeff Halper¹³³ považuje, že „dvoustátní“ řešení je minulost. Tvrdí, že pomalé převzetí kontroly nad oblastí zóny C do palestinské samosprávy může dokonce vést k povstání obyvatelstva a jejímu kolapsu. Sám se přiklání k řešení vytvoření jednoho státu, i když se toto řešení v současnosti zdá nepředstavitelné a nerealizovatelné. Upozorňuje, že binárodní stát už vlastně existuje: palestinská území nejsou klasickým „okupovaným územím“, ale součástí mocensky jednotné politické jednotky rozkládající se mezi Středozemním mořem a řekou Jordán. Svě tvrzení dokládá faktem, že na daném území existuje jedna kontrolní vláda, jedna měna a jedna armáda. Od klasických států se vlastně tento útvar odlišuje jen faktickým apartheidem uplatňovaným na arabském obyvatelstvu – to je omezeno v pohybu, zbaveno možnosti spolurozhodovat o (celo)státní politice a usídleno převážně v segregovaných lokalitách, zatímco občané Izraele disponují v plné míře všemi občanskými právy.¹³⁴

Je podstatné si uvědomit, že v současné době jsou Palestinci stranou, která má formulovat a navrhnout řešení, protože Izrael není nyní nucen dělat kompromisy. Má téměř bezvýhradnou podporu USA a Kanady ve všem, co dělá a – pokud přijmeme Halperovu tezi – současný fakticky binárodní stát, ve kterém je většina Arabů zbavena politických práv, je pro něj vlastně ideálním řešením: umožňuje efektivní bezpečnostní kontrolu arabských komunit a zároveň umožňuje udržet „židovský charakter“ státu i přes nepříznivý vývoj podílu arabské a židovské složky obyvatelstva.

Prezident M. Abbás ve svém posledním funkčním období prakticky nic nezměnil. Je pravdou, že OSN Palestinskou autonomii uznal jako stát, to ale místním obyvatelům prakticky nic nepřináší. Izraelské osady se rozšiřují, islámské hnutí Hamás nadále kontroluje pásmo Gazy a prosazení „dvoustátního“ řešení se momentálně zdá prakticky nemožné.¹³⁵ Mezinárodněprávní uznání de facto virtuálního Palestinského státu Palestince ke skutečné nezávislosti vůbec nepřiblížilo. Je sice pravdou, že je mezinárodní společenství včetně USA mnohem jednotnější v důrazu na „dvoustátní“ model jako žádoucí řešení izraelsko-

¹³³ Jedná se o izraelsko-amerického antropologa, spisovatele a politického aktivistu, který preferuje nenásilné strategie v izraelsko-palestinském konfliktu. V současnosti je ředitelem izraelského výboru proti demolicím domů.

¹³⁴ CANADIAN DIMENSION. *Israel-Palestine: It's Time to Abandon the Two-State Solution* [online]. 2012.

¹³⁵ NAJJAB, N. *Between Myth and Reality: The Palestinian Political Elite and the Two-State Solution* [online]. 2014.

palestinského vztahu, zároveň ale dohody z Osla vytvořily územní rámec, který může ve „dvoustátním“ modelu jen stěží fungovat.¹³⁶

Dřívější strategie Palestinců byla založena na představě, že začlenění Palestiny do mezinárodních organizací vystaví Izrael tlaku mezinárodního společenství, který povede k tomu, že bude souhlasit s vytvořením suverénního arabského státu. Poté, co neuspěla ani tato strategie, ani předchozí dvacetileté vyjednávání a několik desetiletí trvající ozbrojený odboj, je zřejmě čas poohlédnout se po jiném způsobu řešení dané situace. Např. syn M. Abbáse, významný palestinský podnikatel, navrhl, že by se Palestinci měli vzdát dvou státního řešení a místo toho bojovat za izraelské občanství.

Objevují se také zprávy, že pro mladé obyvatelstvo Palestinské autonomie ztratil boj jejich otců a dědů za nezávislost hodně za své původní atraktivitu, a že spíš než o kolektivní práva se zajímají o práva individuální. Mladá generace se přitom logicky dožaduje generační výměny v palestinských národních institucích, kterým v současnosti dominují veteráni OOP ve věku přes 70 let. V roce 2013 byl proveden výzkum, který ukázal, že přes 65 % Palestinců ve věku nad 50 let dává přednost „dvoustátního“ modelu izraelsko-palestinských vztahů, naopak 52 % mladých Palestinců je ochotno akceptovat „jednostátní“ řešení, protože nevěří tomu, že Izrael někdy připustí vytvoření Palestinského státu bez izraelské kontroly. Tento rozdílný generační postoj k řešení je způsoben i tím, že názory starší generace se formulovaly během rozkvětu palestinského národního hnutí, naopak názory mladší generace jsou vytvořené během let následujících po mírových dohodách z Osla.¹³⁷

Skupina mladých Palestinců se vyjádřila izraelskému novináři: *„Izraelský občan si nasedne do auta, jede na letiště a odcestuje více méně kamkoliv. My musíme nejprve podat žádost mnoho měsíců dopředu, projít kontroly a získat zvláštní povolení od izraelských úřadů. Izrael nám nikdy nedovolí vytvoření státu, ale může nám poskytnout stejná práva.“*¹³⁸

S trochou cynismu tedy můžeme konstatovat, že pravděpodobně nejúčinnější způsob, jak by mohli Palestinci dostat od Izraelců nezávislost, by bylo zřeknutí se snahy o její dosažení. Představa jednoho státu s převahou arabského obyvatelstva, kterému není možné

¹³⁶ NAJJAB, N. *Between Myth and Reality: The Palestinian Political Elite and the Two-State Solution* [online]. 2014.

¹³⁷ RUMLEY, G. *The Death and Life of the Two-State Solution: How the Palestinians May Eventually Get Their State* [online]. 2015.

¹³⁸ Tamtéž

donekonečna odpírat základní politická práva, by popřela základy jeho státnosti jako židovského národního státu.¹³⁹

Zajímavostí je, že v odborné literatuře se prakticky nediskutuje možný rozpad Palestinské autonomie, respektive odtržení pásma Gazy. Toto odtržení by mohlo být vyvoláno, jak ze strany Hamásu, tak i ze strany Palestinské autonomie, pro kterou pásmo Gazy představuje spíše finanční přítěž. Díky tomuto odtržení by Západní břeh mohl dosáhnout:

- zrychlení návratu kontroly oblasti zóny C do palestinské správy,
- zlepšení a rychlejší způsob vyjednání mírových rozhovorů s Izraelem,
- navození následné ekonomické spolupráce s Izraelem,
- lepší koordinace a kompaktnosti území,
- spolupráce s mezinárodními organizacemi,
- získání suverénního palestinského státu na Západním břehu.

Obyvatelé na Západním břehu mají už v současnosti velmi odlišnou životní úroveň oproti obyvatelům v pásmu Gazy. V budoucnu se tyto rozdíly budou ještě prohlubovat, což právě může vyvolat otázku této možnosti. Můžeme se domnívat, že obyvatelé Západního břehu mohou začít vnímat pásmo Gazy jako přítěž, jako „brzdu“ jejich potencionálního samostatného státu a ekonomického rozvoje. Obyvatelé na Západním břehu de facto chtějí vzájemné mírové soužití s Izraelci, jejich cílem není zničení Izraele, ale převzetí kontroly nad vlastním územím. Tento cíl by byl „opuštěním“ Gazy určitě urychlen.

¹³⁹ RUMLEY, G. *The Death and Life of the Two-State Solution: How the Palestinians May Eventually Get Their State* [online]. 2015.

8 Závěr

Pásmo Gazy a Západní břeh jsou územní celky jednoho státního útvaru. Avšak z geografického hlediska jsou velmi rozdílné a mají odlišné fyzickogeografické podmínky. Demografický vývoj a jeho současný stav demonstrují, že pásmo Gazy se nachází v populační krizi, naopak Západní břeh vykazuje zlepšení.

Z politického pohledu Západní břeh a pásmo Gazy jsou též velmi rozdílné. Zatímco Západní břeh politicky kontroluje umírněné sekulární hnutí Fatah, tak Gazu od posledních parlamentních voleb z roku 2006 spravuje islamistické hnutí Hamás, které zastává ideologii zničení Izraele. I proto jakékoliv sestavení jednotné národní vlády s členy Hamásu povedou k větší izraelské blokádě a de facto k její nefunkčnosti. V současnosti je situace stabilizována na tzv. „dvojvládí“, které ale nepředpokládá potenciální zvýšení životní úrovně v pásmu Gazy a dořešení více než šedesátiletého izraelsko-palestinského konfliktu. Tento konflikt je ale pro fungování a samostatnost Palestinské autonomie klíčový.

V hospodářské oblasti Západní břeh vykazuje každoročně kladné hodnoty růstu HDP, na druhou stranu ekonomika pásma Gazy se vyvíjí nepředvídatelně, v závislosti na konfliktu mezi Hamásem a Izraelem.

Na začátku diplomové práce bylo vysloveno několik hypotéz. První předpokládala, že ekonomické, demografické a politické rozdíly mezi Západním břehem a pásmem Gazy se od roku 2006 spíše prohlubují. Toto tvrzení se v práci potvrdilo, obě území se v řadě aspektů oddalují a v současnosti je spojuje jen včlenění do Palestinské autonomie. Díky komparaci ekonomických a demografických ukazatelů můžeme potvrdit jejich podstatnou odlišnost: hrubý domácí produkt na osobu v roce 2014 je na Západním břehu přibližně dvakrát vyšší než v pásmu Gazy, přičemž v roce 2005 činil v pásmu Gazy 1375 \$/ob. (90 % HDP Západního břehu) a na Západním břehu 1515 \$/ob. Hypotézu potvrzuje i tabulka č. 8: v roce 1987 měla obě území v podstatě stejnou věkovou strukturu. Pásmo Gazy vykazuje shodné hodnoty i dnes, ale Západní břeh dospěl k výraznému zlepšení. Hodnoty míry nezaměstnanosti, exportu a importu znovu stvrzují prohlubující se rozdíly. Politická odlišnost vyplývá z rozdílných politických strategií Hamásu a Fatahu. Fatah uznal mírové dohody z Osla a je v současnosti prezentován jako umírněné sekulární hnutí, naopak Hamás mírové smlouvy neuznal a má ve svém zakládajícím dokumentu eradikaci Izraele.

Druhá hypotéza nepředpokládá trvalou separaci pásma Gazy od Palestinské autonomie. Samospráva Gazy dostává finanční prostředky od palestinské samosprávy. Hamás

se i proto oficiálně hlásí ke snaze vytvořit jednotnou národní vládu, nicméně o tom, do jaké míry se jedná o jejich hlavní záměr, bychom mohli jen spekulovat. Održení by bylo pravděpodobné jen za předpokladu významného mezinárodního spojence Hamásu, který by dotoval fungování pásma Gazy a sdílel jeho postoj k Izraeli. Naopak v budoucnu při socio-ekonomické stagnaci pásma Gazy by se hypoteticky dalo předpokládat odtržení Západního břehu, jelikož to umožní zrychlené vrácení kontroly nad oblastí zóny C od Izraele, menší závislost na mezinárodní pomoci a výraznější ekonomický růst, který by byl spjat s obnovením mírových jednání s Izraelem.

Třetí hypotéza předpokládá, že vnitropolitické rozdělení ztížilo palestinské vyjednávací pozice při jednáních s Izraelem. Práce tuto hypotézu potvrzuje, protože na základě vnitropolitického rozdělení Palestinské autonomie je její vyjednávací síla výrazně oslabena. Izraelci mohou de facto neustále víceméně legitimně blokovat možnost vzniku samostatného státu Palestina z důvodů bezpečnostních opatření. Na druhou stranu pokud by byla vytvořena národní palestinská vláda s členy Hamásu, tak i nadále Izrael bude provádět blokády. Podstatné pro zvýšení vyjednávací síly celé Palestinské autonomie je odstranění článku ve statutu Hamásu popírající existenci Izraele. Tento krok však autor nepředpokládá, proto se domnívá, že oficiální reprezentanti Palestinské autonomie mají velmi malou váhu v mírových jednáních s Izraelem.

Čtvrtá hypotéza se zabývá otázkou řešení palestinského problému vznikem samostatného státu. Hypotézu práce potvrzuje na základě sedmé kapitoly. Mladší generace Palestinců na Západním břehu se přiklání spíše k „jednostátnímu“ řešení a požaduje stejná práva, jako mají Izraelci. Snaží se začlenit do státu Izrael, neboli vytvořit jeden binárodní stát od Středozemního moře po břeh řeky Jordánu. Jenže pro Izrael je „jednostátní“ řešení neakceptovatelné, a to především z demografického a bezpečnostního důvodu. De facto vytvoření binárodního státu by mohlo v budoucnu znamenat zánik židovského Izraele. Při podpoře Palestinců na mezinárodní scéně by mohlo dojít obratně k izraelskému jednání o „dvoustátní“ řešení. Převážně kroky menšího omezení a zrychleného odevzdání oblasti zóny C, a tím pádem tedy větší možnost vytvoření suverénního samostatného Palestinského státu.

Pátou hypotézu potvrdíme ukázkou informací z posledního konfliktu v pásmu Gazy. V roce 2014 v Gaze klesl HDP o 15 %. V následujícím období se předpokládá výraznější procentuální meziroční skok HDP právě díky mezinárodní humanitární a finanční pomoci, také kvůli zvýšení zaměstnanosti ve stavebnictví. Tento růst je ale způsoben pouze vnějším

kapitálem, takže je jasné, že dva roky po válce HDP v pásnu Gazy nezaznamená takový meziroční vzestup HDP.

Poslední hypotéza předvídá podobnost ideologie Fatahu před rokem 1993 a současné ideologie hnutí Hamás. Před rokem 1993, tedy ještě před nejvýznamnějšími mírovými smlouvami, zastával Fatah politiku tvrdého ozbrojeného odboje proti Izraeli. V současnosti je širokou veřejností vnímán jako umírněný sekulární akceptovatelný Západem politický subjekt Palestinské autonomie. Hamás před rokem 1993 zastával názorovou linii neotradicionalismu, ale od mírových dohod již preferuje ozbrojený odboj proti Izraeli. Samotné hnutí je na seznamu teroristických organizací především díky své strategii sebevražedných atentátů.

9 Summary

The aim of this thesis is the identification of basic area connections and subjectivity of politically geographical relationships between the Gaza Strip and the Jordan West Bank. As the first, was made informative historically geographical introduction into this whole matter. The author tries to highlight important milestones in the history of the focused territories and their surroundings, which had a crucial influence on the situation in whole Middle East region.

This diploma thesis majorly deals with internal political and geographical comparison of two separated area parts of the Palestinian Autonomy. Nevertheless, development of Israeli-Palestinian relationship is also dedicated in the thesis, as it significantly influences internal political situation in the Palestinian Autonomy. In the thesis, there are mentioned physically-geographical determinants, social-economic assumptions and demographical development of these different areas – West Bank and Gaza Strip. Author also shows major economic disparities between the West Bank and the Gaza Strip.

The elections from year 2006 and following reactions represent crucial moment for the internal political characteristics. For this reason, the author analyses and describes in detail the two most significant political movements – Hamas and Fatah, each of which de facto controls one of the focused areas. In the analysis of these movements, author points out significant differences between them and tries to find common characteristics. Further, alternatives of future developments in the Palestinian Autonomy including internal political differentiation are suggested.

The thesis has shown that the situation and possible potential of the economy in the West Bank is significantly higher than in the Gaza Strip, which is controlled by the Hamas movement. Another fundamental information, which is brought up by the thesis, is the fact that the population in Gaza is now placed in worse situation than before year 2005, when Gaza was yet not under absolute control of Hamas. Next point confirming unacceptable condition is the persistent fiscal crisis in the Palestinian autonomy on the West Bank and its incorrect economy that is very much influenced by Israeli occupation of zone C area.

The thesis identifies divergence of these two areas and shows growing disparities between the two parts of one country, which will not be a sustainable conditions.

In the last chapter, the author shows that the most probable acceleration of control transfer over zone C area and this way possible creation of celestial independent state, is in a

sense extracting from the idea of two-state solution. According to the survey from year 2013, significant percentage of young Palestinians, who were born in 90s, prefer to gain the same rights, in other words creation of one binational state. It is caused majorly by the fact that they have not experienced foundation and rise of Palestinian institutions such as PLO.

Furthermore, the author also analyses possible separation of the Gaza Strip from Palestinian autonomy, respectively separation of the West Bank from the Gaza Strip. Differentiation of the two territories is already so wide, that it can happen in the future that the population of the West Bank won't be willing to put up with their "financial burden and the main peace blockage negotiations".

The thesis has also shown inability and impossibility of national Palestinian government creation by Hamas members, because this government was and will be limited by Israeli blockages and won't be able to entirely function in its essence. Because Hamas is evidently not interested in creation of national government, but they want to de facto and de jure control and create own politics of the Gaza Strip and search for own international partners. They do not agree with politics of West Bank, which is, with political strategy of M. Abbas and his political rival Fatah.

The state of the Palestinian Autonomy and its politically-geographical different territories is crucial. Israeli-Palestinian negotiations are in the phase of continuous stagnation. Not even the integration into international organisations nor the acknowledgement of the legal state Palestine by some important countries have not helped M. Abbas to submission of zone C area, by which he aimed to put more pressure on Israeli administration. For this reason, it is necessary to change strategy and start to put forward the politics of one binational state creation, which could in a sense lead to recovery of two-state solution.

10 Seznam použité literatury

1. AL BAWABA. *Palestinian Authority to reshuffle government* [online]. 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.albawaba.com/news/palestinian-authority-reshuffle-government-725210>
2. AL JAZEERA. *Palestinian unity government resigns* [online]. 2015 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/2015/06/palestinian-unity-government-resigns-150617125314649.html>
3. ALJAZEERA. *Brazil recognises Palestine* [online]. 2010 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/12/201012504256198565.html>
4. AL-MONITOR. *Hamas threatens vote of no confidence in Abbas* [online]. 2014 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/11/hamas-no-confidence-vote-abbas-government.html>
5. AMERICASQUARTERLY. *Latin America and Palestine: Watershed or Worthless?* [online]. 2011 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://www.americasquarterly.org/node/2213>
6. BRITISH BROADCASTING CORPORATION. *Profile: Marwan Barghouti* [online]. 2011 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13628771>
7. BRITISH BROADCASTING CORPORATION. *1994: Jewish settler kills 30 at holy site* [online]. 2015 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/february/25/newsid_4167000/4167929.stm
8. BROŽ, Ivan. *Arabsko-izraelské války: 1948-1973*. 1. vyd. Praha: Epocha, c2005. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-7425-044-6.
9. BTSELEM. *Area C* [online]. 2013 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: http://www.btselem.org/area_c/what_is_area_c
10. CANADIAN DIMENSION. *Israel-Palestine: It's Time to Abandon the Two-State Solution* [online]. 2012 [cit. 2016-15-04]. Dostupné z: <https://canadiandimension.com/articles/view/israel-palestine-its-time-to-abandon-the-two-state-solution>
11. CENTRAL ELECTIONS COMMISSION. *Local election 2004-2005* [online]. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.elections.ps/tabid/814/language/en-US/Default.aspx>

12. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/gz.html>
13. CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. *The World factbook* [online]. 2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/we.html>
14. COTTRELL, Robert C. *The green line: the division of Palestine*. Philadelphia: Chelsea House, 2005. ISBN 07-910-8021-8.
15. COUNTRY REPORT. *Palestinian Territory, Occupied. Palestinian Authority Monitor* [online]. IHS Global Inc., 2015 [cit. 2016-04-01].
16. CRS REPORT FOR CONGRESS. *Palestinian elections* [online]. 2006 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33269.pdf>
17. CURTIS, Adrian. *Oxford Bible atlas*. 4th ed. New York: Oxford University Press, c2007.
18. ČEJKA, Marek. *Dějiny moderního Izraele*. 1. vyd. Grada, 2011, 351 s. D (Grada). ISBN 978-802-4729-107.
19. ČEJKA, Marek. *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu*. Brno: Barrister, 2007. ISBN 978-808-7029-190.
20. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Dohoda mezi Palestinci podepsána, bude mít Hamas návrh?* [online]. 2011 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1268432-dohoda-mezi-palestinci-podepsana-bude-mit-hamas-navrch>
21. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Fatah a Hamás se dohodly na přechodné vládě a volbách* [online]. 2011 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1269717-fatah-a-hamas-se-dohodly-na-prechodne-vlade-a-volbach>
22. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Hamás a Fatah se tajně usmiřují, chtějí vládnout společně* [online]. 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1055201-hamas-a-fatah-se-tajne-usmiruji-chtěji-vladnout-spolecne>
23. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Palestina je členem UNESCO, USA přestaly platit příspěvky* [online]. 2011 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1235531-palestina-je-clenem-unesco-usa>

prestaly-platit-prispevky

24. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *Palestinská vláda jednoty poprvé řešila, jak vzkřísit Gazu* [online]. 2014 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1014255-palestinska-vlada-jednoty-poprve-resila-jak-vzkrisit-gazu>
25. ČESKÁ TELEVIZE.CZ. *První plody palestinského smíru: Izrael zastavil mírové rozhovory* [online]. 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1036991-prvni-plody-palestinskeho-smiru-izrael-zastavil-mirove-rozhovory>
26. DEIR YASSIN REMEMBERED. *Deir Yassin remembered* [online]. 2015 [cit. 2015-11-12]. Dostupné z: <http://www.deiryassin.org/>
27. DVOŘÁK, M. *Politickogeografické problémy pásma Gazy*. 2014.
28. EUROPEAN COMMISSION. *Palestine*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/neighbourhood/countries/palestine/index_en.htm
29. EUROPEAN UNION. *Trade in goods with Occupied Palestinian Territory* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/palestine/index_en.htm
30. FAURE, Claude. *Dictionary of the Israeli-Palestinian conflict: culture, history and politics*. Detroit, c2005, 2 v. (viii, 517 p.). ISBN 00-286-5996-1.
31. GLOBALSECURITY.ORG. *Fatah Tanzim* [online]. 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/fatah-tanzim.htm>
32. GOVERNMENT OFFICES OF SWEDEN. *Sweden recognises Palestine and increases aid* [online]. 2014 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://www.government.se/press-releases/2014/10/sweden-recognises-palestine-and-increases-aid/>
33. HAARETZ. *Israel Draws Plan for 475-kilometer Rail Network in West Bank*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.haaretz.com/israel-draws-plan-for-475-kilometer-rail-network-in-west-bank-1.414976>
34. HOSPODÁŘSKÉ NOVINY. *OSN nepřímo uznalo Palestinu. Česko se jako jediný stát EU postavil proti* [online]. 2012 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-58862090-osn-nepriamo-uznalo-palestinu-cesko-se-jako-jediny-stat-eu-postavilo-proti>
35. INTERNATIONAL FOUNDATION FOR ELECTORAL SYSTEMS. *Palestinian Local Elections* [online]. 2010 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

<http://www.ifes.org/publications/palestinian-local-elections-2010>

36. INTERNATIONAL MONETARY FUND. *West Bank and Gaza Report to the Ad Hoc Liaison Committee Meeting* [online]. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/country/wbg/rr/index.htm>
37. INTROVIGNE, Massimo. *Hamás: islámský terorismus ve Svaté zemi*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2003, 108 s. Moderní dějiny, sv. 4. ISBN 80-702-1659-X.ISRAEL
38. IRINNEWS. *Analysis donor aid boosts West Bank infrastructure despite impediments* [online]. 2012 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z: <http://www.irinnews.org/report/93374/analysis-donor-aid-boosts-west-bank-infrastructure-despite-impediments>
39. IZRAEL.SVĚTODÍLY.CZ. *Jeruzalém* [online]. 2012 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://izrael.svetadily.cz/jeruzalem/lokality>
40. JEWISH VIRTUAL LIBRARY. *Fatah-Hamas Reconciliation* [online]. 2016 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/talking/91_reconciliation.html
41. KUMARASWAMY, P. *Historical dictionary of the Arab-Israeli conflict*. Scarecrow Press, 2006, lxxv, 341 p. Historical dictionaries of war, revolution, and civil unrest, no. 32. ISBN 978-081-0853-430.
42. LILLIAN GOLDMAN LAW LIBRARY. *Hamas Covenant 1988* [online]. 2008 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp
43. MA'AN NEWS AGENCY. *New cabinet reshuffle on consensus* [online]. 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: [governmenthttp://www.maannews.com/Content.aspx?id=766261](http://www.maannews.com/Content.aspx?id=766261)
44. MIDDLE EAST EYE. *Palestinian Authority government reshuffle angers Hamas* [online]. 2015 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://www.middleeasteye.net/news/palestinian-government-reshuffle-angers-hamas-709185458>
45. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Palestina* [online]. 2014 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/palestina/index.html
46. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Uznání státu Palestina Českou republikou* [online]. 2015 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/poskytnut

e_informace/uznani_statu_palestina_ceskou_republikou.html

47. MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS. *Iceland Recognizes Palestine* [online]. 2011 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <https://www.mfa.is/news-and-publications/nr/6847>
48. MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS. *Parliamentary resolution on an independent and sovereign Palestine* [online]. 2011 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <https://www.mfa.is/news-and-publications/nr/6509>
49. MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. *Declaration of Principles* [online]. 2015 [cit. 2015-11-16]. Dostupné z: <http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20principles.aspx>
50. NAJJAB, Nadia Naser. *Between Myth and Reality: The Palestinian Political Elite and the Two-State Solution. Holy Land Studies* [online]. Exeter: Edinburgh University Press, 2014, 139-158 [cit. 2016-04-01].
51. PALESTINIAN ACADEMIC SOCIETY FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL AFFAIRS. *Palestine facts, economy* [online]. 2015 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: http://www.passia.org/palestine_facts/facts_and_figures/0_facts_and_figures.htm
52. PALESTINIAN ACADEMIC SOCIETY FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL AFFAIRS. *Area C* [online]. 2012 [cit. 2015-12-01]. Dostupné z: www.passia.org/publications/bulletins/area-c/area-c.pdf
53. PALESTINIAN ACADEMIC SOCIETY FOR THE STUDY OF INTERNATIONAL AFFAIRS. *Fatah & Hamas And the Issue of Reconciliation* [online]. 2013 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: www.passia.org/images/meetings/2014/Fateh-Hamas-WebV.pdf
54. PALESTINIAN CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. *Palestine - Agriculture Statistics Survey* [online]. 2012 [cit. 2016-02-08]. Dostupné z: <http://www.pcbs.gov.ps/PCBS-Metadata-en-v4.2/index.php/catalog/159>
55. PALESTINIAN COMMUNITY INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT PROGRAM. *Water and sanitation*. [online]. 2016 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://pcid.anera.org/water-sanitation/description-accomplishments/a>
56. PAPPÉ, Ilan. *The Israel/Palestine question*. New York: Routledge, 1999. ISBN 0415169488.
57. POTOK, Chaim. *Putování: dějiny Židů*. Vyd. 1. Překlad Eva Adamová, Eduard Geissler, Štěpán Kovařík. Praha, 2002, 450 s. ISBN 80-720-3425-1.

58. PROCON.ORG. – ISRAELI-PALESTINIAN. *1965 Fatah Constitution* [online]. 2008 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://israelipalestinian.procon.org/view.background-resource.php?resourceID=905#CentralCommittee>
59. PROCON.ORG. – ISRAELI-PALESTINIAN. *Why Did Palestinian Nationalism Decline after the First Arab-Israeli War in 1948, and Why Did It Re-Emerge after the 1967 War?* [online]. 1999 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://israelipalestinian.procon.org/view.answers.php?questionID=000377>
60. REICH, Bernard a David Howard GOLDBERG. *Historical dictionary of Israel*. 2nd ed. Lanham, Md.: Scarecrow Press, 2008, xlvii, 636 p.
61. RUMLEY, Grant a Amir TIBON. *The Death and Life of the Two-State Solution: How the Palestinians May Eventually Get Their State* [online]. 2015, str. 78-88. [cit. 2016-04-01].
62. SALON.COM. *Thumbnails of key ministers in Palestinian Cabinet* [online]. 2014 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20151120093708/http://www.salon.com/2014/06/02/thumbnails_of_key_ministers_in_palestinian_cabinet
63. ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, 187 s. ISBN 978-808-6034-744.
64. THE AMERICAN TASK FORCE ON PALESTINE. *Infrastructure*. [online]. 2009 [cit. 2016-01-14]. Dostupné z: http://www.americantaskforce.org/sector_priorities_policies_and_programs_infrastructure
65. THE COORDINATOR OF GOVERNMENT ACTIVITIES IN THE TERRITORIES. *Economy* [online]. 2014 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: www.cogat.idf.il/Sip_Storage/FILES/3/4203.pdf
66. THE DAILY STAR LEBANON. *Lebanon offers formal recognition to state of Palestine* [online]. 2008 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: <http://www.dailystar.com.lb/News/Lebanon-News/2008/Nov-29/55165-lebanon-offers-formal-recognition-to-state-of-palestine.ashx>
67. THE JERUSALEM POST. *Analysis: Fatah, Hamas pledge more violence against Israel in 2016* [online]. 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Fatah-Hamas-leadership-promise-more-violence-and-death-in-2016-440783>
68. THE JERUSALEM POST. *Scale of Gaza destruction*. [online]. 2014 [cit. 2016-02-05]. Dostupné z: <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Scale-of-Gaza->

destruction-unprecedented-rehabilitation-will-cost-78-billion-PA-says-374460

69. THE JEWISH POLICY CENTER. *Hamas* [online]. 2012 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.jewishpolicycenter.org/gaza-watch/hamas/>
70. THE REUT INSTITUTE. *Hamas Covenant* [online]. 2006 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://reut-institute.org/Publication.aspx?PublicationId=370>
71. THE REYKJAVIK GRAPEVINE. *Reykjavik Will Boycott Goods From Israel* [online]. 2015 [cit. 2015-12-04]. Dostupné z: <http://grapevine.is/news/2015/09/16/reykjavik-will-boycott-goods-from-israel/>
72. THE WORLD BANK. *West Bank and Gaza*. [online]. 2015 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/country/westbankandgaza/overview>
73. THE WORLD BANK. *World Bank Forecasts Global Poverty to Fall Below 10% for First Time; Major Hurdles Remain in Goal to End Poverty by 2030* [online]. 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/10/04/world-bank-forecasts-global-poverty-to-fall-below-10-for-first-time-major-hurdles-remain-in-goal-to-end-poverty-by-2030>
74. THE WORLD BANK. *World databank, West bank and Gaza* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=PSE&series=&period=>
75. UNESCO. *Request for the admission of the state of Palestine* [online]. 1989 [cit. 2015-12-02]. Dostupné z: http://www.unesco.org/ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=82711&set=0056EA8ABB_2_388&gp=1&lin=1&ll=1
76. UNITED NATIONS RELIEF AND WORKS AGENCY FOR PALESTINE REFUGEES IN THE NEAR IN THE EAST. *Where we work*. [online]. 2014 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.unrwa.org/where-we-work>
77. UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT. *Infrastructure in the West Bank and Gaza* [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <https://results.usaid.gov/west-bank-and-gaza/economic-development/infrastructure#fy2014>
78. UNITED STATES AGENCY FOR INTERNATIONAL DEVELOPMENT. *Water Supply and Sanitation in the West Bank and Gaza*. [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <https://results.usaid.gov/west-bank-and-gaza/health/water-supply-and-sanitation#fy2014>

11 Seznam obrázků

Obr. 1: Územní rozsah biblického Izraele

Obr. 2: Mandáty na Blízkém východě

Obr. 3: Rozložení Židů v Britském mandátu Palestina

Obr. 4: Populace v Britském mandátu Palestina v roce 1945

Obr. 5: Plán rozdělení Palestiny v roce 1947 podle OSN

Obr. 6: Územní rozsah Izraele po šestidenní válce v roce

Obr. 7: Vývoj územního rozložení zón v Západním břehu

Obr. 8: Hustota zalidnění v Palestinské autonomii v roce 2016

Obr. 9: Vývoj a prognóza počtu obyvatel na Západním břehu a v pásnu Gazy v tisících

Obr. 10: Porovnání exportu a importu na Západním břehu v letech 2005–2014

Obr. 11: Struktura tvorby HDP na Západním břehu v roce 2014

Obr. 12: Vývoj míry nezaměstnanosti ve srovnání pásma Gazy, Západního břehu Palestinské autonomie v letech 2005–2014

Obr. 13: Porovnání exportu a importu v pásnu Gazy v letech 2005–2014

Obr. 14: Struktura tvorby HDP v pásnu Gazy v letech 2014

Obr. 15: Porovnání importu do Gazy a na Západní břeh v letech 2005–2014

Obr. 16: Porovnání exportu z pásma Gazy a ze Západního břehu v letech 2005–2014

Obr. 17: Porovnání meziročního růstu HDP v letech 2005–2014

Obr. 18: Vývoj HDP na osobu v procentech vztažených k roku 2005

Obr. 19: Struktura HDP Palestinské autonomie rozdělená na Západní břeh a pásma Gazy v roce 2014 v procentech

Obr. 20: Organizační struktura hnutí Hamás

Obr. 21: Výsledky v palestinských parlamentních volbách v roce 2006

Obr. 22: Volební podpora hnutí Hamás v roce 2006

Obr. 23: Volební podpora hnutí Fatah v roce 2006

12 Seznam tabulek

- Tab. 1: Vývoj populace v britském mandátu Palestina
- Tab. 2: Počet obyvatel v jednotlivých obvodech v pásnu Gazy v letech 1958 a 1966
- Tab. 3: Procentuální vyjádření počtu obyvatel Jordánského království v letech 1952 a 1961
- Tab. 4: Statistické údaje z šestidenní války z roku 1967
- Tab. 5: Počet osad a obyvatel na Západním břehu od roku 1970
- Tab. 6: Vývoj a prognóza počtu obyvatel na Západním břehu a v pásnu Gazy v tisících
- Tab. 7: Vývoj a prognóza úhrnné plodnosti v pásnu Gazy a na Západním břehu
- Tab. 8: Srovnání věkové struktury v pásnu Gazy a na Západním břehu v letech 1987 a 2015
- Tab. 9: Vybrané socioekonomické ukazatele v pásnu Gazy v letech 2005 a 2013
- Tab. 10: Hlavní makroekonomické ukazatele Palestinské autonomie
- Tab. 11: Předpokládaný vývoj palestinské ekonomiky v letech 2015–2020
- Tab. 12: Struktura tvorby HDP v Palestinské autonomii, na Západním břehu a v pásnu Gazy v roce 2014 v mil. USD
- Tab. 13: Významné indikátory zahraničního obchodu Palestinské autonomie
- Tab. 14: Obchod Palestinské autonomie s Evropskou unií v roce 2014
- Tab. 15: Srovnání vybraných informací Fatahu a Hamásu
- Tab. 16: Výsledky prezidentských voleb z roku 2005
- Tab. 17: Výsledky palestinských parlamentních voleb v roce 2006